

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Értekezlete 1905. okt. 17. és 18. napjain Sepsiszentgyörgyön tartandó

V. évi közgyűlésének sorrendje:

Utazás.

Az elnökség okt. 16-án reggel 6 óra 11 perczkor indul Kolozsvárról, gróf Bethlen Pál főispán, ért. vil. elnök vezetése mellett gyorsvonattal. D. u. 4 ó. 15 p.-kor megérkezés Sepsiszentgyörgyre, a vasutnál a város nevében ifj. Gödri Ferencz polgármester fogadja az értekezletet; a városban felállított diszkapunál Koréh Endre lelkész üdvözlí az egyházközség nevében. Megérkezés után mindenki szállására megy. 1/2 7 órakor igazgató-választmányi ülés a Székely-Mikó-kollegium tanácstermében. Este ismerkedés a városi vendéglőben.

Elő nap (okt. 17-én).

1/2 10 órakor alkalmi istentisztelet a templomban a következő renddel:

1. XC. zsoltárt éneklí a gyülekezet.
 2. Közének. 92. dics.
 3. Imát mond Péchy Arpád brassói lelkész.
 4. Énekel a sepsiszentgyörgyi ev. ref. egyh. énekkar. (Schubert: A teremtőhöz.)
 5. Egyházi beszédet tart Vajda Ferencz székelyudvarhelyi lelkész, a Vasárnap szerkesztője.
 6. Gyülekezet éneke. (XV. dics. 15. v.)
- Az istentisztelet végével ugyanott

Díszgyűlés.

1. Elnöki megnyitót tart gróf Bethlen Pál, vil. alelnök.
2. Emlékbeszédet tart dr. gróf Kuun Géza néhai vil. elnök felett Nagy Károly theol. tanár, ért. egyh. alelnök.
3. Az Értekezletet ismerteti Tárkányi György, kolozsvári ev. ref. koll. vallástanár, ért. egyh. titkár.

Délben közebéd a városi nagyvendéglő éttermében. Egy teríték ára 4 korona.

Délután 4 órakor tárgyaló ülés a Székely-Mikó-kollegium dísztermében.

1. Horváth István bírkösi lelkész előadást tart „A kijelentés, mint tudományos követelés” czímen.
2. Titkár jelentése az Értekezlet egy évi munkásságáról.
3. Pénztárnok jelentése.
4. Jelentés a „Vasárnap”-ról.

Második nap (okt. 18-án).

1. Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész, egyh.

m. ért. alelnök felolvasása „Értekezleti munkásságunk belterjesebbé tételéről”.

2. Választások.
3. Indítványok.

D. e. 11 órakor az Értekezlet testületileg részt vesz a Székely-Mikó-kollegium által rendezett Mikó Imre emlékünnepélyen.

Értekezleti közgyűlés előtt.

Az Erdélyi Prot. Lap mult számában megjelent az elnökség meghívása az egyházkerületi Egyházi Értekezlet idei közgyűlésére. Hogy miért tért el a régi gyakorlattól ez alkalommal az elnökség, jelezte itt a lapban: egyfelől azért, mert ebben az évben tavasszal tartotta az egyházkerület közgyűlését s jórésben ugyanazok lévén mind a kettőnek tagjai, nagy megterhelésbe került volna mindjárt egymásután részt venni mind a kettőben. Másik oka a változtatásnak szintén jelezve volt már e helyen: t. i. hogy a közgyűlés kapcsolatban tartassék a Székely-Mikó-kollegiumnak nagy alapítója emlékére rendezett ünnepélyével s ezzel kifejezésre jusson az egyház testvéri együttérzése az iskolával. Hogy már aztán nem fogja-e ez a változtatás a közgyűlés sikerét kockáztatni, fog-e olyan érdeklődés nyilvánulni iránta, mint a megelőző években, fogja-e úgy szolgálni, olyan mértékben a célát, mint a megelőző közgyűlések, az majd a közgyűléskor lesz nyilvánvaló!

Most a közgyűlési meghívás közzététele alkalmából önkénytelenül is az Értekezlet felé irányul figyelmünk s alkalmoszerűnek látjuk a közgyűlés előtt elmondani itt reflexióinkat erről az intézményéről egyházkerületünknek.

Ötödik éve, hogy fennáll és működik az Értekezlet. Öt évvel ezelőtt hozta létre az a törekvés, hogy ez az intézmény az egyház tagjainak tömörítésével, közös munkára egyesítésével egyháztársadalmi uton munkálja egyházkerületünkben a hitélet emelését, egyházi életünk melegebbé tételét, hogy az új egyházpolitikai törvények által létrehozott új viszo-

nyok között — elszakadozván a kötelékek egy része, melyek egyházunkhoz fűzték, — új vagy legalább eddig igénybe nem vett kötelékekről gondoskodjunk, a melyek szorosabban az egyház testéhez fűzzék egyházunk tagjait. Egy lángbuzgalmu apostoli lelkü férfiú megjelölte az irányt, meg a módokat és az eszközöket, a melyekkel elérhetjük és a melyeknek helyes és buzgó felhasználásával új ég és új föld volt támadandó egyházunkban.

Azóta öt esztendő telt el: egy fél évtized. Ha van valami, ami megpróbálja egy intézmény életrealóságát, életképességét, úgy az bizonyára az idő. Öt évi fennállása alatt, ha figyelemmel kísértük életét, működését, megalkothattuk róla véleményünket, sőt kifejezhetett véleményünk: hogy vajjon szükségét pótol-e vagy pedig csak czafrang az egyházban.

Hogy szükség van reá, hogy hézagot pótol, igazolta az, hogy a múlt évben kezdődő új ciklusra ezren felül állottak be tagjai közé, hogy az egyházmegyék jórésztében a lelkészek, az egyházközségek kötelezőknek mondták ki magukra a belépést, hogy az egyház tekintélyes vezetői készséggel ajánlották fel szolgálatukat az egyesületnek, hogy egyesek tekintélyes adománnyal siettek támogatására az Értekezletnek. Hogy tehát szükség van reá, hogy nem felesleges, haszontalan valami, fényesen bebizonyult ez öt év alatt.

Más kérdés aztán, hogy az egyesület működése megfelelt-e azoknak a váradalmaknak, a miket hozzá fűztünk az első fellángolás idejében. Erre nézve már a legjobb akarattal sem felelhetünk igennel, sőt fájó szívvvel kell konstatálnunk, hogy messzi mögötte maradt azoknak a váradalmaknak. Közgyűléseire szétmennek a meghívások és a mig a kath. egy-egyház u. n. nagygyűlésein sorra vonulnak fel az egyházi élet vezető nagy emberei, hogy irányt jelöljenek az egyháztársadalmi munkának, lelket, buzgóságot öntsenek a tagokba, addig nálunk, a hol minden reformációi emlékünnepen legyűrjük — szónoklatokkal — a katolikus egyházat és egyszersmindenkorra megsemmisültnek jelentjük ki, addig nálunk megismétlődik mindannyiszor az evangéliumi nagy vacsora vendégeinek a huzódozása. Nagy ünnepek között lefoly a gyűlés diszesebb része, de már a tárgyaló üléseken alig van néhány ember. Az egyesület nagy áldozattal tulajdonába vette a Vasárnapot, hogy gondoskodva legyen a nép szellemi táplálékáról s megkönnyítse a papok munkáját, de maguk a papok sem ismerik s vajmi kevéssé gondoskodnak a terjesztésén, úgy, hogy arról gondolkodnak — a mint a Vasárnap múlt számában olvassuk — hogy a rengeteg költséggel megszerzett lapot, most, a mikor már ki van fizetve utolsó krajczárig az ára, beszüntessük. Az egyesületnek népies kiadványai ezrenként hevernek raktáron, alig akad egy-két terjesz-

tőjük. A közgyűlések határozattá emelnek életre való indítványokat és szépen ott is maradnak papíron.

A sikertelenség okát én igazában abban látom, hogy a munka, a mit kifejt az Értekezlet, nem az, a minek lennie kellene; t. i. közös, együttes munka, hanem csupán egyes buzgóbb, lelkesebb tagok munkája. Addig pedig, a mig mindenki ki nem veszi a részét a munkából, a meddig a túlnyomó nagy rész hideg közönyt nyel, sőt lenéző, kicsinylő ajkbigyesztéssel nézi a munkát, addig eredményt, sikert várni nem lehet az egyesület működésétől.

Hogy ezt már mi módon lehet elérni, mi módon lehet közös munkára birni a tagokat, azon lehet és kell gondolkodni. Vannak, a kik úgy gondolkodnak, hogy új szervezet kellene az egyesületnek, mert a mostani nem felel meg a célnak. Hát ezt tegye megfontolás és tanácskozás tárgyává a közgyűlés.

Vannak azonban, a kiknek az az erős meggyőződése, hogy nem új szervezetre, hanem új lélekre van szüksége az egyesületnek. Ezt pedig semmi közgyűlési határozat nem adhat. Bármiképen legyen is, annyi bizonyos, hogy mostani állapotában az Egyházi Értekezlet élete lassu haldoklás és a vég kezdetének tünetei észlelhetők rajta. Vagy talán igen sötét színben látnám a dolgokat? Adná Isten, hogy így legyen! Elválnak majd a közgyűlésen.

Epilogus a „Legyen világosság“ cz. két cikkhez, ajánlva a zsinati atyák figyelmébe is.

— Irta: Fogarasi Albert. —

(Folytatás és vége.)

Nos ezek a fennebb sugeteknek neveztem kisebb erőközpontok valamennyien egységgé tömörülnek az évenként megújuló egyházkerületi közgyűlés kebelében, ahol mindannyiszor megújul bennök az egység erejének tudata. Ennek az átszervezése is tervben van. Az újjászervezés egyik főelve a tagok számának jelentékeny, körülbelül a mostaninak egy harmadára apasztása. A művellet leginkább a tanárok s utánok a gondnokok sorait ritkítaná meg. Miért? Azért, mert országgyűlésszerű nagyságában nehézkesen mozog, lassan, vontatottan tanácskozik, a nagy számban sokkal kedvezőbb talaja van az ellentétnek, mint a redukált és jól összeválogatott kisebb testületben, a hol még emellett a paritás elve is érvényesül. A kisebb számú kerületi közgyűlés csak a legarravalóbbakból alakulna s gyorsan, simán, az eltérő nézetek könnyebb egyesítése mellett dolgoznék. Nagyjában ezekkel az okokkal támogatják az újjászervezés szükségességét.

Az erdélyi ref. kerületi közgyűlés elsőrendű nemzeti missziójáról már szólottam. Ki kell pótolnom még azzal, amit ott csak érintettem. Szólanom kell róla, mint „nevelő-intézetéről.“

Régi s mind élesebben nyilvánuló panasz, hogy a mi őseredeti kálvinista jellegünk napról-napra szintelenedik s talán már kihalóban is van. Ezt a panaszt majdnem jalkiáltásban hallatja a tiszántúli egyházkerület idej közgyűlésének, az orsz. ref. zsinathoz, a protestáns egyetem kérdésében intézett kérése. Lapunk igen tisztelt szerkesztője is cikket szentel a

kérdésnek a 24. számban. A jalkiáltást átveszi szó szerint: „Nagyszámu középiskoláink, régi hires kollégiumaink, daczára az állami segély folytán anyagilag szépen fejlődő és biztosított helyzetnek, mind sorvadoznak, másfelé gravitálnak és magyar kálvinista szellemük veszendőben van.“ „A kálvinista tanári típus, a kálvinista szellem intézeteinkből ma holnap kivész és a nemzetre is értékes eredeti helyett, iskoláink az állami iskolák pusztá másolataivá válnak. Napról napra érezzük, hogy mint romlik e miatt autonómiánk létfeltétele; mert hogyan képzeltetni olyan autonómiát, a mely alkalmazottjait, tisztviselőit az állam kezéből veszi?!“ Utána zárójelben a cikk írója ezt jegyzi meg: „Hát még ott, hol mint nálunk erdélyiekénél, nem csak az alkalmazottakat és tisztviselőket, hanem ügyeink intézésére és irányítására hivatott ker. közgyűlés tagjainak egy tekintélyes részét is (35—40 államilag kinevezett tanár) más kezéből vesszük.“

Mindnyájan emlékszünk, hogy az államilag kinevezett tanárok beiktatása a kerületi közgyűlés tagjai közé leginkább azért történt, hogy az egységes kálvinista szellemet, az együvértartozás érzetét ezzel is ápoljuk bennök, hogy így még szorosabban az egyház testéhez forrasszuk őket. Hát aztán most miért baj, hogy ott vannak? Vagy talán ők csak mostoha gyermekieki egyházunknak? Idegen szellemet visznek be a közgyűlésbe? Egyáltalán nem. Inkább ott és onnan akarják magukba szívni azt, ami még netalán hiányzik bennök a kálvinista típus kialakulásához. És honnan is vegyék máshonnan? Olvassák el a nagy papok és tanárok életét — vetheti oda valaki — abból tele szivhatják magukat! Azt megteheti más is, de ez a forrás csak másodrendű, nem a való élet közetlenségével hat. Azok a nagy papok s tanárok 100 perczentig jártak benne az egyházi, sőt a nemzeti élet küzdelmeiben is. A kálvinista típusokat ma is csak a küzdelem teremti meg és leginkább ott, a hol az egyházi élet legmagasabb nyilvánulásaiban áll előttük. Ide nem keil sok bizonyítás. Gondoljon csak mindenki arra az időre, mikor bekerült a közgyűlésbe. Hogy megnyílt, hogy kitágult egyszerre addigi korlátolt látóköre az egyházi élet széles mezején?! Mintha mindent uraló hegy tetejére ment volna fel, ahonnan egyszerre láthatja mindazt, amit addig csak részletekben láthatott. Mennyire elenyészik, eltörpül a „nagy szám“ nehézkességéből, lassuságából kovácsoló kényelmi argumentum amellet a megbecsülhetetlen erkölcsi ambiczióháta hatás mellett, melyet az ifjú tanárnak a közgyűlési tagság tudata kölcsönöz! Igen, én ismétlem nagyon sok tanár és más társam nevében, hogy a kerületi közgyűlést típusokat teremtő nevelő intézetnek tartom. Csekélységem is onnan merítette és nyerte meg az igazi kálvinista szellem kiegészítő részét, pedig előbb nyertem papi, mint tanári oklevelet.

„Jó! jó! — mondják a más véleményűek — lehet ebben sok igaz, de az még sem járja, hogy a tanár született tagja legyen a közgyűlésnek, míg a pap csak választás vagy hivatali funkció alapján jut be.“ Első tekintetre tetszetősnek látszik a méltatlankodás, de komolyabb megfontolás mellett nem igazolható. Hiszen azt már még sem lehet tagadni, hogy a kollégiumok hasonlíthatatlanul nagyobb, messzebbre ható hivatást gyakorló tényezői az egyházkerületnek, mint a kis egyházközségek. A nagyobbakról nem szólok, mert azoknak papjai rendszeren bejutnak a közgyűlésbe. A pap más foglalkozásában, az egyháznegyei életben és közgyűlésben is (ahová a tanárok nagyon csekély számban és későn jutnak be) állandóan a kálvinista szellem emlíni csüng, a tanárnak egyetlen, hivatalosan is biztosított tere a közgyűlés; az egyháztanácsbeli tagságból nem igen áradozik a szellem. A kálvinista szellemet az óhajtott protestáns

egyetem megadhatja, de megérlelése, kifejeződése csak a gyakorlati életben s itt is annak legmagasabb nyilvánulásában történik. Aki a kerületi közgyűlés tagja, az nem „gravitál“ másfelé, csak abban akar gravitálni. A másfelé gravitálásnak sokkal több tápot adhatunk azzal, ha az államilag kinevezett, sőt magunk választotta tanárok egy részét is kitagadjuk először a közgyűlésből, aztán az előjáróságból.

Ne bántsuk hát sem a közgyűlés, sem az előjáróságok kipróbált szervezetét. A tulsó testvérek nemü, de másképen szervezett intézményei talán megfelelnek az odavaló viszonyoknak, jöllehet ők a mieinket tartják jobbaknak (s mégis meg akarják változtatni), de nálunk nem pótolhatják a meglevőket.

Én nem akarok a zsinati atyáknak tanácsot adni. Még valamelyik megkérdezné, honnan veszem a jogcizmet (mikor én csak pótatya vagyok)? De arra kétszeres közgyűlési határozat alapján is kérhetem őket, hogy szivleljék meg a mi a történetileg fejlődött, néprajzi helyzetünkben termett törvényeinkből is hiven tükröződő különleges viszonyainkat, nemzeti és egyházi kettős missziókat! Mindenekelőtt tegyék fel ezt a kérdést:

Melyik a nagyobb, jobban mondva, az igazi érdek?

Az egyformásítás vagy az egyes részek történeti alapon s csak így biztosan haladó, szabad fejlődése?

Kezdehetjük s végezhetjük is azon, hogy az első a másodikkal szemben nem is érdek. Az unióban keresett cél is csak ennek támogatása lehet. Nálunk az egyformásítás, legfőbb intéző szerveink ráerősztakolása a királyhágotntuli minták prokrusteszi ágyára épen az ellenkezőre, erőink megbénítására, elforgácsolására vezetne.

Az erdélyi egyházkerületből küldött zsinati atyáknak, egyetemes törvényhozói működésük mellett, legalább is olyan nagyértékű feladatuk állandóan részen lenni, hogy az egyetemes egyház, a magyar nemzeti eszme egyik legföltettebb kincsének, az erdélyi egyházkerületnek legéletbevágóbb érdekei bele ne fulladjanak az unio mindenáron egyformásító irányzatába. E tekintetben ők lehetnek „a jobban értesítendő“ zsinatnak leghivatottabb felvilágosítói, tanácsadói.

A „Legyen világosság“ czime alatt mondtam el én is azokat, a miket testi és lelki szemeimmel láttam s látok. Lehet, hogy meg sem láttam mindent. Köszönettel veszem, ha valaki rámutat arra, a mi figyelmemet elkerülte. Igen tisztelt ellenfeleim részéről az a megjegyzés is fenyegethet, hogy ők nem látnak semmi világosságot. Annál jobb, legalább ők is sokkal több szövétneket gyujtanak meg, mint a mennyivel eddig vezettek. Leginkább vigasztal az az erős meggyőződés, hogy ebben a mi életkérdésünkben elnémulnak azok a küzdelem hevében szárnnyakelt argumentumok, melyek a papot tanári praepotentiával, a tanárt papuralommal nógatták egymás ellen. Hála Istennek! mind a két fél megmutatta ez alkalommal is, hogy a maga esze után indul s az erők egyesítésével biztosítja a győzelmet a maga igazának. Erre az egységre sohasem volt akkora szükség, mint most, a legnagyobb kérdésekben. Gondnokaink sem hagyhatnak el azon a küzdőtéren, ahol századok alatt szentesült intézményeink épsége forog kozkán. Ők is felelősek azért, amit elődeik alapítottak és megtartottak.

A közgyűlés óta eltelt több mint két hónapi idő alatt a szenvedélyek éle is megtompulhatott a sűrű használattól s nem igyekszik többé az ellenfél küzdelmét maró gunynyal, sértegetéssel torolni meg, hanem meghallgatja az Üdvözítő szavait: „Dugd hüvelyébe a te kardodat...“ Azt hiszem, hogy tudunk

mi a szeretet fegyverével is küzdeni egymás ellen, ha kell, de leginkább együtt, közös kincseink megtartásáért.

Indokolás.

(Folyt. és vége.)

A püspökszentelést mindenik kerület gyakorolta eddig is, gyakorolja ma is. Végrehajtásában lényegesebb eltérések alig vannak: legszembeszökőbb az, hogy míg a tiszáninneri kerület az esperesek által végezteti, addig a többiek, ujabban, egymás püspökeit kéri fel a szentelés végrehajtására, ami még episzkopálisabb színezetűvé teszi ezt a ceremóniát. De végezzék bár akár így, akár úgy, mindenképpen anakhronizmus és kirívó stilszerűtlenség az mind hitelvi, mind egyházalkotmányi, mind istenitiszletei szempontból és mi ezzel szemben sem helyezkedhetünk más álláspontra, mint arra, amelyet az esperes-szenteléssel szemben elfoglaltunk: delendam esse censemus. Kérve-kérjük azért az országos egyházat, hogy ejtse el végre-valahára a püspökszentelést is! Ha azonban ezt a kérésünket nem teljesítene, a szertartást továbbra is fentartandónak ítélné: fogadja el legalább a mi kényszerűségűlte javaslatunkat: tompítsa el annak legalább a legegiszkopálisabb élet; püspökeit ne püspökökkel, hanem a kerületek espereseivel szenteltesse fel, úgy, amint ezt mi a 48. és 49. §. elvi kijelentéseivel javasoljuk, a szertartást pedig az 50. §. szerint végezze, tehát úgy, hogy az lényegileg és formailag a papszenteléssel legyen egyenlő. Ennek a kérésünknek teljesülésében már annyira bizunk, hogy a bemutatott rendet nem is indokoljuk részletesen, mert vagy komolyan evangélikus reformátusok vagyunk s akkor az episzkopalizmust evangéliumi elveink zárják ki, vagy zsinatpresbiteri az alkotmányunk s akkor ennek elvei nem türik meg a püspököknek a lelkészekénél más minőségű felszentelését s ha még ez az engedmény sem elég: akkor mi sajnálattal jelentjük ki, hogy más szertartás javallására nem vállalkozhatunk.

A templomszentelésről szóló cikkely első §-a (51. §.) az eddigi gyakorlatot foglalja magába. Így volt ez már a 17-ik században is, csak egy kissé ceremóniásabban, így van a legtöbb helyt ma is és így is maradhat ez továbbra is. Az alkalom rendkívülisége és örvendetes volta nekünk is megengedi, hogy ilyenkor diszes menetben és vidám énekléssel közeledjünk a templomhoz s azt, az arra hivatott lelkész a kulcs átvevése után a Szentháromság Isten nevének dicsőítésére nyissa meg. Több ceremónia, hosszabb beszédek tartása már felesleges lenne; lesz majd elég benn, az Úr házában. Magát az ajánlott istenitiszletei rendet (52. §.) se szükség hosszasan indokolnunk. Az 1. szám önként érthető s az eddig előadott rendszer keretében másként nem is lehet. Ugyanilyen a 2-ik szám is. Ha ugyanis, minden megáldási és felszentelési szertartásunk az urasztalánál megy végbe, ott kell végbemennie a templomszentelési imádságnak is s hogy azt az imádságot se előbbre, se hátrábbra tenni nem lehet, azt a stilszerűség is parancsolja, t. i. az, hogy nyomban az istenitiszletei központjához, az Isten ígéjének hirdetéséhez csatlakozzék az. A többi számok eddig is úgy voltak, legfeljebb azzal a különbséggel, hogy a 4. sz. alatti szertartások körül néhol azonnal az urvacsorához fogtak, ami azonban, ha keresztelni és esketni való is van, azért célszerűtlen, mert az urvacsoaraosztás végének kitűzése igen bizonytalan, szinte lehetetlen; jobb azért ezt utoljára hagyni s előbb a többi szertartásokkal végezni. Néhol még a templomépítés tör-

ténetét is fel szokta olvasni a helybeli lelkész; de ezt, mint egyáltalában nem istenitiszletei jellegű cselekményt, egyszersmindenkorra ki kell zárunk a templomszentelés köréből.

Az eddig előszámlált megáldási és szentelési cselekményeken kívül szokásban van még efféle szertartások végzése a templom alapkövének letévésekor, harang- és gombfeltételkor, iskolák, emberbaráti intézetek, temetők megnyitásakor. Ezeket nevezzük meg a VIII-ik cikkely első (52.) §-ában. Az ezt követő §-ban (53.) pedig a követendő szertartási rendet állapítjuk meg, amelynek nézetünk szerint, mindenik esetben egy rendtartás szerint kell ugyan lefolynia, de a liturgiának a lelkészre tartozó részét egészen szabaddá kell tennünk. A helyzet, az ok, a cél oly sokféle az ilyeneknél, hogy azokat megszorítani nem lehet és nem is kívánatos. A bemutatott rendtartás pedig az eddigi okok alapján bátran elfogadható. Megjegyezzük még, hogy az orgonaszentelésre külön szertartást nem irtunk elő, mert azt merőben feleslegesnek tartjuk. Az afféle szinpadiaszkodásnak nem lehetünk barátai, hogy az orgona csak akkor szólaljon meg, mikor már a felszentelő könyörgés elhangzott. Ez a különben is kihegyezett kíváncsiságot annyira felcsigázná, hogy az istenitiszletelet megelőző alkotórészei szinte kárba vesznének. Az orgonaszentelés nem szoborleplezés és az istenitiszletelet nem parádé. Ajánlott istenitiszleteletünk keretébe igen szépen és ékesen be lehet illeszteni az alkalomnak mind beszédben, mind imádságban való méltatását.

A függelék két §-ban (56., 57.) az egyházi előjárók felesketéséről szól. Ha ugyanis az eskümintákat egységesen állapítottuk meg: kell, hogy ezentul a felesketési eljárás is egyöntetű legyen. Az általuk ajánlott eljárás a mostani gyakorlatot fejezi ki, mert azt így továbbra is fenntarthatjuk. Szembetűnő lehet mégis, hogy míg a gyülekezeti tisztviselők felesketését a rendes istenitiszletelet körébe, addig a magasabb egyházi tisztviselőket az illetékes gyűlések körébe utaljuk. Ezt az eljárásunkat igen nyomós elvi erősségekkel tudnánk támogatni; rövidség okáért azonban csak az eddigi egészséges szokásra és arra a célszerűségi okra mutatunk rá, hogy ha a magasabb foku előjárókat és tisztviselőket is a rendes istenitiszletelet keretében esketnők fel, ez a gyűlés első napjának legalább is a délelőttjét felemésztene. Ez pedig az ügyek nagy száma és a gyűlésnek még jobban való megnyújtása miatt nem célszerű és így nem is ajánlatos. Aztán, hogy a hivatalfoglalással együtt járó programbeszéd a felesküvéstől elváhatatlanok s hogy a programbeszédnek, mint közgazgatási elvekkel foglalkozó kijelentéseknek, még a püspöki programbeszédnek is az istenitiszleteletben nincs semmi helye: azt huzamosabban bizonyítgatni szintén felesleges. Őrizzük meg istenitiszleteletünket úgy a vizsgálati, mint közgazgatási, szóval a csupán jogi cselekmények belekeverésétől! Az olyan cselekmény, mely az istenitiszleteletben nem egyenesen istenre vonatkozik, vagy nem egyenesen isteni rendelkezés alapszik, profanizálja, elvilágiasítja az istenitiszleteletet. Az eskü még lehet istenitiszletelet mozzanat, de a programbeszéd már nem. Ezért kell a magasabb foku előjárók felesketését a fórumra, a gyűlésterembe utasítanunk.

Végül a záróhatározatként felvett 58. §. a liturgiai törvényjavaslat végrehajtásáról intézkedik. A zsinat ugyanis csak lényeges vonásaiban állapítja meg az istenitiszletelet rendtartást, agendás vagy liturgiai könyvek szerkesztésével, általában bármely határozatának végrehajtásával nem foglalkozhatik, mindez már a kormányzó hatalom, közelebbről az egyetemes konvent dolga.

És most csak annyit még, hogy mi, akik e Rendtartás tervezésénél isteniszteleteink és szertartásaink magasztosságát, gyülekezeteink, hiveink lelki épülésének előmozdítását, anyaszentegyházunk és szent vallásunk evangyéliumi eredetét, dicsőségét tartottuk folyvást szemünk előtt, kérve-kérjük mindazokat, akiket illet, hogy akár e tervezet megítélésénél, akár a további eljárásban való közreműködésnél ugyanezeket a czélokot szolgálják. Mi magunk is sokat engedtünk, sokról lemondottunk, míg e tervezetet összeállítottuk, mert elevenen éreztük, hogy az egyesítés nagy műve engedmények nélkül létre nem jöhet. Legyen szabad remélnünk hát, hogy a további munkálkodás is ilyen irányban fog haladni s helyi érdekekért, kicsinyes és egyéni szempontokért senki se fogja megakasztani a nagy czélnak, anyaszentegyházunk liturgiai egységének elérését! Adja Isten, hogy úgy legyen! Az Ő kegyelme és segedelme legyen a továbbmunkálkodókon!

Testvéri bizalommal ajánljuk még egyszer e javaslatot az illetékes tényezők s általuk az egész magyar ref. egyház jóakaró figyelmébe és pártfogásába!

Novák Lajos.

Egyháztársadalmi munkásság a küküllői ref. egyházmegyében.

— Titkári jelentés. Irta: Sámuel Aladár, titkár. —

Gáspár János bethlenszentmiklósi lelkész és ért. titkár atyánkfíának egyházmegyénkből való eltávazása folytán reám hárult az a feladat, hogy az egyházmegyénkben folyó egyháztársadalmi munkásságot ez ünnepélyes alkalommal megismertessem.

Az egyháztársadalmi munkásság a szeretet munkája. Annak a szeretetnek a munkája, a melylyel a lelkésznek hivei iránt viseltetnie kell. Szent Pál apostol azt mondja Timotheusnak: „Az evangelistának munkáját cselekedjed.” (2. Tim. 4, 5.) Ez az intés szól a lelkészekhez is. „kiket a szentlélek vigyázókká tett az Isten anyaszentegyházának legeltetésére.” (Csel. 20. 28.) A lelkész munkásságának tehát nemcsak a templomi szolgálatok teljesítésére kell szorítkoznia, hanem ki kell terjednie az egész egyházközségi életre s minden megfelelő eszközzel azon kell munkálkodnia, hogy hiveinek testi s lelki boldogságát előmozdítsa. Egy szóval eleget tegyen amaz apostoli intésnek: „A te szolgálatodat bizonyosképpen megbizonyítsad.” (2. Tim. 4. 5.)

Az egyháztársadalmi munkásság, a szeretet nyilvánulásai szerint háromféle, u. m.: a *megnyerő*, a *megtartó* és a *megmentő* szeretet munkája.

I.

A megnyerő szeretet megismerteti szent vallásunk tanait, felmutatja anyaszentegyházunk törtéretét s az evangelium szövétnékénél mivelődésre serkenti a hivek seregét, hogy „mint a világosság fiai, úgy járjanak.” (Efez V. 8.) Egyszóval azon munkálkodik, hogy az élőhit, az egyházas érzület s a református öntudat felbresztessék és munkássá tétessék.

Egyházmegyénkben a megnyerő szeretet munkái közül a *vallásos felolvasások* tartása; *bibliák*, *vallásos iratok* s *néplapok* terjesztése és az *egyházközségi népkönyvtárak* szervezése tekintetében indult meg figyelemreméltó mozgalom.

Vallásos felolvasások tartattak *Balavásáron*, a téli hónapokban hetenként egyszer. A bibliamagyarzatokat és egyháztörténelmi elbeszéléseket a szép számú közönség általános érdeklődéssel hallgatta. *Bonyhán* is a téli időszakban tartatott, az egyháztagok buzgó részvétele mellett. *Buzásbesenyőn* a vallásosságról tartott felolvasásokat csekély érdeklődéssel kísérték. *Dicsőszentmártonban* mindössze két felolva-

sás tartatott; többet az érdeklődés teljes hiánya miatt nem lehetett tartani. *Egrestőn* a vallásos esték helyett az egyházi ének gyakoroltatott. *Gógánban* és *Gógánvárallyán* a téli hónapokban tartott felolvasásokat buzgón látogatták. *Kiskenden* az első felolvasáson szép számú közönség jelent meg, de a következőket mind kevesebben-kevesebben látogatták, úgy, hogy végre teljesen elmaradtak. *Kutyfalván* szavaltokkal élénkített felolvasások voltak. Jézus példázatainak magyarázatát, a koszoru egyháztörténelmi elbeszéléseit s az 1848—49. évi szabadságharcz történetét a legnagyobb érdeklődéssel kísérték. *Küküllő-széplakon* az új testámentum képei és hasonlatai magyaráztattak meg a résztvevő hiveknek. *Magyarpéterfalván* és *Mikeszászán* a vallásos felolvasásokat eleinte kevesen látogatták, de utóbb fokozottabb érdeklődéssel kísérték. *Nagyteremiben* is a téli időszakban tartatott havonként egyszer. A felnöttek csekély számban, de az ifjak buzgón és nagymérvben látogatták. Felolvasás tartatott a vallásosságról, a szabadságról s a szesz italok káros hatásáról. *Szászkisalmáson* az ált. új. egylet gyűléseivel egyidejűleg, illetve kapcsolatban tartattak, de általános részvételenség kísérté.

Vallásos felolvasások nem tartattak: *Erzsébetváros*on és *Mikefalván* a helyiség hiánya miatt; *Nagykenden* a lelkész agykora miatt; *Harangláb*on, *Sövényfalván* és *Szászcsován*on rendes lelkész nem léte miatt. *Királyfalván* és *Szászdányánban* — ottani lelkészársaim jelentése szerint — a hiveket a rendes isteniszteletek tartása teljesen kielégíti. *Radnóthon* — mint ottani lelkészársam írja — a hivek nem szeretnek sem olvasni, sem tanulni, miért is a vallásos felolvasások bevezetése meddő fáradság.

Ezen fogvatkozás elenyésztetése — nézetem szerint — csak idő kérdése. Jól tudom, hogy a vallásos felolvasások rendszeresítése több helyen igen nagy nehézségbe ütközik s az érdeklődés fientartása óriási fáradságba kerül, de nekünk elcsüggednünk nem szabad. Nekünk úton-útfélen fenszóval kell hirdetnünk Bölcs Salomonnal: „Az arany és a kárbunkulusok sokasága drága, de felette sokkal drágább azoknál a tudomány.” (Péld. XX. 15.)

A biblia terjesztésén mindössze két egyházközségünk munkálkodott, névszerint a *balavásári* és az *erzsébetvárosi*. Balavásáran eladatott 11 darab teljes biblia. Erzsébetvároson az angol bibliatársaság 100 éves fennállásának emlékezetére minden református család 1—1 bibliával láttatott el. Örömmel jegyzem fel, hogy a bibliatársaság javára majdnem minden egyházközségünk meghozta a maga áldozatát. Nem tehetem azonban, hogy rá ne mutassak azon lanyhaságra, mely a biblia terjesztése körül mutatkozik. „A teljes irás — a mint tudjuk — Istentől ihletett és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, a fenyítésre, mely igazságban vagyón.” (II. Tim. III. 16.) Jól tudom, hogy sok családnál megvan, de nekünk arra kell törekednünk, hogy minden református ember asztalán ott legyen, nemcsak azért, „hogy tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre felkészített” (II. Tim. III. 17.), hanem főleg azért, hogy „mindeneket bölcsesé tegyen az idvességre a Jézus Krisztusban való hit által.” (II. Tim. III. 16.)

Hiterősítő és erkölcsnemesítő iratok hat egyházközségben terjesztettek. Nevezetesen: *Balavásáron* eladatott 20 drb Prot. Árvaházi Naptár és a lelkész által kiosztatott 25 drb Koszoru füzet. *Dicsőszentmártonban* 20 drb Koszoru füzet terjesztett el. *Egrestőn* a lelkész saját számlája terhére 100 drb Koszoru füzetet osztott ki. *Gógánvárallyán* eladatott 2 drb Prot. Árvaházi Naptár, *Kutyfalván* 4 drb Prot. Árvaházi Naptár és 10 drb Koszoru füzet terjesztett el. *Szászcsován*on eladatott 10 drb Prot. Árvaházi Naptár és 8 drb Koszoru füzet.

Vallásos néplapokat jártattak nyolcz ehközségben. Névszerint: *Balavásáran* a Kis Tükört 3, a Ker. Evangélistát 1 példányban. *Bonyhán* a lelkész áldozatkészége folytán a Vasárnap, a Téli Esték, a Téli Ujság és a Ker. Evangélista 1—1 példányát olvasgatták a hivek. *Gógánvárallyára* a Vasárnap és a Kis Tükör 1—1 példánya járt. *Kutyfalván* a Téli Ujságot 11 példányban rendelték meg. *Radnóthon*, *Szászdámányban* és *Szászkisalmáson* a Vasárnap, *Sövénfalván* a Ker. Evangélista 1—1 példánya forgott közkézen.

Vallásos iratok és néplapok nem terjesztettek a bethlenszentmiklósi, buzásbesenyői, erzsébetvárosi, gógáni, haranglábi, királyfalvi, kiskendi, küküllőszéplaki, magyarpéterfalvi, mikefalvi, mikeszászi, nagykendi és nagyteremi egyházközségekben.

Feleslegesnek tartom, t. Értekezlet, hogy ezen alkalommal a betű hatalmát hirdessem. De kötelességemnek tartom rámutatni azon tényre, hogy ha mi lelkészek nem nyújtunk hiveinknek hiterősítő és erkölcsnemesítő olvasmányokat, akkor ők nálunk nélkül keresnek maguknak másfélket, talán épen a Tatár Péter-féle hajmeresztő törtékeit. Ha nem terjesszük a Prot. Árvaházi Naptárt, mely határozottan vallásos irányu s a melynek pártolásával a budapesti Prot. Árvaház és erdélyi egyházkerületünk kolozsvári Szeretetházának gyámolítására is áldozatot hoznánk, akkor ne csodálkozzunk azon, hogy fénykorukat élik a Péter András-féle kalendáriumok, melyeknek sorvány tartalma egy-egy léha történetből s egy-egy fűzfán termelt versezetről áll. Ha nem adunk a nép kezébe ismeretterjesztő néplapokat, akkor a mostani mozgalmas időkben igen könnyen megtörténhetik, hogy olyan nyomtatványok kerülnek kezébe, a melyek természetes józan eszébről kiforgatják s olyan világmegmentő eszmékkel töltik meg, a melyeknek helytelenségéről a legnagyobb ékesszólás sem győzheti meg őket. Nagy és fontos érdekek követelik tehát, hogy a biblia, a vallásos iratok és a néplapok terjesztése terén elevebb s mindenik egyházközségünkre kiterjedő munka indittassék meg.

A népmivelődést szolgálják az eházközségi népkönyvtárak is. Ilyen intézmény — ez idő szerint — csak az *erzsébetvárosi* egyházközségben van. Reméljük azonban, hogy a lelkészi könyvtárak mellett szervezetni fognak az egyházközségi népkönyvtárak is. Mert ha szükségesnek ítéltetett, hogy a lelkészeknek továbbképző művek álljanak rendelkezésükre, éppen olyan, sőt talán még szükségesebb, hogy egyházunk tagjai állandóan jó olvasmányokkal láttassanak el. A míg ezen óhajtasunk valóra válnék, addig is az egyházközségi népkönyvtárak hiányát sikeresen pótolják az u. n. *községi népkönyvtárak*, melyek e nemes vármegye több községében szervezve vannak.

(Vége. köv.)

EGYHÁZI ÉLET.

Az *udvarhelyi egyházmegye* f. hó 27-én rendkívüli közgyűlést tartott, melynek legfőbb tárgya dr. Nagy Samu, ujonnan választott gondnok beiktatása volt. A gyűlés lefolyása egyébként következőleg történt: Márton Árpád küsmődi lelképásztor gyönyörű és lélekemelő imája után Péter Károly esperes afia jelezvén a rendkívüli gyűlés szükségességét, a gyűlést megnyitotta. A megalakulás után esperes aa. dr. Solymossy Lajos vezetésével egy 4 tagu bizottságot küldött ki az új gondnoknak a gyűlésbe leendő meghívására. Új gondnok a gyűlésben megjelenván, a hivatalos eskü letétele után meleg szavakban mondott köszönetet az egyházmegye kitüntető bizalmáért. „Programot nem adok — ugymond — „az én programom e két szó: hiszek Istent.“ Ennek alapján ígérte, hogy az egyházmegyének hű gondoskodója leendő. Dr. Gyarmathy főgondnok a tőle megszokott erős kálvinista érzélem megnyilatkozása hangján üdvözölte az új gondnokot. Csia Kálmán

egyhm. főjegyző lemondását tárgyalta ezután a gyűlés, mit — többek hozzászólása után — elfogadván, a főjegyző állását Hegyi Péter, peteki törekvő ifju lelkész aa. személyével töltötte be. Választások következtek az eházmegyei 2 világi tanácsbírói és egy fegyelmi rendes- és egy póttagokra, előbbiekre Molnár Károly és Gönczi Lajos, utóbbiakra Molnár Károly és dr. Solymossy Lajos választatván meg. Az egységes liturgia tervezetét kevés módosítással, Vajda Ferencz referálásában, a tiszántuli egyházker.-nek a vásároknak hétköznapra való áttételét Menyhárt András referálásában elfogadta a közgyűlés. Szintén elfogadtatott esperes aának az ehm. tanács tagjai számának szaporítása érdekében tett javaslata.

A tárgysorozat véget érve, dr. Nagy Samu új gondnokunk vendégszerető házához vonultunk, hol igazi székely vendégszeretben volt részünk egy a derék házigazda, valamint szeretetreméltó neje részéről. Pohárköszöntőkben — more partio — hiány nem volt,

Betfalva, 1905. szept. 27.

Baczó Lajos,
ref. pap, em. aljegyző.

A *küküllői ev. ref. egyházmegye* f. évi szept. 17-én tartotta egyházmegyei egyházi értekezletét Dicsőszenmártonban, Nagy Domokos egyházi és Boér Elek dr. világi elnök elnöklése alatt, az értekezleti tagok és a nagy közönség élénk részvétele s meleg érdeklődése mellett.

Az értekezleti gyűlés, a szerint, a mint annak *színhelye* egyfelől a *ref. templom*, másfelől az *állami iskolák tornacsarnoka* volt, két részből állott. Mindkét rész lefolyása alatt, zuhogott alá az eső az égnek megnyílt csatornáiból, mintegy versenyre kelvén az értekezlet működő tagjaival, hogy ne csak azok termékenyítsék meg a sziveket, hanem ő is termékenyítse meg a már hetek óta szomjuhozó földnek kebelét. Hogy a versenyzők közül melyiknek sikerült ezuttal a győzelemnek pálmáját elvinni, azt most egyáltalán eldönteni nem lehet, mert úgy a szívek megtermékenyítésére, mint a föld barázdáinak megöntözésére, egyaránt szükség volt s mondhatom, hogy mindkettő sikerült is fényesen.

I.

Az istenitisztele d. e. 9 órakor vette kezdetét a zsu-folásig megtelt templomban, hol is az invokáció és a gyűlekezeti ének eléneklése után, melyeket *Zsigmond József* balavásári kántortanító vezetett, meglepő korrektséggel és zenei tudással, *Bartha József* mikefalvi lelkészársunk lépett a szöszékre s egy valóban gyönyörűen kidolgozott, szívből jövő és szívhez szóló imádsággal vitte foglyul lelkünket az örökkévaló trónjához. Kár, hogy meglepően szép hangját nem használja ki úgy, a mint kellene, hanem többnyire az alsó regiszterekben jár, hol hangjának érce annyira ellágyul, hogy csak a közvetlen közelben levők képesek azt hallani.

A közének helyét egy *karének* foglalta el, melyet a dicsőszenmártoni dalkar adott elő igen szép készütséggel és nagy buzgósággal. E dalkar vezetőjéről, Nagy János urról majd később fogunk szólni.

Most jön az egyházi beszéd, melyet *Szabó Miklós* erzsébetvárosi lelkészársunk tartott; arról fogunk hát szólni. Megnyerő alak, kitűnő orgánus. Alapigéje is szép: „Mi pedig prédikáljuk a megfeszített Krisztust, ki a zsidóknak botrányozás, a görögöknek pedig bolondság.“ (I. Kor. I. 23.) Hanem aztán sem a tartalom mélysége, sem az előadás korrektsége nem tudott mindnyájunkat kielégíteni. Mit és mennyit lehetett volna beszélni a „megfeszített“ Krisztusról, ki éppen ezért a zsidóknak botrányozás, a görögöknek bolondság, azzal a Krisztussal szemben, a kit most is csak azért tartanak nagynak, mert a Szentlélektől fogantatott, Szűz Máriától született, betegeket meggyógyított, halottakat feltámasztott és lépten-nyomon csodákat tett! ? E helyett meg kellett elégednünk egy csomó banális frázissal, melyekben minden egyéb volt, csak nem tanított a Krisztus s az pedig, a ki megfeszítettet.”

Az előadás méltósága is sok kívánni valót hagyott fenn. Az sem jó, ha valaki a templomi szöszéken idegenül érzi magát, de az sem, ha valaki nagyon otthonosan. Az még, ha megengedhető is, hogy valaki a félrebillent palástját helyreigazítsa és zsebkendőjét, adott szükség esetén elővegye, de nem engedhető meg az, hogy valaki a nyakába akasztott órazsinórral játszadozzék, azt most

igy, majd amugy fogogassa és huzogassa és palástját is kezébe véve, azt a szószerkekre mintegy takaróul alkalmazza. Különben a hallgatóság nagy része mindenkivel meg volt elégedve.

Az egyházi beszéd végezte után Zsigmond József balavásári kántor-tanító énekelt egy ének-szólót harmonium mellett. Az ének szép, az előadás gyönyörű volt, csak kár, hogy nem volt „szóló”. Kisérte a harmonium. Olyan hangnak, a milyen az övé, nincs semmi kiséretre szüksége. Hadd élvezzük azt a maga tisztaságában és szépségében.

Az istenitisztelest befejezte az „áldás”, Nagy Domokos elnök-esperestől és az *utóének*, melyekről csak dicsérettel és meglelégedéssel szólhatunk.

(Vége köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Tisztelettel kérjük azokat, a kik az Értekezlet közgyűlésén részt venni akarnak, jelentsék be szándékukat minél korábban Koréh Endre sepsiszentgyörgyi lelkésznel, az elszállásolás és a vasuti kedvezmények kellő időben való elküldése érdekében. — Az elnökség.

A görgényi ev. ref. egyházmegye e hó 3-án néhai idősebb Éltető Albert főgondnok emlékére ünnepélyt rendezett, mely alkalommal imát Csekme Ferencz egyhm. esperes, emlékbeszédet ifj. Kiss Lajos em. főjegyző tartott. Az ünnepély a szászrégeni ev. ref. templomban folyt le, az egyházmegye s a vidék élénk részvétele mellett.

Az országos Ref. Tanácsgyűlés e hó 17-én tartott központi igazgatósági gyűlésén az Iskola Tört. Adattár szerkesztőjévé Thury Etele pápai theol. tanárt választotta meg. Az Adattár ügye egyébként szépen halad előre. Idejegyezzük fel, hogy az egyesület szerkesztésében megjelenő Magyar olvasóköny I. kötete is készen van, s a jövő iskolai évben már alkalmazható.

A tiszánineni ev. ref. Egyházkerület őszi közgyűlése szept. hó 26. és 27. napjain zajlott le Sárospatakon. Kun Bertalan püspök szép imája után, a világi elnöki széket br. Vay Béla főgondnok távolléte miatt Meczner Béla foglalta el. Majd az egyházi főjegyző jelentette, hogy Léva József tanácsbíró lemondását visszavonta, miért is a közgyűlés lelkes óvációlban részesítette az ősz nagynevű tanácsbíró. A tárgyalás folyamán először a tűzbiztosítás ügye került szónyegre, melynek során a közgyűlés új pályázatot hirdetett, nem fogadván el a beérkezett ajánlatokat. A liturgiái javaslatra vonatkozólag úgy határozott a közgyűlés, hogy a konventi javaslatot általánosságban elfogadja ugyan, de a zsinathoz szükségesnek tartja felterjeszteni a kerület nyolcz egyházmegyéjének is összesített véleményét. Az énekeskönyv ügyére nézve pedig egyhangulag kilelt mondva, hogy kérést intéznek a zsinathoz, hogy a konventet utasítsa a megkezdett munkálatok folytatására. Az eperjes-sárosi misszió ügyére vonatkozólag a lelkészi állás szervezése határozatott el. A Sárospataki Református Lapokat pártolólaj ajánlotta a közgyűlés a tagoknak. A közgyűlés végeztével a bírósági tárgyalások következtek, mely alkalommal négy fegyelmi ügyet intézett el a bíróság.

A dési egyházmegye véleménye az egységes liturgia tárgyába. Tekintettel arra, hogy a konventnek szóban forgó javaslata kevés eltérést foglal magában erdélyi egyházkerületünkben használatban levő ágendánktól; tekintettel továbbá arra, hogy egyházmegyei közgyűlésünk 1904. ápr. 16-án tartott ülésében már foglalkozott az egységes liturgia kérdésével s akkor általában véve ragaszkodott mostani Ágendánk rendelkezéseihez s véleményünk e tekintetben azóta nem változott: egyházmegyei tanácsunk e tárgyban közgyűlés összehívását feleslegesnek tartja s a dési egyházmegye nevében a konventi javaslat-hoz az alábbi észrevétel szemelött tartásával hozzájárul: A konfirmációi szertartásnál a 20. §-ban a javaslat azt kívánja, hogy a konfirmációi szertartás „rendes istenitisztelest végeztével s mindig oly időpontban hajtandó végre, hogy a konfirmáltak egy hónapon belül vehessenek részt a gyülekezeti urvacsorában.” E rendelkezés szerint állapítja meg aztán a 21. §-ban a szertartás rendjét, melyből az urvacso-ra kiosztása hiányzik. Egész erdélyi egyházke-

rületünkben annyira megszokott a konfirmáció alkalmával a konfirmáltak részére az urvacso-ra kiosztása s aztán az ifjaknak megáldása s ez az aktus annyira lélekemelő s buzgóságra indító, hogy véleményünk szerint e résznek elmaradása nálunk tulságos zökkenést, sőt visszatetszést is jelentene; épen azért bátorkodunk jelenteni, hogy a 20. §. bővítettessék ki e mondattal: „a hol azonban a gyülekezet előljárósága, a megelőző gyakorlat szerint, az urvacso-ra-osztást a konfirmáltak részére a konfirmáció alkalmával óhajtja, ott ez a gyakorlat továbbra is fentartható. Ez esetben a 13. §. 7. 8. 9. pontja felveendő a 21. §. 7. és 8. pontja közé.” Próbá- észrevételeink még lehetnének ugyan, de azok nem lényegbe vágók és sokkal kisebb jelentőségűek, semhogy azoknak emlegetésével a tervezett szép cél megvalósítása elé akadályokat kívánánk gördíteni. x+y.

Hálás köszönet. Méltóságos Barcsay Domokos orsz. képviselő ur, nemes szívétől indítatva, a csuca-i ev. templom építésére 100 koronát adományozott. Bár a szép tett önmagában hordja jutalmát, mégis kedves kötelességünket teljesítsük, ha a nemes főúr nagybecsű adományát e helyen is egyházunk és magunk nevében hálásan megköszönjük. Csucsá, 1905. szept. 25-én. Imre József gondnok. Barabás Árpád. ref. lelkész.

Nyilvános köszönet. A mai szecsessziós korban, mikor elégtelenség uralkodik fent és lent s hangzik a „panem et circenses” kiáltás s mikor sok díjat kérünk és kevés munkát teljesítünk, mint a Sahara sivatagján az oázis, úgy tűnik fel az olyan ember, ki sok munkát teljesít és semmi díjat nem követel. Abban boldog, ha munkáját szívesen és igazi szeretettel fogadják, lévén a „szere- tetet jó cselekedet nélkül meghalt állat”. Ilyen oázis, ilyen igaz református keresztyén Szalay Ferencz nagyszabeni építő-mester, nagyszabeni ev. ref. egyházmegyé- nek műszaki előadója, ki nem csak e tisztelet tölti be díjtalanul, hanem — talán hogy előadói tiszte könnyebb legyen — (micsoda önzés?) maga készíti meg az egyházmegyéjéből hozza folyamodó egyházak építési terveit, mint készítette meg kőbori egyházam papilak tervezetét (6 drb rajz) és költségelőirányzatát 9930 kor. költségre, ezen díjjal: „Az építéshez szerencsét kívánok a t. lelkész urnak és az építető egyháznak”. Midőn ezt fizetésnek elhinni nem akartuk, hivatalos tudakozódásunkra az esp. hivatal utján így felelt: „Eszem ágában sem volt tiszteletdíjat számítani fel, csak az az óhajításom, hogy rövid idő alatt megvalósítsák.” És megvalósul. Egyszerű hiveim minden ellenvetés, aggodalom nélkül — holott rovatallal fedezik — egyhangulag mondták ki annak 1906-ban leendő megvalósítását. Igaz! A szeretet csak szeretetet szül, vallása és egyháza iránti szeretetének lényekben való nyilvánítása, még az én lelkészi működésemet is megkönnyítette, lankadó erőmet megerősítette. Aldja meg a jó Isten érette! Berde Sándor, ref. lelkész.

Lapunk múlt számában közölt 4386—905. sz. körrendelet szövege hibásan jelent meg, pótlásul javított szövegében, e számunkban ismételtelen közöljük.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4407—1905.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur az 1883. évi XXX. t.-cz. 46. §-ában gyökerező jogánál fogva f. évi 76830. sz. alatt szept. 21-én kiadott rendeletével a kolozsvári, marosvásárhelyi, nagyenyedi, székelyudvarhelyi és zilahi ref. főgimnáziumokhoz Kuncz Elek kolozsvári tank. kir. főigazgatót, a sepsiszentgyörgyi és szászvárosi főgimnáziumokhoz pedig dr. Schneller István kolozsvári egyetemi ny. r. tanárt küldötte ki miniszteri megbízottakul, azzal a hozzáadással, hogy a nevezett középiskolákat az 1905—6. tanév folyamán látogassák meg, nevében az általi főfelügyeletet gyakorolják s a fennálló Utasítások szerint járjanak el.

Kolozsvárt, 1905. szept. 30.

Kenessey Béla,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tan. előadó.

4386—1905. sz.

KÖRLEVÉL

a papi lakások tárgyában.

Felhívjuk a nagytiszteletű esperes aait, hogy sziveskedjenek igazgatótanácsunkhoz 30 nap alatt jelentést tenni arról, hogy

1. melyek azon egyházközségek, a hol papi lakás egyáltalában nincs,

2. azon egyházokról, melyekben a papi lakás csak kijavítás után lenne használható s e javítási költségekre van-e az egyháznak fedezete s mennyi az esetleg fedezetlenül álló javítási költség.

Kolozsvárt, 1905. szeptember hó 26.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 4047—1905.

MEGHÍVÓ

az egyházkerületi tanügyi bizottság ülésére.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság 1905. okt. hó 20-án, pénteken, délután 3 órakor ülést tart Kolozsvárt, az igazgatótanács ülésteremben, melyre az elnökség a bizottság összes tagjait tisztelettel meghívja.

Tárgyak:

1. Jelentések a fő-, közép-, elemi- és népiskolák 1904—5. évi működéséről.

2. Vallástanítás a szórványokban.

3. Vallástanítás az állami tanító és tanítónőképző intézetekben.

4. Az állami tanítóképesítő oklevelek kiállítása.

5. A ref. kántorképesítési vizsgálat anyaga.

6. Gimnáziumi vallástani kézikönyv engedélyezése.

7. Felvétel és jelentkezés kollégiumainknál az iskolai év elején.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság elnökségétől.

Kolozsvárt, 1905. szept. 29.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 4243—1905.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes, a tiszteletes Lelkész aaihoz és a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

Az erdélyi ev. ref. egyház történetének lényeges része: az egyház beléletének s az alkotmány fejlődésének története. A teljes egyháztörténetet iratta meg eházkerületünk Pokoly József theol. tanár uralal az 1896. évi eházkerületi közgyűlés határozata alapján, de a kiadást műszaki és pénzügyi okokból két részre kellett osztani. A mult évben megjelent három kötetes Egyháztörténet után most következik a második rész kiadása, körülbelül 40 iven, az Erdélyi Református Egyház Belélete czimen. Az év végéig szétküldjük minden egyházunknak és kollégiumunknak. Minden anyaegyház és mindenik kollégium részéről befizetendő a folyó év végéig példányonként 5—5 K kedvezményes ár. Ugyanezen kedvezményes áron rendelhetik meg ebben az évben az illetékes esperesi hivatalok, vagy a kollégiumi előljáróságok utján: ref. lelkészek, tanárok, tanítók, énekevezérek, gondnokok, presbiterek.

Ezzel kapcsolatban, minthogy régen érezzük a hiányát egy jó egyházi közigazgatási térképnek, ig. tanácsunk megrendelte 1: 400,000 arányban az erdélyi ref. egyházkerület közigazgatási térképét, 4 színű kivitelben, melyen a legfontosabb egyházi adatok és beosztás mellett közlekedési vonalak, hegy- és vízrajz is megvan. A térkép a folyó év végéig elkészül, megrendelendő minden egyházmegyei és lelkészi hivatal, mindenik kollégium, ref. elemi-, polgári- és népiskola részére, 5—5 K kedvezményes áron, amely összeg a fennjelzett egyházi és iskolai testületek részéről a folyó év végéig egyházkerületi pénztárunkba befizetendő. Egyházi hivatalos uton ugyancsak 5 K kedvezményes áron rendelhetik meg a térképet azok az egyháztagok, akik az

egyháztörténet kedvezményes megrendelésére jogosítva vannak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. szept. hó 14-én tartott üléséből.

Zeyk Dániel,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 3829—1905.

KÖRLEVÉL

a kollegiumi leczkerendek tárgyában, mindenik kollegium méltóságos t. Elöljáróságához.

A délelőttés leczkerendszer czimén fölmerült elvi kérdésben Igazgató-tanácsunk kimondja, hogy kollégiumainkban a velök szerves kapcsolatu internátusi nevelés érdekével csakis a hagyományos és kipróbált rend: a hetenként lehetőleg két szabad délutánt hagyó egész napos leczkerendszer egyezik meg s ez az illető városok átlagos társadalmi viszonyai szerint a bejáró tanulóknak is ép oly jó, mint eddig volt.

Igy kollégiumainkba a zónaidő szerint való órajárás czimév sem hozandó be a kötelezett tantárgyak tanításának délelőttre való szorítása. Ez a nagyvárosi életviszonyok között fejlődött és robotos jellegű rendszer, a mellett, hogy a tanulók egy részének szellemi erejét felettébb kimeríti s terhüket még súlyosbító korrepetíciók igénybevételére ad alkalmat: egyuttal az internátusban a délutáni átlagos munkarendet kikerülhetetlenül meglazítja.

A kizárólagos délelőtti tanítás kérdésében magokra az internátus nélküli állami intézetekre nézve is a vallás- és közoktatásügyi miniszterium (1892. évi 56859. sz.) határozottan óvó szellemben rendelkezik.

Fölkérjük tehát a méltóságos tt. Elöljáróságot, hogy a gimnázium (illetőleg tanítóképző és elemi iskola) leczkerendjét s annak a téli hónapokban a zónaidőhez való esetleg kikerülhetetlen alkalmazásait is mindig a délelőtti és a délutáni időnek okszerű és kipróbált arányban való felhasználásával méltóztassék az igazgató-tanár felelőssége mellett megállapítani s a Rendszabályok értelmében jóváhagyás végett igazgató-tanácsunkhoz kellő időben fölterjesztetni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának Kolozsvárt, 1905. szept. hó 14-én tartott üléséből.

Zeyk Dániel,
elnök.

Váró Ferencz,
előadó tanácsos.

Sz. 844—1905.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye lelkészi hivatalaihoz.

1. Igazgatótanácsunk — a papidijlevelek mintájára — nyomtatott űrlapot adott ki a *kántor-tanítói, tanítói, tanítónői, levtitai, énekevezéri javadalmak összeírására*. Felkérem azért összes egyházainkat, hogy ezen dijleveleket 4—4 példányban kiállítani sziveskedjenek. Határidő jelen év nov. 1. Ivek kaphatók em. pénztáros aánál.

2. Vizsgálatok alkalmával azt tapasztaltam, hogy azon egyházakban, hol iskolánk szerződés szerűleg átadatott az államnak, a szerződés, melyben egyházainknak egy s más jogok biztosítottak, nincs meg egyház-levéltárában. Ezen szerződések hiteles másolatban beszerzendők s 1 példányban egyház-irattárában elhelyezendők. 1 példány pedig az esperesi levéltár számára beküldendő. Határidő jelen év december hó 1.

3. Az egyházi törvényekhez kiadott „Utatis” 193. §. szerint egyházi hivatalnokok választásánál: „A patronusok az eddigi gyakorlat és mérték szerint érvényesítik szavazati jogukat.” Egy felmerült eset alkalmából, kérem a patronusi szavazati jogot állapítsa meg minden érdekelt egyház s nyilvántartás és igazolás végett jelentse be hivatalomhoz, hogy legyen ez végérvényesen megállapítva és ne kelljen minden egyes előfordulható választás alkalmával külön — esetről-esetre — állapítani meg. Határidő jelen év december 31.

Gernyeszeg, 1905. szept. 30.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyházi értekezletünk.

Hát csakugyan semmi társadalmi mozgalom sem tud a mi egyházunkban gyökeret verni?! Önkénytelenül is így kiáltottam fel magamban, olvasva e lap mult számában, hogy „annyi bizonyos, miszerint mostani állapotában az Egyházi Értekezlet élete lassu haldoklás és a vég kezdetének tünetei észlelhetők rajta.“

Elgondoltam a néhai „Protestáns Egylet“ történetét, az „Erdélyi papi-értekezlet“ sorsát a szélesebb körök közül s szűkebb körben az egyes egyházközségekben megkísérlett jótékonyági, dalkari stb. mozgalmakat, nézem a más kerületek értekezleteinek, a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságnak stb.-nek életét — és mindenütt ugyanaz a sors, ugyanaz a történet: nagyhangú kezdet, gazdag program, zászlós felvonulás, bankett, lelkesedés a kezdeten; aztán szürke köznapiság, közömbösség, unottság, ellanyhulás s végre elalvás, halál vagy legalább is megcsontosodás az életre való jelentősebb hatás nélkül.

Gondolkoztam e jelenség felett többször szomorkodva, gondolkozom most is: hol van, miben keresendő ennek az oka? A protestantizmus vallási jellege, az egyéniség, az individualitás érvényesülése nem lehet oka, hiszen „a szenteknek egyeségé“-ben, a „Szentlélekben való közösség“-ben — melyet a protestantizmus is vall — meg van az a szociális élv és erő, a mely az önálló egyéniségeket épen benső kapcsolaton nyugvó szabad önkéntes közösségben kell hogy összegyűjtse. Aztán a külföldi példák eléggé bizonyítják, hogy protestáns talajon az egyesületi tevékenység szépen virágozhatik s igen mély nyomokat hagyhat az egész társadalom nézeteinek, munkájának irányításában.

Azt sem tudom elfogadni — a mit pedig nálunk is sokan hangoztatnak — hogy a sikertelenség oka a protestantizmus liberalis irányzatában keresendő, mely „az üdvigazságokat és üdvtörténeti tényeket elpárologtatja“ és sekélyes racionális moráljával kiöli az üdv-

országa iránti égő vágyat s annak terjesztésére és építésére vágyó buzgalmat, melynek helyén fásult közöny marad; úgy, hogy az orvosszer nem lehet más, mint visszatérni a bibliai és confesszionális pozitivizmushoz. Nem tudom elfogadni, mert hiszen ezt a felfogást egyfelől eléggé megczáfolja a külföldi liberális protestantizmus tevékeny társadalmi akciója s másfelől az a hazai példa, hogy bizony a hazai bibliai pozitivizmus hiveinek akciója sem mutathat valami fényes sikerre s végre az, hogy köztünk is van nem egy lelkészársunk, ki ez iránynak hive s szives közreműködésük mellett sem sikerült eddig valami számbavehető sikert elérnünk.

Vallási jellegünk tehát nem magyarázza meg a szomorú sikertelenséget. De tán faji hibáink?! Itt kétségen kívül közelebb járunk az igazsághoz. Ismeretes, hogy milyen sovén nemzet vagyunk — legalább szájjal. S mégis minden nemzeti akció — ha a szenvedélyekre spekuláló politikától távol volt — igazában abban a sorsban osztozott, mint egyháztársadalmi kísérletezéseink. Csángó-telepítés, székelvény-akció, magyar iparpártolás, közművelődési egyesületek stb. bő példát mutatnak erre. A magyar hevülékenység, szalmaláng, a kitarítás hiánya, a gyümölcserés idejének bevárásával szemben tanusított türelmetlenség, elkedvetlenedés és lemondás — mind kivesszik részüket a szomorú eredményből.

Csak a hol a politika vagy az anyagi érdekek játszik közre, ott látunk eredményt. Az újabbkori róm. katolikus vallási és egyháztársadalmi egyesületek feltűnő sikerei, a korábbi kísérletek sikertelenségével szemben, a melyek náluk is teljesen hasonlóak voltak a mieinkhez, magyarázatukat abban találják, hogy bennük nyiltabban vagy burkoltabban, de félre nem ismerhető politikai tendenciák és rugók érvényesülnek. Ez tudja egy közös munkában egyesíteni a főhercegektől kezdve le a mesterlegényekig e felekezeti tagjait. S még így is a papságnak és vezetőknek oly bámulatra és elismerésre méltó agitációja

mellett, a mely buzgalmával és kitartásával megszégyeníti a más felekezetűeket.

A sikert felmutatható más társadalmi egyesületekben az anyagi érdek a varázsszék. Kezdték a tanítók, tanárok, folytatták az állami, majd a közigazgatási tisztviselők, a vasutasok, a munkások, az agráriusok és merkantilisták egyesületei. Az indító ok, a mozgató rugó mindenütt a fizetésrendezés, az anyagi érdek képviselője volt. Bizonyára, ha itt is a papfizetés rendezése lett volna a fő programpont vagy a politikai téren való érvényesülés: ma más érdeklődésre mutathatnánk rá. De a mások ügye, veszendő lelkek megmentése, Isten országának érdeke: ezek igen távol estek attól, hogy felkelthették volna érdeklődését az embereknek.

Nem akarok elzárkózni a közelebbi okok elől sem. Bizonyára része van az eredménytelenségben annak is, hogy már a mint ez nálunk szokásos, a földelével kezdtük építeni a házat: hatalmas központi szervezettel, mely tömegének súlya alatt megmozdulni sem tudott. Ugy jártunk vele, hogy mi figyelmen kívül hagytuk azt a problémát, melynek megoldásával oly feszült várakozásban tartja most Edison a művelt világot. Nem vettük tekintetbe, hogy a hajtóerőhöz szükséges villamoságnak oly súlyos az accumulatora, hogy maga magát sem tudja mozgatni, nemhogy terhet bírni szállítani. Az ingyen munkaerők természetesen kiméletes igénybevétele folytán, belefutottunk a sok és nagy bizottságokba. Egy pár hajtókart megviseltünk, de előre bizony keveset haladtunk.

Aztán a szükséghez sem igen tudtunk alkalmazkodni. Volt egy generalis recipénk, az egyházi esték és felolvasások, mondhatni az érdeklődés felkeltésének eszközei, ezt alkalmaztuk úgy a hogy, de az érdeklődés kielégítésére; a támogató, a könyörülő és megmentő szeretet munkájára nem kerítettünk sort. Így az Érdeklődés megemésztette önmagát.

De a betegség diagnózisának megállapításához legyen elég most a főbb dolgokból ennyi. Nem rekriminálni, de a helyzet javításának útját akartam keresni. Ez szerepel a programban is — úgy vélem — a Tóthfalusi József felolvasásában.

Mit fog határozni a legközelebbi teendőkre a s. szent-györgyi közgyűlés — nem tudom. E közgyűlésen előreláthatólag kevesen fognak részt venni, leginkább azt hiszem a közeli vidékiek. Nem volna kívánatos tehát, hogy az egyesület életét mélyebben érintő és átalakító határozatok hozassanak. Ezeket egy olyan gyűlésre kell halasztani, a hol lehetőleg az egész kerület képviselve lesz. Ilyen volna tartható a legközelebbi egyh. ker. közgyűlés alkalmával Kolozsvárt. Ennek tárgysorozatára nem is kellene egyebet kitűzni, mint az Értekezlet feladatának konkrétebb megállapítását,

szervezetének ehhez való alkalmazását s munkaprogramjának ehhez alkalmazott megszerkesztését.

A sepsiszentgyörgyi ülés helyesen teszi, ha ez ügyben csak egy bizottság kiküldésére szorítkozik, mely az egyházmegyei értekezlet véleményeinek beszerzése után erre nézve részletes jelentést és javaslatot lesz hivatva Kolozsvárt előterjeszteni. Mert az egyesületnek megszűnnie nem szabad. Egyházunk igazi szociális feladatai csak most kezdenek igazán kidomborodni, előtérbe lépni, amit ha mellőznénk, sorsunk a pusztulás lenne. Ezek megoldását kell az Értekezletnek jövőben jobb szervezetben szolgálnia. Az ideai közgyűlés erre tegyen előkészítő lépéseket. Isten áldása legyen munkáján a pezsgő életű belső székelyföld fővárosában!!

Néhány szó az EPILOGUS-hoz.

1. Prologus in coelis. Genesis I. 3.

Falun ráér az ember egyet-mást kétszer is elolvasni. Kivált nagy igényű dolgokat. Ilyen a Fogarasi és Bartha nagyenyedi tanár urak tollából a Világosság legendája, a melynek a textusa a Genesis I része 3. verséből kerül:

„Akkor szóla az Ur „Legyen világosság!” és lön világosság.“

A Prot. Lap idei 23. számában előre bejelentették egy nyíltlevelben a „világosságot” teremtő cikksorozatot. — Szóla az Ur.

A lap 25—26. számában megjelent Bartha tanár ur több tekintetben tanulságos fejtegetése a Bethlen-kollégium vagyonának rendeltetéséről, viszontagságairól, mai állományáról és használatáról: „Legyen világosság!”

Legutóbb a lap 37—40. számaiban Epilogus címen, látszólag az Egyházi Törvény hires 8. §-át védi, valósággal azonban ugyanazon törvény 86. §-ának i) pontját ostromolja s annak alkalmazásai ellen tiltakozik Fogarasi tanár ur, ajánlván cikkeiket a zsinati atyák figyelmébe is. Nó. — És lön világosság.

Lön-e igazán? Ezért a kérdésért olvasám el kétszer is alaposan a közleményeket, stb.

2. Nem mind arany, a mi fénylik.

Fogarasi tanár ur Epilogusában először is viszszatekint a maga Nyílt levelére és idézi a velejét. Azután visszatekint a Bartha tanár ur cikkére, melynek kijavítja egy sajtóhibáját. És most így folytatja: „Útalok továbbá a Bethlen-kollégium ez évi értesítőjében megjelent rektori évről beszédemre, melyben egy kissé általánosabb vonásokban magam is szólótam kollégiumunk hivatásáról a multban és jövőben, elmondva szerény nézetemet a társadalom és iskola viszonyáról, kölcsönhatásáról.“

A komoly utalásra megszereztem az értesítőt. Meg is találtam benne, a 193. lapon kezdve a rektor ur nézetét a kollégium hivatásáról. A nézetnek általánosabb tétele szóról-szóra ez:

„A gymnasiumi nevelésnek, véleményem szerint az a feladata, hogy megadja a belőle kilépő ifjunak azt az alapot, melyen minden magasabb műveltséggel járó életpálya megállhat, felépülhet, melynek tápláló anyagában megtalálja a tovább fejlődéshez szükséges elemeket, amikor az élet szabadabb levegőjére kikerül, vagy kép nélkül ssólva: legyenek meg benne a tudományok elemei, az általános emberi eszmék csirái,

a sziv és ész harmoniájának *alapakkordjai*; *egy szóval mindaz, ami az embernek, az egyének, a hazafinak és a mindezt egyesítő jellemnek megveti az ágját, megadja alapját és keretét. Vagy, hogy ismét képet használjak*: legyen a gymnasiumi nevelés végeredménye olyan *tárház*, melyben minden magasabb életpályára induló ifju megtalálhassa a szükséges *útravalót* s egyesüljön lelkében nemzetének minden vágya, multja, jelene, jövőjében vetett szilárd hite; egy szóval, itt nálunk, legyen *száz perczentes magyar*."

Az aláhuzásokat, tekintettel a képekre és képtelenségekre, abban a hiszomben csináltam, hogy így, bővebb kommentár nélkül, maga a rektor ur is át fogja látni, hogy a mit mondott s a mire szerényen utalta figyelmes olvasóját, az fénylik, fénylik ugyan, de talán még sem szinarany. Kiveszem a hazafiságot. (A Tarjagossoknál hazaffyság.) Az mindig komoly dolog marad. Egyszersmind kimeríthetetlen tárháza minden utravalónak. És nagy menedék.

Deák Vigil.

(Folyt. köv.)

Egyháztársadalmi munkásság a küküllői ref. egyházmegyében.

— Titkári jelentés. Irta: Sámuel Aladár, titkár. —

(Folyt. és vége.)

II.

A megtartó szeretet főként az egyesületi élet terén munkálkodik. Összegyűjti a konfirmáltakat, hogy valláserkölcsileg tovább képezze; tömöríti az ifjakat, hogy az egyház védő szárnya alatt nemes szórakozások között töltsék idejüket; egyesíti a dalkedvelőket az egyházi ének művelésére; összegyűjti a nőket, hogy egyesült erővel gyakorolják a könyörület munkáit; gyámolítja a férjhez menő lányokat; segélyt nyújt a családoknak, melyek támaszukat veszítették. Egy szóval a megtartó szeretet arra törekszik, hogy az egyházközségben olyan intézményeket létesítsen, melyek az egyházhoz való ragaszkodást mélyebbé teszik.

A megtartó szeretet munkái közül egyházmegyénkben az *ifjusági-, dalos- és temetkezési egyletek* szervezése s a *férjhez menő lányok segélyezése* tekintetében mutathatunk fel, ha nem is nagy, de mindenestre számbavehető eredményt.

Egyházközségi ifj. egylet csupán a *kutyfalvi* egyházközségben van szervezve. Célja a vallásosság, erkölcsiség és hazafiság ápolása. Gyűléseit a tavaszi és nyári időszakban havonként egyszer, az őszi és téli hónapokban hetenként egyszer szokta tartani. Vezetője Kiss Lajos kántor-tanító. Ifj. egylet szervezése megkíséreltetett Balavásáran, Buzásbesenyőn, Dicsőszentmártonban, Nagykendén, Radnóthon és Sövényfalván, de nem sikerült állandósítani a részvétel miatt. Általános ifj. egylet több községben szervezve van s részben ez a körülmény szolgál magyarázatául annak, hogy egyházközségeink nagy részében külön ifjusági egylet szervezése meg sem kíséreltetett. Az általános ifj. egyletek közül jóleső érzéssel mutatok rá a *magyarpéterfalvira*, hol a lelkész ifj. egyleti atyává választott meg. Ezen ifj. egylet érdemes szervezője helyes nyomon járt, mert nem hagyta figyelmen kívül azt a régi, de nagy igazságot, hogy az ismeretközlés vallás-erkölcsi nevelői hatás nélkül semmit sem ér.

Nagyobb tevékenységgel találkozunk az egyházközségi dalos-egyletek szervezése körül. Ezen intézmény nyolcz egyházközségben van életbe léptetve. A *buzásbesenyői* 1903-ban alakult Téglás Ferencz buzgólkodására. A *gógáni* 1903-ban alapított Szász

János vezetése mellett. A *gógánvárallyai* Péterfi Ferencz által szerveztetett 1898-ban. A *kutyfalvit* Kiss Lajos szervezte 1904-ben az ifj. egylet tagjaiból. A *küküllőszéplaki* 1903-ban alakult. Jelenlegi vezetője Gyepesi Ferencz. A *mikefalvi* 1896-ban alakítottatott. Vezette Nagy Sámuel. A vegyes karok szervezésében Bartha József lelkész is közreműködött. A *nagykendi* 1890-ben szerveztetett Kiss Lajos akkori kántortanító által. Jelenlegi vezetője Dali József. A *nagyteremi* 1880-ban alakult. Tiszt. elnöke Kakasi Márton lelkész, ügyvezető elnöke Mihály József, karnagya Czírmai Árpád. Ezen dalosegyletek szép és maradó sikerrel működtek. Szervezésre várnak a balavásári, bethlenszentmiklósi, bonyhai, dicsőszentmártoni, erzsébetvárosi, haranglábi, királyfalvi, kiskendi, magyarpéterfalvi, mikeszászi, radnóthi, sövényfalvi, szászcsávási, szászdányáni és a szászakisalmási egyházközségekben. A szervező erő — az erzsébetvárosi egyházközség kivételével — minden egyházközségben meg van. Reméljük, hogy jövőre készségesen fognak munkálkodni azon, hogy „*az igazaknak ékességek legyen a hálaadó éneklés.*” (Ezsaj. 24. 15.) Reméljük, hogy dalkedvelő hiveink is követni fogják Szent Pál apostol intését: „*Teljesedjete be szentlélekkel, szólván imágotok között éneklések és isteni dicséretetek által, énekelvén és dicséretet mondván szívetekből.*” (Ei. 5. 19.)

A megtartó szeretet munkái közé sorozhatjuk az egyházközségi temetkezési egyleteket is. Egyházmegyénkben ilyen intézmény csupán kettő van; mindkettő *Nagykendén*. Az elhalt tagok hátramaradottjai részére mintegy 25—30 kor. segélyt nyújtanak. Ha meggondoljuk, hogy a halál igen gyakran akkor jön fel ablakainkra, mikor a legnagyobb szükségben vagyunk: indokoltnak tartom, hogy egyházközségeink ebben a tekintetben is megkezdjék a munkát.

A férjhez menő lányok kiházasítási segélyezése is egyik figyelemreméltó intézménye az egyháztársadalmi munkásságnak. Ilyen intézmény a *küküllőszéplaki* egyházközségben van, hol a Fodor Terézia-féle alapítvány kamataiból évenként két férjhez menő jó erkölcsű lány jutalmaztatik.

Ide sorozom végezetre a *mikefalvi* egyháztagok önkéntes társulás alapján létesített „*Magtár-egylet*”-ét, mely a tagjait terhelő templomépítési adósság letörlésére alakult.

III.

A megmentő szeretet gyámolítására siet a munkaképtelenné vált szegényeknek, védelmébe veszi az árvákat s gondoskodik a testi és lelki betegekről.

Az egyházközségi szegények gyámolítására szegény-alap létesített: *Balavásáron, Bonyhán, Dicsőszentmártonban, Haranglábon, Kutyfalván és Radnóthon. Nagyteremiben* az egyházközség jóltevője, özv. gr. Bethlen Gáborné, szül. gróf Bethlen Leopoldina tíz szegény közt 50 koronát osztott ki. A *nagykendi* egyházközség a gondnok által gyűjtetett a szűkölködők számára. Követésre méltó a *bonyhai* egyházközség azon szeretetbeli munkája, mely szerint a jómódu egyháztagok a helybeli és vidéki szegény tanulókat a téli hónapokban minden nap ebédrel láták el. A szegényügyben nem intézkedtek a bethlenszentmiklósi, buzásbesenyői, egrestői, erzsébetvárosi, gógáni, gógánvárallyai, királyfalvi, kiskendi, küküllőszéplaki, magyarpéterfalvi, mikefalvi, mikeszászi, sövényfalvi, szászcsávási, szászdányáni és szászakisalmási egyházközségek. „*Szegények mindenkor lesznek veletek*”, azt mondja Jézus. (Máté 26. 11.) Ha valahol, úgy bizonyára itt különösen követendő amaz apostoli intés: „*Ne szeressük egymást csak beszéddel és nyelvvvel, hanem cselekedettel és valósággal.*” (I. Ján. 3. 18.) Reméljük, hogy ezen egyházközségeink is „*megemlékeznek a szegényekről*” (Gal. 2. 10.) s hisszük, hogy

nem fognak akadni oly szeretetlen hitsorsosaink, kik a mindennapi eledel nélkül szűkölködőknek így szólónának: „Menjetelek el békességgel és egyetek eleget; mindazáltal nem adják nékik, a melyek szükségesek volnának az ő testeknek tápláltatására.” (Jak. 2. 16.)

Ezuttal azonban kifejezést adok azon meggyőződésnek, hogy az egyházközségi szegényügy addig nem oldható meg sikeresen, míg a koldus- és vándorügy közigazgatási uton nem rendeztetik. Mert ha nem volna irott malaszt azon intézkedés, hogy minden község tartozik a maga szegényeiről gondoskodni; ha nem zörgetnének ajtóinkon a koldusok légiói s nem kilincselnének egymásután a munkakerülő vándorok, kik a jótéteményre szánt alamizsnát a legelső kurta-korcsmában megisszák: akkor egyházközségeink kényelmesen gondoskodhatnának szegényeikről. Örömmel jegyzem fel, hogy a községi képviselőtestületek készségesen gyámoltották szűkölködő hitsorsosainkat. Mintegy 30 egyénre megy azok száma, kik a megmentő szeretet drága gyümölcseiben részesültek. Hála és köszönet érte!

A szegényügnél fontosabb s a megmentő szeretet gyakorlására tágabb teret nyit az árva gyermekek védelmének ügye. Ebben a tekintetben is megtörtént az első lépés. Ugyanis a f. év őszén árva-telep fog szerveztetni *Balavásáron*, a mennyiben a lelkész közbenjárására 15 református család 17 református árva gondozását vállalta magára a marosvásárhelyi m. kir. gyermekmenhelyből. Ezen intézmény nemcsak keresztyéni, hanem szociális szempontból is kiválóan fontos. Mert midőn a nevelő szülők az árvákat megtanítják saját foglalkozásaikra, ugyanakkor alkalmat adnak nekik arra, hogy a hazának és az anyaszentegyháznak munkás és jóra való tagjai legyenek; míg a kellő gondozás hiányában a testi s lelki romlás útjára lépnek.

A testi betegek gyámolítása körül szép példát adott a közel multban *Weér Györgyné szül. Ugron Margit*, a haranglábi egyházközség kegyes pátrónája. A betegeket meglátogatta, nekik a vigasztalás szavát szólotta s anyagilag is segítette őket. Vajha volnának, kik követnék a jó példát s keresztyéni szeretettel áldoznának az emberszeretet oltárán, jól tudván, „*hogy a tiszta és Isten előtt szeplő nélkül való szolgálat ebben áll: meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő nyomorúságokban.*” (Jak. 1. 27.)

A megmentő szeretet gyakorlására szép munkatér nyílik meg azon kíséreltetl is, mely a lelki betegeknek, nevezetesen a veszélytelen örülteknek családoknál való elhelyezése tekintetében megindult. Dr. Szöcs Mózes kórházi főorvos ezen ügyben érintkezésbe lépett *vámosgálfi* és *szőkefalvi* lelkész társainkkal, kik készségesen fölajánlották szolgálataikat. Hiszem — ha alkalom nyílik — mindnyájan kivesszük részünket, követvén szent Pál apostolnak ezen intését: „*Vigasztaljátok azokat, a kik félelmes szíviűek.*” (I. Tess. 5. 14.)

*

T. Értekezlet! ezekben ismerttettem meg az egyházmegyénkben folyó egyháztársadalmi munkásságot. Részletesen felmutattam azt a nagy mezőt, melyen nekünk lelkészeknek munkálkodnunk kell, szemelött tartva szüntelen szent Pál apostolnak ezen szavait: „*Még az én életem is nekem nem drága, csak elvégezhessem örömmel az én futásomat és a szolgálatot, melyet vettem az Úrtól.*” (Csel. 20. 24.) Ámde minden jó szándékunk és buzgó igyekezetünk hiábavaló, ha hiveink segítségünkre nem jönnek és nem vetik a munkára kezöket velünk együtt. „*Az aratni való gabona sok, de az arató — fájdalom — oly kevés.*” (Luk. 2. 10) Pedig az egyháztársadalmi munka úgy a lelkészekre, mint a hivekre kiváló fontossággal bír. Ezen a kies helyen találnak egymásra a pásztor és a nyáj. Itt ismerik meg egymást és itt tanulják egy-

mást meg is becsülni. Fogjon tehát kezét egymással a lelkészek és hivek serege! „*Mert jó dolog nekünk ezekben megerősítetnünk egymás hite által, a ti hitek és a mi hitünk által.*” (Róm. 1. 12.) Fakadjon áldás és boldogság a legszebb munka nyomán, mely Isten nevében, az örök szeretet nevében történik!!

Püspöki vizsgálat a dési egyházmegyében.

(Folytatás.)

Szept. 25-én d. u. 4 órákor érkezünk vonaton Választra, hogy megkezdjük a második felvonást: a Déstől inneni rész vizsgálatát. Simó Béla gyh. m. gondnok helyét, kit utközben Oroszmezőn meleg bucsuzás közt visszaadtunk családjának, *Retlegi Sándor* tőtőri birtokos-gondnok foglalta el. Az esperes csak vele képviselte az e. megyét, mert *Vásárhelyi Boldizsár* főjegyző is hazament Désre egyházközségi ügyeit intézni. Pedig épen itt lett volna különös szükség rá. Az egyházmegyének épen ez a része mutatja a pusztulás legmegrázóbb képét, a mely az esperes székhelyétől legmesszebb, az új főjegyző székhelyéhez legközelebb van. Nem szenved kétséget, hogy itt az egyházmegye részéről a személyes felügyeletet, gyakori kiszállásokat, a buzdítást, tervezést s a kivitel ellenőrzését az esperes helyett a főjegyzőnek kell teljesítenie. A Vásárhelyi Boldizsár organizatorius tehetségére, nagy buzgalmára, lelkesedésére, munkás rendeztetetere itt nehéz, de szép tér kínálkozik — várakozik.

Kendilóna volt az első állomásunk. *Gróf Teleki László* Gyula egyik legszebb birtoka s ősi kastélya uralja a községet, mint általában a Telekiek az egész vidéket. Az ősi kastélyban nagy szomorúság volt. Az özvegy grófné egyik leánya, gróf Teleki Árvédné súlyos betegen feküdt s az egész összegyűlt család remegve várta, a most már — Istennek hála! — szerencsés kimenetelt. Mi is leadtuk őszinte részvétünk nyilvánítását s imánkba foglaltuk a nagy szenvedőt, a remény s kétség közt hanyatott családót. Az udvar nevében a jószágmányzó fogadott, ki kedves nejjével együtt magyaros vendégszeretetének minden jeleivel elhalmozott. Az idő kihasználása céljából a papihivatal vizsgálatát még a délután folyamán megejtettük, mely a késő esti órákba benyúlt. Másnap délelőtt megtekintettük az áll. iskolát, egyházi épületeket, megtartottuk a presbiteri ülést és templomoztunk. Az egyházi beszédet *Nagy Károly* Nehem. 4. 16—20. alapján tartotta, a helyi viszonyokra való bő vonatkozással fejtegetve a védekezés és építés kettős feladatát, a trombitás hivatását és a rettenthetetlen bátorság és kitartás azon alapját, mely e szavakban van: „a mi Istenünk hadakozik érettünk” Utóimát és áldást, mint rendszeren itt is lelkes szavakban a Főpásztor mondott. És most hadd számoljunk be itteni tapasztalatainkról, benyomásainkról Hajdan előkelő virágzó egyház kellett hogy legyen; ezt mutatják az egyházi földek mennyisége, a papi telek és épületei, régi és igen értékes, gyönyörű klonodiumai. Bizonyára tiszta magyar és református lakóssággal. Az oláh templom 100—120 éves lehet, akkor bizonyára egy néhány család számára. Ma a nagy többség oláh, nemcsak, a magyarok legnagyobb része is, legalább a felnőtt s élemedettebb rész, a mindennapi életben szivesebben használja az oláh nyelvet. Magyar kiejtése is teljesen oláhos. És — fájdalom — nagyon degenerálnak látszó nép. A hosszú haju, oláhos öltözötű nép — főleg az örege — apathikus nyugalommal ül és alszik a templomban. Nem is igen érti, a mit mondanak, nem is igen érdeklődik iránta. Ha van valami vallásos mozgalom a lelkében, az sokkal inkább az oláh templom közvetett hatása a babonában, mint református öntudat. A mi templo-

munkba jár, mert oda szokott. Szellem, lelki élet, magyar paraszti intelligencia, ruganyosság, életrealitás itt nem igen található. Magyar öntudata is elhalványult. Nem csak az utcán: a papi udvarban és konyhán is az oláh az uralkodó nyelv. Pedig a papnénak legalább anyja — úgy mondják — magyar volt. Az udvarban nem hiányzik — úgy látszik — az egyház iránti érdeklődés, de mintha csak a pap személyéhez s a nép egyházi közterhe könnyítéséhez volna kötve. Magasabb érdekek támogatására — úgy látszik — nincs a ki megnyerje s intenzívításából is sokat veszthetett. A templomon meglátásból, hogy hajdan az udvar komoly gondozásban részesítette. 1723-ban egyik gróf Teleki, kinek neje gróf Vay leány volt, renováltatta, az akkori időkhöz mértén — fényesen. Tőlük valók a legszebb klonodiu-mok is. Ma szomorú elhagyatottság és pusztulás képe van rajta. Tisztaságával nem törődik senki, padjai ki-bedüledettek. Csak a papi lakáson van az újkori életnek is kis nyoma, szerény, de praktikus átalakításban. Itt ugyan lépten-nyomon találkozunk a pap művészi hajlmainak jeleivel, a zenei instrumentumok különböző fajtáival, de ezek is — úgy látszik — inkább a bus magyar egyéni érzelmei levezetésének eszközei, semmint nagy tettekre lelkesítő. Újabb időben látszik ugyan törekvés az egyház anyagi ügyeinek rendezésére, főleg az iskola államosításával kapcsolatosan, de magasbra vívó szervenedelem egy új nép teremtésére nézve csak az állami iskolából érezheti fuvalmát. A megújulás reménye — míg a dolgok így állanak — csak onnan kecsegtethet. Nagy Imre lelkészben nem hiányzik ugyan a jóakarat, de a feladat nagyságával sem energiája, sem látóköre nem tartanak lépést. A lelkesedés korának 23 évét töltötte el e helyen tisztében s szerénytelen-ség volna ezután várni többet tőle — pedig így sem a védelem, sem az építési munkája nem kecsegtet a kívánt — e helyen semmi körülmények közt le nem alkudható — eredménnyel.

A gyorsan elköltött ebéd után útnak tovább vitt Dobokára. E község — egykor székvárosa Dobokavármegyének — védvár nemcsak az ellenség ellen, de a magyarságnak is, ezelőtt csak néhány évvel is esperesi székhely: ma 2000-et meghaladó lakossága közt alig számlál 4—5-öt, kik önként vallják magukat reformátusoknak s ezt törött magyar nyelven megmondani képesek. Csak ezelőtt 10 évvel is névkönyvi adataink 100-nál többre teszik a ref. magyarságot itten. A hatalmas nagyközség, mely gör. kath. esperesi székhely, virágzó felekezeti iskolával tulnyomó nagy részében magyar előkelő mágnások birtoka: a Telekiek, Bánffyok s mások birják az egész határt. Csak a Bécsben lakó Teleki Imre grófnak 4800 holdja van itt egy tagban, a mely most épen potományon eladó, talán valami 8—10 ezer kor. évjradékért. És itt, e környezetben alig öt év alatt papnak, szolgabírónak, tanfelügyelőnek, egyháznak, vármegyének, társadalomnak, államnak szemeláltára, szégyenére és gyalázatára kipusztult, eloláhosodott a magyarság. Szivetszakgató kép tárult itt elénk. Szép dombon, honnan belátható az egész község, emelkedik kicsiny fatornyával a még igen jókarban levőnek mondható református kis templom. Alant az ország uton bámuló oláh tömeg közepett maradtak kocsiink, míg a gyengeszavu kis harang siró szava mellett, lelkünkben mélységes fájdalommal, szemünkben könnyel felmáztunk az alig járható uton a templomba. Megérkeztünkre a harangszó megszűnt; oláhu mond-ták a harangzóknak, hogy hagyja már abba. Keres-tük a gyülekezetünket, de nem találtuk. Ugy kellett összeszednünk őket, nem egyet tolmács utján. Végre előkerült a törzsfő: egykori ottani kántorunknak a fia, hóna alatt megviselt énekes könyvével. Sirva panasolta a pusztulást. Az egész községben már

csak az ő gyermekei családjában vannak névleges magyarok és reformátusok. Összeszedtünk 16-ot. Köztük vagy 12 gyermeket. Külön ültettük őket magunk mellé s diktálás után két éneket énekeltünk. Hárman közülök még tudták az éneket. Aztán maga a Püspök úr tartott beszédet hozzájuk. Nem a mező-ujlaki Ilyés dörgött beszédében, inkább a Lázár sir-jánál könnyező Jézusra emlékeztetett. A gyászolók szemrehányása sem hiányzott. Mondogatták, ha a mi püspökünk 10—15 év előtt jött volna ide, Lázár talán nem halt volna meg! Ah, fog-e feltámadni?! Köny-nyezve jöttünk ki a templomból. Mintha valóban tem-temétesen lettünk volna! Bejártuk a parokhiát. 10 év előtt itt még esperes lakott, ugyanezen házban, mely-nek ajtai magassága nem igen haladja meg az 1¹/₂ métert és madzaggal vannak bekötve, ablakai 40 □ cm. és fagalyakkal vannak befonva. Az egész nagy telek egy szilvás és törökbuzás; gyalogösvény vezet az ajtó elébe is. A házon felül az oldalrészben egy fakerítéses sir: az öreg esperesnek, a gyülekezet majdnem 60 évig volt papjának: Nagy Lajosnak sirja. Benn a házban egy beteg ref. asszony, a kántor unokája oláhu nyögi fájdalmait, magyarul egy szót sem tud, férje is oláh, a gyermekei is. Megható képe az ekklézsiának. Nagy Lajos halála óta, ki hosszú időn keresztül élte alkonyán csak annyiban volt papja az egyháznak, hogy palástját ott tartotta szegen, míg maga fiánál lakott: fia Nagy Imre adminisztrálja Dobokát. Betölteni paplakás hiánya miatt nem lehetett. Más uton próbálkoztak a mentési kísérlettel. Egyik mágnásasszony birtokos egy épületet, az Emke 2000 koronát adott egy iskola szervezésére. Most ezzel foly a kísérletezés. Azonban már három tanító szö-kött meg 2—14 napi kinlódás után. Bejártuk az iskola-helyiséget. Emeleti része használható, az alsó vizes, most próbálnak ezen segíteni. Mert hiszen, most már a döbbenet e pillanatában az agoniában szenvedőn segítni mindenki kész. Balla Mihály unitárius bérlő egy lakóházat ajánlott fel ideiglenesen a kinevezendő papnak, a mi azonban — megtekintés után — csak végszükségből s igen rövid időre felelne meg. Pedig szép kánonika mellett a kongrua is biztosítva van itt a papnak. Summa summarum: ily körülmények közt itt a ref. egyház feltámasztásához nincs remény. Csak egy eset képzelhető, ha újra fundáltatik. Erre alkal-mat kínál a gr. Teleki Imre-féle 4800 holdas birtokra való telepítés, az iskola államosítása s a papi állás betöltése együtt egy összhangzó nagy akciójában az államnak, egyháznak és társadalomnak. Az egyház részéről a lépések bizonyára megtétettek. Mi lesz az eredmény?! ..alighanem hivatkozás a felfordult po-litikai viszonyokra s az ár végleges összezapása s a szegény kis sziget elmerülése. A nagy Isten legyen kegyelmes nekünk!

(Folyt. köv.)

EGYHÁZI ÉLET.

Az udvarhelyi egyházmegye közgyűléséből.

(Folytatás és vége.)

II.

Az állami iskolánk tornacsarnokában levő folytatólagos ünnepélyt egy *karének* nyitotta meg a dicsőszentmártoni dalkar szabatos előadásában, melynek elhangzása után Nagy Domokos egyházi elnök tartott talpraesett *megnyitó beszédet*, szépen fejtegetve az egyházi értekezletek célját s azok működésének terét és eszközeit.

Utána Sámuel Aladár balavásári ref. lelkész olvasta fel *titkári jelentését*, mely nemcsak szakavatottsággal, de igazi ügyszeretettel volt megírva. Ha az értekezleti gyűlés azt határozta, hogy méltó mind az elnöki megnyitó, mind a titkári jelentés jegyzőkönyvileg való megörökítésre, csak helyesen határozott. A *megnyerő*, a *megtartó* és a *meg-*

mentő szeretet szelleme vonult egész jelentésén végig s ebből a 3 szempontból nézve és bírálva a helyzetet, ha nem is talál tökéletes állapotokat mindenütt, de azt konstatálja, hogy a küüllői egyházmegye lelkipásztori karálépet arra az útra, mely a belmisszió terén, a nagy és kívánatos czél megvalósulása felé vezet.

Ugyanezt nem késik konstatálni Boér Elek dr. világi elnök sem s éppen azért indítványozza egy tartalmas és szép beszéd kíséretében, melynek eszméiről egész tanulmányt lehetne írni — hogy az értekezleti közgyűlés szavazzon belmissziói munkásságáért a küüllői egyházmegye lelkipásztori karának köszönetet és elismerést s különösen éppen Sámuel Aladár titkárnak, ki — mint a jelentésből látszik — maga jár egyházközségével a belmissziói munkásság terén jó példával elől s kinek ügy-szeretete és lelkesedése oly nagyfokú, hogy nemcsak megnyeri, de magával is ragadja az embert. Természetes, hogy az értekezleti gyűlés az indítvány értelmében határozott.

Kapcsolatosan Sámuel Aladár balavásári lelkész és ért. titkár egy indítványt tesz, melynek lényege a következőkben foglalható össze: „Miután őt és idősebb lelkész-társait a theologiai tanfolyamon nem tanították arrra, hogy miként kell a belmissziói munkássághoz hozzákezdeni és minő eszközök és eljárások mellett kell sikeresen tovább folytatni: rendeztessék egyházmegyénk papsága részére egy póttanfolyam, amelyen ezeket mind megtanulhassuk.“ Azonban, bár az indítvány nagyon helyesen és ügyesen meg volt indokolva, ért. gyűlés azt Józsa Ferencz küüllői lelkész és ehm. főjegyző felszólalása után, az ehm. tanácshoz utasította.

E kis intermezzo után Perdy Emil polg. iskolai tanár tartotta meg szabadelőadását e czímen: „A protestantizmus hatása az államélet fejlődésére“. Azzal kezdte a tanár ur előadását, hogy miután az idő már nagyon előre haladt, — aminthogy ugy is volt — s a kérdés, melynek megoldására vállalkozott, nagyon tágkörű és széles mezőkön jár: engedjék meg neki, hogy csak főbb vonaliban szóljon a tárgyról. Tehát a nagy kérdéstről csak röviden beszélt, de azért olyan világosan és meggyőzőleg, hogy mindenki beláthatta, hogy a protestantizmus ezen a téren is új korszakot alkotott a vén Európa történetében. Előadását élénk éljenzés és zúgó tapsvihár követte.

Következett most Maetz Irén tanítónő felolvasása: „A nőknek egy nőről“. Bájos, kedves megjelenésű alak, kinek csak előadása volt kedvesebb, mint ő maga. Bethlen Kata grófnőről s az ő szenvedéseiről és a ref. egyház hitelveiben való állhatatosságáról beszélt olyan szépen, mint egy csalogány, mikor elmélyed érzelmeibe. A munkát az ért. gyűlés eleinte jegyzőkönyvre vétetni határozta egész terjedelmében, de azután, többek hozzászólásával, azt a határozatot hozta, hogy az több száz példányban nyomattassék ki és terjesztessék, mert „a gyertyát is nem azért gyújtják meg, hogy véka alá (egy olvasatlan jegyzőkönybe) rejtsek, hanem hogy gyertyatartóra tegyék és fénylik mindeneknek“. Ez a helyes és ez a kívánatos is. A kisasszony, akit később meg is választottak ért. jegyzőnek, meg lehet elégedve szereplésével és az azt követő kitüntető elismeréssel, vajha ez az eset buzdításul szolgálna a küüllőmenti hölgyeknek egyháztársadalmi munkásságuk lelkes megkezdésére! Mert mi türes-tagadás, az egyháztársadalmi munkásság terén sokkal többet tehetnek a nők, mint mi, férfiak. Hol vannak hát a papnék? Sehol...! Mindegyik végzi házi és gazdasszonyi teendőit; egyedül csak a dicsősésmártoni papné van a lelkesülők sorába, ki a templomban is énekeinket oly buzgósággal éneklí, mint akár egy iskolás leányka. De hol vannak mivelt középosztályunk és fényes arisztokráziánk asszonyai, kik a multban annyi szépet és nagyot tettek az anyaszentegyháznak és hit-sorsainknak érdekében!? Mozduljatok meg ti röögök és ti elszáradt csontok beszéljétek, hadd buzduljon fel példátokon a jelenkor örömei és élvezetei által sivárrá lett női kebel!?

A „gályarabok énekeiből“ Zsigmond József balavásári kántortanító énekelt egy igen szép részletet a tőle már megszokott remek és gyönyörű előadásban. Itt is csak az volt a baj, hogy az előadó felséges szép hangja, a harmonium kíséret miatt, a maga teljességében nem érvényesülhetett.

Ezután Szakács Albert sövényfalvi lelkész-társunk olvasott fel: „A helvéthitvallás és korunk vallásos szükséglete“-ről. Felolvasó, bár nagyon helyesen tárgyalta a

kérdést és a szabadgondolkodóknak minden állításai élet mely a vallás ellen irányul, alaposan letörte: mégis tárgyát oly burkolt és rapszodikus formában adta elő, hogy abból a theologiai nem mivelt közönség vajmi keveset értett. Sámuel Aladár azt is indítványozta, hogy többé ilyen kérdések ilyen alakban való tárgyalása ért. gyűléseinken ne engedjék meg, de aztán Józsa Ferencz felszólalása után, előadónak köszönet és elismerés szavaztatott.

Heggyi Károly dicsősésmártoni lelkész-társunk szavalata következett ezután, Tompa: „Haldokló mellett“ című költeményét adva elő. Ugy a költemény mélyes hangja, mint az előadás szépsége és mesteri volta egyaránt lekötötte és magával ragadta a hallgatóság figyelmét. Előadó ugylátszik egész művész nemcsak a tárgy megválasztásában, hanem az előadás technikájában is. Sok tapsot és minden oldalról méltó elismerést aratott.

Titkárnak, nagyon helyesen, Sámuel Aladár balavásári lelkész aa. választott meg, ki is, kiakarván térni a bizalomnyilvánítás frappáns megnyilatkozása elől, csak Boér Elek dr. felszólalása után volt hajlandó arra, hogy a megtisztelő állást elfogadja.

Szóba került a jövő évi közgyűlés helyének megállapítása, de e tekintetben nem tudott megállapodásra jutni az értekezlet. Majd az elnökség lesz hivatva arra, hogy az értekezleti gyűlés helyét kijelölje.

Az utolsó tárgy: „A bibliai vetített képek“ bemutatása volt. Hogy a képekben gyönyörködtünk: az a Heggyi Károly ref. lelkész és a Kósa Sándor polg. isk. ig.-tanár érdeme. Az egyik a képeket megszerezte, a másik meg bemutatta. Nagyon szépek voltak. Csakhogy többnyire az ó szövegség történetéből voltak véve, pedig mi keresztyének, újszövegségi állásponton állók vagyunk? Mindegy, a bemutatás így is teljes érdeklődést és általános elismerést keltett.

Még csak a fehérasztalnál történekről kell megemlékeznem néhány szóban, ha azt akarom, hogy tudósításom teljes legyen. Azt mondhatnám, hogy „a béke és a szeretet“ dühöngött közöttünk, amennyiben a téma körül forgott a legtöbb pohárköszöntő. Boér Elek dr. vetette fel a kérdést egy igazán talpraesett, ügyes beszéd keretében, aztán 4—5 felköszöntő, több-kevesebb szerencsével, ugyanezt csak váriálta. A sikerült pohárköszöntők egyike volt a Heggyi Károlyé, ki Nagy János urat, a dalkar vezetőjét köszöntötte fel. Ez a férfiu — a mint a felköszöntőből ki lehetett venni — egyik legnagyobb erőssége a dicsősésmártoni egyházközségnek. Mindenütt és mindenben ott van, ahol tenni és áldozni kell az anyaszentegyház érdekében. Nem ismer fáradtságot, nem ismer áldozatot, csak szerénységet és alázatot; éppen azért kellett őt ama piedesztálra emelni, ahol mindnyájan láthattuk és gyönyörködhettünk benne.

Biró József birtokos és ehm. képviselőnek ama kijelentésével végzem tudósításomat: „Barátom, én eddig ilyen értekezleten nem voltam, de ha Isten segít: ezentúl mindig ott leszek, mert nagyon szép és tanulságos volt ez a mostani is.“

Z. K. S.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Bartók György püspök ur erősebb meghülés következtében több napig ágybanfekvő beteg volt s még napokig lesz kénytelen orvosi rendelre a szobát őrizni. Ez okból nincs reményünk, hogy Értekezletünk közgyűlésén megjelenhessen, amint el kellett maradnia a néh. dr. gróf Kuun Géza marosnémeti gyászünnepegyéről is. Reméljük azonban és kérjük gyors felépülését Istentől!

Váró Ferencz, a Bethlen-kollegium országos nevű tanára betöltötte, mint tanár, a hivatalos három évtizedet. Ez alkalomból a mult hó 30-án a kollegium előjárósága, tanári kara s a tanítványok serege ünnepet ültek a tiszteletére s köszöntötték a hú munkást, a tipikus prót. tanárt, a tudóst, a kitünő kormányzót s a kedvelt író az elismerés koszorúival. Oda állunk mi is szívbéli buzgósággal az ünneplők sorába, mert Váró Ferencz azok közé a ritka alakok közé tartozik, akik a merre megfordulnak, ahova kezüket, tollukat, tudásukat, akaratukat, ihletüket és kitarításukat oda fordítják, ott mindenütt siker, áldás, tisztesség sarjad és minden kívánatos növekedésnek és virágzásnak indul. Otthon a kollegiumban, az egyházkerületen, vagy a

közegház szolgálatában, mint egyetemes tanügyi bizottsági elnök, énekügyi bizottsági tag, konvenciós és zsinati képviselő, mindenütt mindenkor ugyanaz: pedans a munkaszeretethez, a kötelesség teljesítéséhez s szinte makacs a kitartásban, az elkezdett munka sikerre fejlesztésében s az idővel való bölcs gazdálkodásban. Sokra ráér, sokat elbir, igen sokat teszen. Lelkes hivatott prot. tanügyiünknek, buzgó tagja anyaszentegyházunknak, atyja, szerető vezére tanítványainak s a kívül állók előtt is tiszteletes: — az Isten áldása maradjon rajta, hogy lelke gazdagságától jusson még bőven prot. tanügyiünknek és ev. ref. anyaszentegyházunknak.

Helyreigazításul—tudásul. Egyházi Értekezletünk közgyűlésének programján két személyi változás lesz. A predikációt az ünnepélyes istentiszteleten nem *Vajda Ferencz*, hanem *I. Irsay József* kolozsvári lelkész fogja tartani. Az elnöki megnyitót pedig *gr. Bethlen Pál* alelnök helyett valamelyik jelenlevő másik alelnök fogja mondani. Hogy ki?! — reménységre nem merjük a nevet kiírni, mert lám a jelen esetben is azért kell helyreigazítással élnünk, mivel a felkérésre későre kapván a kitérő választ s a tárgysorozat közreadásával már nem késlekedhetvén tovább, merészeltünk reménységet bizonyosságnak venni. Pedig ime, a remény gyakran csal, — egyedül az Istenbe vetett nem szégyenít meg soha! — kérjük a helyreigazítást tudomásul venni. Szives elnézést és bocsánatot kér az illetőktől Tárkányi György, ért. titkár.

A görgényi egyházmegyéből. *Jelölések.* A szászrégeni papi állomásra kijelöltettek: Lőrinczi Gábor m.-kályáni és Kovács Gyula domokosi lelkészek. A magyarbólkényi tanítói állomásra: Kis Lajos helybeli h. tanító és Nagy Sándor göczyi tanító. — *Kinevezések.* A vallás- és közoktatásügyi miniszter Vajdaszentivánra Csekme Gyulát, Kisfülpöstre Joó Imrét, Magyarregénbe Varga Albertet nevezte ki állami tanítóknak. Mindhárman, mint énekezők egyházunk szolgái is lesznek. Legyenek üdvözölve. — *Nyugalmazások.* Mózes Mihály unokai kántortanító jelen év okt. 1-től nyugalmaztatott. Máté Albert felfalusi tanító szept. 1-től szintén. — *Athelgézések.* Nagy Lajos magyarregéni állami tanító, ref. énekező Komárommegyébe és Muzsnai Kálmán kisfülpösi állami tanító-énekező Csongrád megyébe helyeztetek át.

Márk Mihály ifju lelkésztársunkat csekefalvi egyházközségünk rendes lelkészéül választotta meg. Az Ur áldása és segédleme legyen ifju szolgatársunkon.

Új segédlelkészek. *Veszprémi* Ferencz, IV. theol. Deésre, *Muzsnai* Ödön IV. theologust Gyulafehérvárra, *Kovács* István IV. theologust Zilahra nevezte ki a mélt. püspök ur segédlelkészekül.

A kolozsvári theol. fakultás ifjusága okt. 6-án szép ünnepélyt rendezett a vértanuk emlékére. Az ifjusági dalkör éneke után *Felszegi* István IV. theol. imádkozott mély bensőséggel, majd *Varga* Zsigmond II. éves theol. tartott tartalmas alkalmi beszédet. Utána *Kacsoh* Lajos IV. theol. jól sikerült szavazata következett; az ünnepélyt az ifjusági dalkör éneke zárta be.

Gróf Mikó Imre iskolai emlékünnepe. A sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-kollégium nagy alapítójának, Hidvégi gróf Mikó Imrének szülőbátát — mint azt lapunkban már jeleztük — születése napjának százados évfordulóján, f. évi szept. 4-én, a magyar társadalom részvételével, lélekemelő ünnepély keretében, emléktáblával jelölte meg. Ezen az ünnepélyen azonban, a tanuló ifjuság a maga egészében, mivel az iskolai év még meg nem kezdődött, részt nem vehetett s ezért a kollégium előjárósága és tanári kara a néhai nemes gróf emlékéért külön iskolai emlékünnepe keretében is fel óhajta ujítani. A meghívó szövege a következő: A sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-kollégium előjárósága, tanári kara és tanuló ifjusága 1905. október 18-án d. e. 10 órakor a kollégium disztermében az intézet nagy alapítója, Hidvégi gróf Mikó Imre születésének száz éves emlékéért felújító iskolai ünnepélyt rendez. Az ünnepély sorrendje: 1. Részlet Meyerbeer „Próféta” cz. operájából. Játssza a kollégiumi zenekar. 2. Bűnbánó imája, Händel „Rinaldó” cz. operájából. Énekl. a koll. vegyeskar, kíséri a ll. o. zenekar. 3. Emlékbeszédet mond Molnár Lőrincz rendes tanár. 4. „Intermezzo” Mascagni „Paraszt becsület” cz. operájából. Játssza a koll. zenekar, zongorán kíséri Vajna Adám VIII. o. t., harmoniumon Szilágyi Béla IV. o. tan. 5. „A

dicső emléke”, Deák Gerő letétele. Énekl. a koll. énekar. 6. „Gróf Mikó Imre emlékezete.” Irta Szabó Jenő, szavalja Ráduly Dénes, VIII. o. t. 7. Szózat. Énekl. a koll. énekar. 8. Hunyadi induló. Játssza a koll. zenekar.

Szerkesztői üzenet.

D. Vigilnek. A dologhoz más is hozzá fog szólni. Azért a te szavaidat, engedelmeddel, tömörítve és átdolgozva adjuk. A lényeg marad, a mint látod.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4492—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegyénk nagytiszteletű Espereseihez.

A folyó évben közreadott egyházkerületi névkönyv adatainak beszolgáltatása alkalmával elkerülte a ntü Esperes urak figyelmét 1900. évi közgyűlésünk 51. jkvi számú határozata, melyben az eházközségek osztályozására nézve új megállapítás történt.

Az 1898. XIV. t.-cz. rendelkezései alapján állami fizeték-kiegészítést élvező lelkészi állomások u. i. mind IV. osztályuaknak vannak feltüntetve, holott a fennebb idézett közgyűlési határozat értelmében ma már IV. oszt. ehköségünk nincsen is, vagy legfennebb csak az lehet, melynek kongrua-ügye még rendezve nincsen.

Felhívjuk tehát ntü Esperes aai figyelmét arra, hogy az 1906. évi névkönyv adataiban az egyházak osztályozását az 1900. évi egyházkerületi közgyűlés 51. jkvi számú határozata értelmében tüntessék ki.

Kolozsvárt, 1905. október hó 3.

Kenessey Béla,
elnök.

Kádár János,
titkár.

4449—1905. sz.

KÖRLEVÉL.

Beérkezett panaszokból arról vett tudomást igazgatótanácsunk, hogy a főtiszteletű Püspök aa. által kinevezett segédlelkészek kijelölt állomásaikat későre foglalják el és, hogy megelőzőleg egyáltalában nem jelentkeznek illetékes espereseiknél, a szükséges utasítások megnyerése céljából.

Ennőlögva ezennel figyelmeztetjük az összes segédlelkészeket arra, hogy kinevezetésük után, legkésőbbben 8 nap alatt, feltétlenül és lehetőleg személyesen jelentkezzenek illetékes espereseiknél, az állomás elfoglalása idejének megállapítása és egyéb utasítások kikérése végett, valamint, hogy elhelyeztetésük, avagy rendes lelkészé való távozásuk alkalmával se hagyják oda előbbi állomásaikat mindaddig, amíg illetékes espereseiktől távozási bizonyítványt nem nyertek.

Kolozsvárt, 1905. okt. hó 2-án.

Kenessey Béla,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 2440—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperes aához.

Főtiszteletű Püspök aa. behatóan felülvizsgálván az 1904. évi esperesi vizsgálatokról szóló és hozzá beérkezett jegyzőkönyveket, a talált hiányokról felvett jegyzékét Ig-tanácsunkhoz tette át, a további intézkedések megtétele céljából.

Ig-tanácsunk e jegyzék megvizsgálása rendjén sajnálatlaltal konstátálta, hogy eléggé nagy számban vannak olyan egyházközségeink, hol a t. Lelkész afiak elnézése, illetőleg mulasztása miatt az óhajtott rend fel nem található, miért is indítatva érzi magát ezennel felhívni ntü Esperes aait arra, hogy a rendtelenségben talált egyházközségeket ez évben is vizsgálják meg és pedig a lelkész költségére, ha pedig a kívánt rend ismét hiányozna, további törvényes intézkedéseket tegyenek a mulasztók ellen.

Az ilyen egyházközségek és lelkészek mindennemű központi segélyezésből is ki lesznek zárva mindaddig, amíg a kellő rend mindenekben helyre nem áll.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. június hó 29-én tartott üléséből.

Kenessey Béla,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 1233—1905.

PÁLYÁZAT.

A nagyenyedi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett *ujtordai* eházköztség énekvezéri állására pályázatot hirdetek.

Javadalom a mélt. ig.-tanács 4414—1905. sz. a helyberegnyett díjlevél szerint: Az egyházköztség pénztárából havi előleges részletekben 920 K. Kamerátikum, egyházkerület pénztárából 79.12 K. 282 □-öl ingatlan haszonélvezete 2 K. Két öl tűzifa, mit kántor szállított haza 4 K. Stóla temetésért — azon kikötéssel, hogy a szegényeket ingyen köteles temetni 2 K — 80 K. 2 szoba, konyha, kamara s melléképületekből álló jó lakás 823 □-öl kert élevezetével 200 K. összesen 1285.12 K. 50 korona 5 évenkénti korpótlék az állás elfoglalásának idejétől kezdve.

Kötelességek: az énekvezéri teendők teljesítése, iskolában énektanítás és rendes egyházi dalárda vezetése, melyet a dalestélyeken kívül köteles egy éven át a templomban 12 alkalommal szerepeltetni.

Pályázati határidő október 30-ika.

Képesítési, szolgálati bizonyítvánnyal szabályszerűen felszerelt folyamodványok nt. Jancsó Lajos esperes urhoz Marosujvárra terjesztendők be.

Kolozsvárt, 1905. október 5.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1232—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a dési ehmeegyébe kebelezett *kaczkói* körlelkészi állásra pályázat nyitattuk.

Díjlevélileg megállapított javadalom: Tisztességes lakás: 3 szoba, konyha, kamara, pinczével és terjedelmes gyümölcsös kerttel. Földhaszonélvezet 8 h. 824 □-öl szántó, melynek bérértéke 126 kor. 44 fillér; házbér 12 korona, tűzifa értéke 50 kor. Kézpénz az eház pénztárából félévi utólagos részletekben 894 kor. 56 fillér. Stóla 14 korona. Állami kiegészítés tekintettel az adóra és fuvar költségre, mely 473 kor. 28 f.-ben lett megállapítva, 1600 koronáig a 93.396—1900. sz. miniszteri rendelettel 562 kor. 78 fill. lett megállapítva.

Megjegyzés. Az állami iskola pénztárából, Kaczkón hetenként 2 óra vallástanításért 40 kor. Nagyilondán 1 órai vallástanításért 80 korona.

Kötelességei: A kaczkói anya-, szelecskei, galgói, nagyilondai leány- és blenkemezői fiók-egyházközségeken a lelkészi teendők beosztás szerinti végzése, a kaczkói körlelkészség részére megállapított részletes utasítás szerint.

Pályázati határidő 1905. november 10.

Kellően felszerelt, minősítvényvel ellátott folyamodványok fenti határidőn belől, alólírotthoz küldendők.

Kolozsvárt, 1905. szeptember hó 30.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 563—1905.

Theol. igazg.

KÖRLEVÉL.

Értesitem mindazokat a végzett theologus urakat, a kik a múlt 1904—905. tanévről, vagy esetleg még az előzőkről is kollokviumaikkal bármi okon elmaradtak, hogy e kollokviumokat *f. év november hó 2-ig* feltétlenül tegyék le. Főtiszteletű és méltóságos Püspök ur részükre az ő jelenlétében megtartandó záró-kollokviumot *f. év nov. 2-án* délelőttre tűzte ki.

A kik kollokviumaikat a jelzett napig le nem teszik és a nov. 2-ra megállapított záró-kollokviumra meg nem jelennek, azok a f. év decz. havában megtartandó rendkívüli képesítő vizsgákra semmi esetre sem bocsáttatnak s esetleg ismételt mulasztásuknak még súlyosabb következményei is lesznek.

Kolozsvárt, 1905. okt. 10.

Kenessey Béla,
theol. igazgató.

854—1905. sz.

MEGHIVÓ.

A dési ev. ref. egyházmegye közgyűlésének m. t. b. tagjait folyó év november hó 5. d. e. Désen a városháza

tanácstermében 9 órakor kezdődő rendes közgyűlésére tisztelettel meghívom.

Tárgyai:

1. Ima. 2. Megnyitás, névsorolvasás, megalakulás. 3. Az új lelkészek bekebelezése. 4. Főjegyző afia jelentése az egyházmegyei tanács időközi működéséről. 5. Számvevő jelentése. 6. Esperesi jelentés. 7. Egyházmegyei pénztár és orsz. közalap számadásainak megvizsgálása. 8. Az egyházmegye 1906. évi költségvetésének megállapítása. 9. Felőbb leiratok előterjesztése. 10. Indítványok.

A közgyűlés alkalmával tartandó istenitiszteleten imát és egyházi beszédet tiszteletes Csákány Miklós, m.-köblösi lelkész afia tart.

Közgyűlést előző napon délután 4 órakor, az ev. ref. fiúiskola tanácstermében egyházmegyei tanácsülés fog tartatni, melyre a tagokat tisztelettel meghívom.

S.-M.-Berkeszen, 1905. október 8.

Pap István,
ev. ref. esperes.

866—1905. sz.

KÉRELEM.

a főtiszteletű Erdélyi Egyházkerület nagytiszteletű esperesi karához.

Püspöki székünk Kolozsvárt 1905. május 23-án tartott üléséből 5. számú határozatával Nagy Domokos, Ravasz János és alólírott személyében egy bizottságot küldött ki, hogy ez a vizitációnális kérdőpontokra adandó feleletek részére a legcélszerűbb kinyomtatandó alak megállapítására készítsen javaslatot, a következő püspöki székre.

Felkérem azért összes esperestársaimat, sziveskedjenek jelen év végéig ezen tárgyban véleményeiket, javaslataikat, esetleg már meglevő egyházmegyei nyomtatványukat hozzám, mint bizottsági előadóhoz beküldeni.

Tekintettel azon körülményre, hogy az egyes egyházmegyéknek más tárgyú, saját kiadású nyomtatványaik is vannak, milyenek pl. pénztári naplók, számadások, költségvetések, családkönyvi ivec, tőkekönyv, iskolai nyilvántartások, statisztikai kimutatók stb. ezekből is kérek 1—1 példányt, hogy többnek az összevetéséből a legcélszerűbb alak megállapítására, ezekre nézve is indítványt, esetleg határozati javaslatot tehessünk.

Gernyeszeg (Marostordam.), 1905. okt. 7.

Csekme Ferencz,
görgényi esp., biz. előadó.

MEGHIVÓ.

A bekecsalyi fiókkör egyházi értekezletét f. év október 31-én tartja a böői egyházközségeben, mely értekezleti gyűlésre az eházi és világi tagokat és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívjuk. Tárgysorozat: Rendes istenitisztelet után, melyen imát egyházi elnök mond és Nagy Albert b.-madarasi pap predikál, Ért. megnyitó, felolvas Simon Gábor selyei és Adorián Lajos böői pap. Lehető indítványok tárgyalása.

Az egyházi tagok kéretnek arra, hogy a községükben lakó világi tagokat sziveskedjenek meghívni és a gyűlés előtt 8 nappal egyházi elnököt értesíteni, hogy kik és hányan fognak megjelenni. Az ebéd ára 2 korona 40 fillértől 3 korona lesz.

Csikfalva, 1905. október 7-én.

Vajna Gáspár,
ügyvéd, világi elnök.

Lőrinczi Lajos,
egyh. elnök.

MEGHIVÓ.

A marosi ev. ref. egyházmegye u. n. mezősegi fiókköre egyházi értekezletének megalakítása végett, tisztelettel meghívom az ezen körben fekvő ev. ref. egyházak tt. lelkészeit, tanítóit és az érdeklődő világi egyéneket is a f. hó 31-ik napján Vásárhelyen az ev. ref. eh. megye tanácstermében tartandó, alakuló gyűlésre. Szives szeretettel kérem az irt napon d. e. 10 órára pontosan megjelenni.

Csittszentivánon, 1905. október 9-én.

Többek megbizásából:

Varga Ferencz, ev. ref. pap.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.	Előfizetési ár: egész évre	12 kor.
	félévre	6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Mentsünk, a mit lehet!

A dési egyházmegye egy korábbi közgyűlésben elhatározta, hogy az ev. ref. egyház sérelmei közé sorozza a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak azt az eljárását, hogy az állami iskoláknál üresedésbe levő tanítói állások betöltése alkalmával a legtöbbször figyelmen kívül hagyja azt a körülményt, hogy az az állami iskola megelőzőleg miféle jellegű volt.

Ezt az indítványt én tettem meg. A közgyűlés indokaim alapján egyhangulag el is fogadta s megtette a lépéseket, hogy főhatóságaink figyelme is felhívassék erre.

Mentsünk, a mit lehet! Ma ez lehet a jelszó csupán, mert iskoláink nagyobb részét már feladtuk. Annyit biztosítsunk bár magunknak, hogy államosított iskoláinkban gyermekeinket velünk egy hiten levő tanítók tanítsák. Az nem bánt, ha ezt más felekezet is kiköti magának, sőt nagyon is természetesen találom.

Sajnos, hogy ide jutottunk, hogy egyházaink az anyagi erők hiányában képtelenek voltak iskoláikat a kor színvonalára emelni és a nagyon is felcsigázott igényeket minden vonalon kielégíteni s így a feléjük dobott szalmaszálát annak a mentő kötelnek nézték, a mely a biztos halálból, az árvíz hullámaiból menti meg őket.

Én az igazat megvallva, minden ref. felekezeti iskola romjain felépült állami iskola mellett könnyezve állok meg. Valahányszor olvasom, hogy egyik avagy másik iskolánkat átvette az állam, mindig szomorúsággal telek el s mintha a lélekharangot hallanám megcsendülni, a mely rémesen, a fájdalom zokogó hangján adja tudtul a hívőknek, hogy valaki az élet-halál harcát vivja, hogy a pusztulás, az enyészet öldöklő angyala már a közelben csattogtatja fekete szárnyait.

Készüljünk a temetésre. Az agónia bekövetkezett. Már szövik a halotti leplet, faragják a koporsót. Ki ne tudná, hogy ez a nagy beteg nem más, mint a magyar protestántizmus.

A lélekharang csak szól tovább, de kevesen akarják megérteni akkordjait. Nem akarjuk észrevenni a nagy veszedelmet, a mely magyar Sionunkat fenyegeti, holott a hullámok fokozott erővel tombolnak ősi alkotmányunk talapzata körül. Már ropognak az egykor hatalmas oszlopok. Recsegnek a gerendák és félfő, hogy egy erősebb szélroham nem dönti-é össze az egész épületet.

Már pedig ez csak természetes folyománya lesz az eseményeknek. Kiadtuk kezeinkből azokat a fegyvereket, a melyekkel évszázadokon keresztül oly fényes eredménnyel küzdöttünk.

Dicső emlékezetű reformátoraink s mindazok, a kik nyomaikba léptek és az evangélium zászlójára hűséget esküdtek, eszméik s így a megtisztított keresztényen vallás örök igazságainak propagálására egyedüli eszköznek az iskolákat tartották.

Azok a régi egyszerű városi, avagy falusi kálvinista iskolák nemcsak hitczikkeinknek, hanem egyszerűs mind az igazi, a lángoló, az önfeláldozó hazaszeretetnek is szent oltárai valának.

Igaz, hogy iskoláink mindig veresposztó, mindig szálfka volt ellenségeink és a hatalom szemében.

A protestánsok üldöztetését mindig az iskolák elfoglalásával és bezáratásával kezdték, mert jól tudták, hogy a lefegyverzett katona már nem veszedelmes.

Mihelyt azonban szélcsend lett, őseink legelső kötelességüknek az iskolák visszaállítását tartották. Protestántizmust, egyházi életet felekezeti iskola nélkül még csak képzelni se tudtak.

A mai állami iskolák alapját Mária Terézia vetette meg a „*Ratio educationis*” című rendeletével.

Tudjuk a történelemből, hogy a magyar protestántizmus akkori egyházi és világi vezérei milyen gyanuval és bizalmatlansággal fogadták az új bécsi rendszer állítólagos jótéteményeit. — Tiltakoztak ellene. — Nem is csuda, ha tudjuk, hogy Mária Terézia milyen gyűlölettel viseltetett a protestántizmussal szemben, s hogy százakra menő templomot és iskolát vett el tőlünk s hogy a kálvinista gyermekeket, még a főurakét is erővel elraboltatta a szülői kebelről, katolikus iskolákba internáltatta és katolikusoknak neveltette. Ki ne ismerné a gróf Bánffy Ágnes szomorú történetét?

Ki hitte volna ebben az időben, hogy lesz a magyar protestántizmus történetének egy olyan gyászos korszaka, a melyben maguk az egyházi előjárók mintegy tálczán viszik a hatalom lábai elé iskoláikat? Mint a hogy vitték hajdan a kegyetlen Herodes leánya elé a Keresztelő János véres fejét.

Ne mosolyogjanak uraim! A hasonlat egy csep- pet sem sántít. A magyar protestántizmus véres feje minden egyes feladott iskolája. Iskola nélkül az egyház mozdulatlan, tehetetlen hustömeg csupán. A mult története bizonyítja, hogy őseink egészen tisztában voltak ezzel.

Tisztába vannak vele ma is a többi felekezetek és görcsösen ragaszkodnak iskoláikhoz. Csak mi dob- juk el magunktól egész könnyelműen ezeket a na- gyon is fontos életszerveket.

Az egyházak legfontosabb életszervei az iskolák. A mi a gyökér a fűnek, virágnak, fának, az az iskola az egyháznak. E nélkül már csak preparált áloék vagyunk, melyek még egy darabig megtartják eredeti színüket, de lassanként mind jobban-jobban fakulnak,

míg végre kidobják, mert már szobadisznek se válnak be.

Erre a sorsra jut a magyar protestántizmus is, ha tovább is olyan meggondolatlanul végzi saját kezével magán a vivisectiókat.

Az orvosi tudományban is határa van az operációnak. Egy lelkiismeretes orvos ezt nem is lépti túl, mert tudja, hogy azonnal bekövetkezik a halál.

Nekünk hazájukhoz és hitükhöz szívósan ragaszkodó nemzedékeket kell nevelnünk, nem pedig gerincztelen puhányokat. Az állami iskolák nem felelnek meg a célnak. Azzal a sablonos, lelket ölt tanrenddel és tananyaggal, azokkal a szintelen, megrendelésre készült tankönyvekkel, a melyekben csak betű, de sem élet, sem lélek nincs, nemcsak hithű, de még értelmes polgárokat sem nevelhetünk.

A hithűségre való nevelés nem is az állami iskolák feladata, hanem az egyházaké, mondja a laikus. Igaz! De mit csináljanak a szegény egyházak, hiszen egy héten alig kapnak egy pár órát, hogy növendékeikkel megismertessék tanait, hitcikkeiket.

A szegény nebuló fejét azonban úgy teletömik Ázsia, Amerika, Afrika, Ausztrália hegy- és vízrendszereivel meg politikai földrajzával, alkotmánytani és közjogi ismeretekkel, a gazdálkodás elméletével és a többivel, hogy mikor a hittan tanítására kerül a sor, rendszeren a délelőtti 3-ik órán, már annyira ki van merülve, hogy a vallástani minden igyekezete mellett is alig képes valami eredményt elérni.

Hithű egyháztagok neveléséről az állami iskolák útján még csak beszélni sem lehet.

Erre csak a felekezeti iskolák képesek, melyekben maguk a tanítók is egészen azonosítják magukat az egyház érdekével. Büszkék protestáns voltukra és nem félnek annak kifejezést is adni.

A felekezeti tanítók az egyház szolgálói és így a papok szolgatársai. Munkájuk harmonikus. Közös céljuk: a magyar Sion felépítése. Az ősök által kijelölt, megtaposott uton haladnak. Az iskolát a kicsinyek templomává avatják, hol helyes munka megosztással alapoznak az egyház épületének felemelésére. A gyermekek nemcsak a hét megszabott óráiban, hanem mindennap hallanak arról a jóságos Istenről, a ki teremtett és fentart mindeneket. Itt mindennap, minden arra emlékezteti őket, hogy kálvinistáknak születtek s hogy mint ilyenek is kell hogy meghaljanak.

Ha megkondulnak a Szentegyház harangjai, tanítóik vezetése alatt mennek az isten házába s ott büszke önérzettel éneklék azokat a szent zsolozsmákat, miket az iskolában tanultak.

(Folyt. köv.)

Néhány szó az EPILOGUS-hoz.

(Folyt. és vége.)

3. Qui bene distinguit, bene docet.

Egyházalkotmányunk történetéből tudjuk (pusztán és ékesség nélkül) a következőket.

Az erdélyi önálló fejedelemség megszűnt; de az Approbata, Compilata s fölöttük a Leopoldinum diploma, elvben legalább, biztosították egyházunk jogait és autonómiáját. Anyaszentegyházunkban az önkormányzatot az 1713-ban készült punktumok szerint kialakult *iker-testület* kezdte gyakorolni: a *Generalis Synodussal* osztozkodó *Supremum Consistorium*, saját-szerűen egyik a másikba fogódzva. Kifelé-befelé nagy akadályokkal küzdő önkormányzat, mely inkább alkudni, mint alkotni tud. Szervezete is egy évszázad alatt, a helyett, hogy tisztázódnék, inkább elmosódik s a hatáskörökkel együtt gyakori meddő viták tárgyává lesz. Az 1827-iki komoly rendezkedés aztán megmutatta, hogy *önkormányzatunk* *iker-szerve* tulaj-

donképen a világi tényezők és az egyháziak *kettős ösgyűlése*. Benne vannak a vallásunkon levő külső magistrátusok, a számlálatlan patronusok, köztök a curatorok; a professzorok, mint egyházi személyek; a traktuális egyházi tisztviselők, a Synodusban elvileg a papok is mind. A tarthatatlan szervezeten már 1833-ban a képviselő elvével igyekeztek segíteni; de ez, a sérelmi zajgások s a kormány beavatkozása miatt meghiusult. Végre, sok buzgó igyekezet után, 1871-ben történt meg a kibontakozás. Szervezték az „*egyházkerületi közgyűlést*“, mint egységes testületet. A számlálatlan patronusok, külső magisztrátusok s a papok, személy szerint, kimaradtak; helyökbe a *választott képviselőket* vonták be, a szintén *csupa választott gondnokok, professzorok, egyházi (egyházmegyei) tisztviselők* mellé. Az új szervezetet pedig oly fenntartással léptették, mintegy még befejezetlenül életbe, hogy azt a *képviselői rendszer elvei szerint tovább fejlesztik*. És ezt a fenntartást nem sokára, az 1881-diki debreczeni uniókor, a zsinati Törvény 9. (ma 8.) §-ába is *kifejezetten és kötelezőleg* belevették. Lerőva azonban maig sincs. Sőt (és itt a hiba) a *választási és a képviselői elv ellenére, a miniszterileg kinevezett tanár-tagokkal* a közgyűlést egyoldalulag ösgyűléssé kezdtük visszafejlesztetni.

Mindezeket Epilogus úgy látszik, felejtí (?); megelégszik azzal, ha a boldog közelmúltat és jelent sikerül szemfényvesztő világosságával elárasztania és megékesítenie.

Hazafias állítványok, képes beszédek és nagy önérzet: ezekből teremti a maga világosságát, szépen s jól, ekképen.

„A számában és tagjainak előkelőségében hatalmas erdélyi egyházkerület (t. i. ennek közgyűlése) az elhatalmasodott nemzetiségi áradattal szemben valóságos nemzeti erősséget alkotott. Hiszen benne volt a születésnek, rangnak, vagyonnak, műveltségnek, színe-java, a gondnokok, *választott képviselők*, vagy hivatalos állásuk alapján jogosultak személyében s még ma is benne van...“

Mindezt nyilván, az 1871. óta létező közgyűlésre kell értenünk. Egyébről nem lehet szó.

Ezt mondja továbbá.

„...valaki az erdélyi ref. egyházkerületi közgyűlést a régi erdélyi országgyűlések utódának nevezte. Nem tudom, hogy más mondotta-e,* de arra emlékszem, hogy *én egy alkalommal mondottam ilyesmit*... mert az erdélyi protestáns fejedelmek és országgyűléseik nemzetvédő hagyományai kétségkívül ennek a testületnek életműködésében nyilvánultak legészrevehetőbben és leghatékonyabban...“

Akárki mondta, nagy mondás; de valóban van tartalma is. Hiszen mindnyájan tudjuk, mily nevezetes és már mindjárt kezdetben célba és munkába vett alkotása a 34 éves életműködésű egyh. ker. közgyűlésnek (az 1622-diki kolozsvári országgyűlés nagy példája szerint) az új theol. Fakultás Kolozsvárt. Ide számíthatjuk a körlelkészségek nemzetvédő szervezéseit. Ide a Szeretetház létesítését. Ide az egyházkerületi segélykölcson-pénztárnak (ámbátor kevés szerencsésjü) megalkotását is és más ilyen *egyházi* alkotásokat. Mert önként értetik, hogy a *nemzetvédő* hagyományokat nekünk mégis csupán egyházi érdekekben lehet ápolnunk.

Azt azonban bátran kérdésbe tehetjük, hogy *valamennyi atkötások közül ugyan melyik az, a mely pl. a kinevezett tanárok személyenkint való közgyűlési joggyakorlása nélkül is létre nem jött volna?* Epilogus ugyanis az összes tanárok személyes közrehatásában keresi a közgyűlésnek „*nemzetvédő*“ nagy erejét.

De ez hagyján.

Mert Epilogusnak, a vége felé, van még a közgyűlésről, a tanárok kiváltsága szempontjából, egy fontos mondanivalója. Ez a punctum saliens némileg *képes beszédben*.

* „Ilyesmit“ mondott néhai Szász Domokos püspökünk, 1889-ben, a mikor egyházkerületi közgyűlésünknek világszerte páratlan „*souverain*“ hatalmát is fejtegette. D. V.

„Ki kell pótolnom még azzal, a mit ott csak érintettem. Szólanom kell róla (t. i. a közgyűlésről), mint *„nevelő intézetéről“*.”

És itt hosszabban kifejti (l. e Lap 40. számát), hogy az erdélyi ref. egyházkerületi közgyűlés a most már tisztán államilag képzett tanárokat a kálvinista szellembe belenevelni és belegyakorolni hivatott intézmény, „tipusokat teremtő nevelő intézet“. Azután (breviter et efficaciter per exemplum) folytatja:

„Ide nem kell sok bizonyítás... Csekélységem is onnan merítette és nyerte meg az igazi kálvinista szellem kiegészítő részét, *pedig előbb nyertem papi.* * mint tanári oklevelet.“

Mi lesz hát már e szerint a tiszta fénylő világosság, az ékesség nélkül való és pusztá tényekkel szemben?

Az, hogy az erdélyi ref. egyházkerületi közgyűlést nagyjaink — 1871-ben — akképen szervezték, hogy az erdélyi protestáns fejedelmek és országgyűléseik nemzetvédő hagyományainak lenne utódlója, *egyszersmind* hogy összes (valamikor tisztán államilag képezendő és miniszterileg is kinevezendő) *tanárainak* lenne — *nevelő intézete*. Aütsz efá.

Ama 8. §. tehát, a melybe Erdély maga diktálta bele azt a fentartást, „hogy alkotmányát jövőben is a *képviselési rendszer* elveivel összhangzóan tovább fejleszthesse“, szent legyen ugyan és érinthetetlen, de *alkalmazása ellen* — tiltakozó állást foglaljunk.

Csakugyan — qui bene distinguit, bene docet.

Megszakítom szavaimat. Juttasson szóhoz a szerkesztő mást is. **

Deák Vigil.

Püspöki vizsgálat a dési egyházmegyében.

(Folytatás.)

Elhagyva a pusztulásnak e földjét már alkonyodott, midőn *Magyarország*ra érkezünk, hol *Miklósi József* dési ügyvéd nyaralójának voltunk szívesen látott vendégei. Alig ráztuk le magunkról a port, siettünk az Isten házába. Az ujonnan épített toronyból vidáman hivogattak hálaadásra a harangok. E völgyön az első hely, hol a haladó élet jeleivel találkozunk. Pedig ez csak Pánczélcsehnek filiája, nem is anyaegyház. De népe józan, munkás, életkedvvel teli, előre törekvő. Arczokról sugárzik az értelem. Aztán Miklósi ügyvédben — ki pedig nem is hitünk cseléde, csak a bájos neje, — de a magyarsáért lángoló székegy, olyan vezetője van, ki itt a felekezeten, az egyházban is a magyart látja, a magyarság ügyét szolgálja. Az ő buzgó közremunkálásának köszönhető, hogy kised templomunk az utóbbi időben megnagyobbított s díszes toronnyal látott el. Hogy zengett itt a hívők ajkán az ének! Már teljes homály borult a földre, mikor *Nagy Károly* a 122. Zsoltár 1. 9. versei alapján „a mi Urunknak, Istenünknek házáért“ kívánt jót ennek a népnek, községnek és az építés munkásainak, a Püspök ur megáldotta az Ur házat, népét: „Legyenek szerencsések, a kik tégedet szeretnek! Legyen béke a te kerítéseidben és csendesség a te tornyaidban!“ Sulyosan, fáradtan a napi munkától, de lélekben keveset vizsgálgatva, fogyasztottuk el e gazdag lakomát, mellyel kedves házigazdánk és bájos neje megvendégelték. Aztán hálát adva Istennek, hogy példát mutatott a haladásban is, tértünk nyugalomra. Egy nehányan azonban még betekintettünk a nép mulatságára, mely az orgona javára az áll. iskolába tartatott. Szép, deli ifju-

* Ezzel a *pedig*-gel mintegy nyolczszázra emelhetnők hamarosan a közgyűlési tagok számát, mert hisz minden egyes papnak is igénye lehetne „az igazi kálvinista szellem kiegészítő részéhez.“ D. V.

** Annak idején mégis kérni fogjuk a folytatást.

Szerkesztő.

ság, tiszta, nemes magyar vér mulatott ott zenével, énekkel, tánczcal, jókedvvel, de nemesen. A „nemes“ Kide ifjusága volt vendég Derzsen. Maga a Püspök ur is megjegyezte másnap, hogy „alvásom nem volt mély, de szendergésem annál kellemesebb a szebbnél-szebb népdalok visszhangjainál. Nem is kell a magyar dalt szerető népet féltetni az eloláhosodástól!“

27-én már kora reggel talpon volt *Pánczélcseh* községe. Fényes diadalkapunál várta püspökét, ki 9 órakor érkezett. Ünneplő közönség fogadta, melynek előkelő öltözködése meglepte a szemlélőt. Magyarázatait abban adták, hogy e központi helyen egy pár birtokos, hivatalnokcsalád is van, egészben pedig a magyarság itt iparral is foglalkozik a földmívelés mellett, nő, meg — sugták bizalmason — a csehi egy kicsit czifrálkodó nép is, főleg az asszonya, ami nincs is káros hatás nélkül. Az egyházvizsgálat igen részletes volt s templom előtt és után sokáig tartott. Nem csoda. A község sokáig volt pap nélkül, míg alig két hónap előtt az ifju *Gáspár János* bethlenszentmiklósi volt papot megkaphatta s korábban is majdnem egy évtizeden át volt ellenkezésben papjával. Meg is látszik az egyház külső kinézésén: nagyon megroskadozott templom, alkalmatlan szűk paplakás, rozoga gazdasági épületek. S bizony a hitélet, a hivek gondozása körül is sok-sok a kivánni való: elkereszteléseket, eloláhosítási kísérleteket az éles szemü vizsgálat azonnal fedezett fel s rögtön intézkedéseket tett ezek ellen. Az ifju kis *Gáspár János*nak itt sok lelkes munkájára, önfeláldozó buzgalmára lesz szükség, míg mindenek rendbe jönnek. S mégis aránylag sokkal jobb állapotokat találtunk, mint várni lehetett. A pénztár nem üres, többféle alapok vannak s általában a vagyon gyarapodó. Magyarázata: egy puritán jellemű, nemes gondolkozású, őszbecsavarodott fejjel is ifju szívü világi pap: *Bodor* bácsi, hosszú időn át az egyház curátora, ma is főfő gondviselője. Áldja meg az Isten! Fekete magyar ruhájában most is ott ül a Püspök ur mellett s ő ad meg minden felvilágosítást, mert hisz ő élő jegyzőkönyv, számadás, anyakönyv s főleg levéltár (melyből itt még irmag sem található!) egyszemélyben. Ha a hiányok elenyésztetéséről van szó, ő az, a ki a halaszthatatlanokra mindjárt szószólóul jelentkezik, de a halaszthatókat ellenezi, mert hát: „gondolni kell a jövőre is és a pénztárt kimeríteni nem szabad!“ (Bizony magánál is így gyűjtögette ám a szép 300 holdat! — adja meg a magyarázatot egy jóakaró szomszéd.) Igaza is van. Ily gazdálkodás mellett rendre-rendre mindenre kitélik, aztán „Isten is rendre teremtette a világot!“ jegyzi meg a curátor. Jól van; hiszen bajok vannak, jegyezte meg a Főpásztor a presbiteri gyűlésen, de a hivek érdeklődése kezesség a mellett, hogy az ifju pappal minden rendbe jó, a mire felügyelni fel is hívta az esperes ur figyelmét. „A pánczélcsehieket nem gáncsolni, de ambicionálni kell!“ tanácsolta a theologia fakultás kitünő orvosának édesatyja, kinél — úgy látszik — a gyermeknevelésnél e methodus nagyon is bevált. Persze, hogy ezt is meghallotta az élénk figyelme *Nagy Károly*, ki itt az istenítiszteleten prédikált s mindjárt alkalmazásba is vette. A rozgulni induló templomot zsufolásig megtöltő hallgatóság előtt Ezékiel 47. 9. verse alapján arról az „élő vizek folyásáról“ beszélt, mely a templomból, a vallásos emberek lelkéből buzog, s a mely vevén „kegyelmet kegyelemre“ megnő mint egy hatalmas folyam, melytől „meggyógyulnak minden vizek“ a más munkatérén is és megelevenedik minden élet „valahová a folyóviz megyen“. A magyarság megtartásának és hivatása betöltésének nagy titka, az elvesztett pozíciók visszaszerzésének csodaszere is a templomokból buzgó „élő vizek“-ben van. Mindenki érezte a hatalmas beszéd hatásaként, hogy maga is vett már ez élő-vizből. Vajha dagadna, nőne e csermely hatalmas folyamammá,

hogy „gyógyulnának a vizek“ tőle le az egész völgyen Dobokán és Kendilónán keresztül is! Kedélyes lakoma zárta be a vizsgálatot az állami iskola nagy termében, melyen a Csákigorbon szervező egyszázados ügye képezte a társadalmi előkészítés megbeszélésének tárgyát s sok kedélyes köszöntő után indultunk

Magyarköblösre. Magyarderzsen még egyszer üdvözölve a diszkapunál összegyűlt népet bucsuzól, nemsokára a köblösi kitérőhöz jutottunk, hol fényes bandérium fogadott. Köblösön nem remélt öröm várt reánk. A diszkapunál, hatalmas embersokaság élén egy magas, karcsu, kifogástalan előkelőséggel öltözött fiatal pap fogadta a Püspök urat egy oly talpraesett beszéddel, melyben egy egész beszámoló és program foglaltatott, majdnem klasszikus tömörséggel és rövidezséggel. Egy öntudatos és végzett munkája tudatában önérzetes kálvinista pap beszéde s szerény magatartása egyesült benne. Az egész bizottságot kedvesen lepte meg Csákány Miklós m. köblösi pap fellépése és egyénisége. Az idő előrehaladására való tekintettel előbb templomba mentünk. Már menetközben kedvesen lepett meg a szép állami iskola, az új Hitelszövetkezet helyisége és Olvasó-egylet kapcsolatosan az ifjusági egylettel. Romházával szemben Jólétfalva s mindkettő ugyanazon völgyben. Az ősrégi templomban a Püspök úr kivánságára Gáspár János pánczélcehi lelkész predikált egyszerűen, szépen; áldást a püspök úr mondott. A templomban különösen meglepett a karzat, deszkáinak festményeivel. Még az 1600-as évekből való lehet. Egy református hitvallás képekben és versekben, symbolikus ábrázolatokban a paradicsomtól a menyországig — gondolom 5 vagy 6 képben. Csákány barátunk igen jól tenné, ha lefotografíroztatná s a „Vasárnap Ujság“-ban és a mi „Vasárnap“-unkban közreadná e képeket. Ugyancsak itt találtunk a templomban 8—10 drb. XVII. sz.-beli theologicumot, melyek nyilván elárulták, hogy egy nagyobb könyvtár részét képezték. Egyikről meg is állapíthattuk, hogy az a nagy Benkő József tulajdonát képezte. Az öregek még emlékeztek, hogy ilyen könyvek egész garmadával állottak a templomban a magas hátú padok fődélapján s hogy legnagyobb részüket valami diáknak értő falusi hordta el onnan, talán a kántor. Így kallódtak el — ki tudja mi értékű dolgok?! — az egyház javait átvevő és átadó leltárak nagyobb dicsőségére itt is. S hogy ez a felületes lelkiismeretlenség ma is mindennapos: azt volt alkalma a bizottságnak sokszor konstatálni. Jó lenne az esperesi vizsgálatnak erre nagyobb gondot fordítani s az e téren mulasztókkal komolyan elbánni. E néhány darabot talán theol. fakultásunk könyvtára fogja megkapni s talán Csákány lelkész buzgalmának sikerül még többeket felkutatni és visszaszerezni. Hogyan jutottak Köblösre? — érdekes lenne kideríteni. De térjünk a papilakra, hol már foly a vizitáció. Eredménye?! A vizsgálók egyhangulag konstataálták, hogy ilyen mintaszerű rendet a kerületben még nem találtak. Vagyontörzskönyv, iktató, levéltár (a hivatalos felterjesztések, válaszok összes conceptusaival), előjegyzési naptár, kimutatások, nyilván tartások stb. stb. a legpéldásabb rendben és *pedig nem a vizitáció várta alkalmából összeállítva!* Elcsodálkozva kérdeztük, hogy hol tanulta? Am, szerinte, ezt nem kellett tanulni, mert hisz' ez természetes, hogy így kell csinálnia annak, ki minden dolgát rendben tartja. Az egyházi levéltár mellett egy másik könyvtár felirata: „Egyházi ifjusági könyvtár.“ Bele néztünk; egy csomó számozott, bélyegezett könyv lajstrommal és a kiadási könyv tanúsága szerint szorgalmasan olvassák. Benne a legjobb prot. ifjusági iratok: Koszoru füzetek, Értekezleti kiadványok stb. stb. Ez tisztán egyházi és vallásos, de van

polgári-községi olvasó-egyleti könyvtár és gazdasági könyvtár is. Egyik a földművelési miniszter ajándéka, másik vásárolt mulatságok jövedelméből, tagdíjból, szövetkezeti adományból. S mind e munkának lelkes vezetője a pap, támogatói Szentmarjai nyug. táblai bíró és neje, munkásai a tanítók és ifjuság. Elámulunk: itt az a lélek munkál, mely „nem tudod honnan jön és hová fű!“ És tovább, a nemzeti hódítás munkája. A község lakói ref. magyarok, most mind józanok, takarékosok, munkások, vásárlók.

A községben az utóbbi időkben még nem volt eladó föld, melyet nem magyar ember vásárolt volna meg. Magának a papnak is 100 hold földje van, az igaz — mondá — hogy 60 még nincs kifizetve, de meg *kell* venni, mert elakarták adni! Az bizonyos is, hogy a „Közhaszn Szövetkezet“ köblösi embernek, ha papja ajánlja, nem tagadja meg a kölcsönt s eddig nem lett baj belőle. Ez Magyarköblös, papja és parokhiája, melyben intelligens uri papné és három kedves gyermekével képezi a boldog otthonát. A Főpásztor a teljes elismerés buzdításával számolt be a presbitériumnak, a mi után, már késő idő lévén, azzal a boldog tudattal távoztunk Köblösről, hogy jó az Isten, ki megáldja a hü munkás verejtékét s mindenestől csak nem enged elpusztulni minket, népünket, hazánkat és egyházunkat. Késő estve volt, mire hálni ismét Kendilónára tértünk vissza.

28-ának programján a másik völgy: Esztény, Szarvas-Kend, Felső- és Alsótők voltak. Vegyes érzelmekkel jártunk itt. Népünk szegénysége ha el is keserített, de buzgósága, kitartása, hite és magyarsága mellett megvigasztalt s ha egyik helyt az órálló sem nem áll, sem nem öröködik, a másikon az öregek is ifju lelkesedéssel tudnak dolgozni.

(Folyt. köv.)

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

I.

Egyházmegyei értekezlet.

Folyó évi október hó 2-án tartotta marosi egyházmegyénk egyházi értekezletét Marosvásárhelyen. E minden tekintetben magas színvonalon álló gyűlés a várbeli nagy templomban kezdődött, melyet zsufolásig megtöltött a diszes közönség, melynek soraiiban örömmel láttuk marosvásárhelyi kollegiumunk és polgári leányiskolánk növendékeit, derék tanáraik és tanítóik vezetése mellett.

Az istenitisztelet Benedek Dénes egyh. megyei főjegyző közbecsülésben és szeretetben álló buzgó egyházi elnökünk könyörgésével vette kezdetét. Az örökkévalóba vetett rendületlen hit s a gyarló ember gyengeségének érzetétől áthatott emelkedett szellemű imádság hálatalten emelte szivünket a jó Istenhez.

Egyházi beszédet Király Béla hagymásbodoni lelkész aa. tartott ap. csel. III. r. 6. v. alapján, nagy hatással fejtvé ki 3 részre osztott beszédében, hogy Marosvásárhely városának 3 nevezetes emlékeztető eszköze, 3 kincse van, melyek mindenike az egyházi értekezlet tulajdonképpeni célját, az egyházi és világi elem együttes munkásságát segíti elő anyaszent-egyházunkban. E három kincs elseje az évszázados régi templom, melyben isten igéjének gyönyörűsége voltát a többi nagy szónok között egy Kovács Áron és Molnár Albert hirdették lángoló hittel és ékesen szólással. A 2-ik a Teleki könyvtár, mely a benne összehalmozott értékes könyveiből áradó tudományos világosság terjesztésével és a 3-ik a Maros folyó, a partjai mellett elterülő híres ref. egyházközségek egyházépítő munkálkodása által. És jöllehet ezeket

az idő vasfoga mind megemésztheti, elsodorhatja, de nem semmisítheti meg azt a szeretetet, melynek az apostol szavai szerint „aranya és ezüstje nincsen“, de van szíve, melyből szeretet árad s ennek a szeretetnek terjesztése a legfőbb célja az egyházi értekezleteknek.

Dicsérettel kell kiemelnünk az egyházi dalárdát, mely Kovács Pál karnagy aa. szakszerű vezetésével szép egyházi énekek előadásával gyönyörködtetett.

Istenitisztelel végeztével mentünk az egyházi értekezletre a leányiskola nagytermébe, melyet Csonotos Olivér e. m. buzgó gondnok, e. m. értekezleti elnök aa. nyitott meg egy melegen érző szív s emelkedett gondolkozásra valló szép beszéddel. Megnyitójában hiven tárta fel a mai művelt hivek vallás iránti közönyösségét, hidegségét s egyházi életünk sebeit, jól ismerő éleslátással mutat rá azon eszközökre, melyek orvosolhatják a fájó sebeket. Kegyeletes szavakkal emlékezett meg egyházi értekezleteink lelkes szervezőjéről, a nagy szónok és tudós theol. tanár, Molnár Albertről, ki városunknak sok ideig páratlan szeretettel körülvelt kiváló lelkipásztora volt. Az ő példájának követésére buzdítva, feltárja azon irányelveket, melyeknek megtartása által kezdetét veheti az egész vonalon egy fokozottabb egyháztársadalmi tevékenység.

Elnöki megnyitó után Tóth László e. m. számvevő, ért. egyh. titkár aa. olvasta fel a múlt évben Szovátán tartott egyh. m. ért. gyűlés jegyzőkönyvét. Ekkor választatván meg jelenlegi agilis elnökünk s az új tisztikar. Majd előadta titkár aa. e. m. értekezletünk múlt évi működését tiszta, átható, világos képben feltüntetve, nagy gonddal készített s szépen megírt titkári jelentését. Ugy a jegyzőkönyv, mint a szép titkári jelentés elismeréssel vétetett tudomásul s titkár aának jegyzőkönyvi köszönettel s elismeréssel honoráltuk fáradságtalan tevékenységét.

Titkári jelentés után dr. Sebess Dénes orszgyül. képviselő tagtársunk olvasott fel a „Szocializmus“ról. Történeti visszapillantást vetve a szocializmus multjára, általános tetszés közt, nagy tudással s erős kálvinista hittal fejtegette, hogy az igazi szocializmus nem rombolni, hanem építeni akar s a mostani társadalom hatalmas organumokkal működő szocialis egyesületei ellen latba kell vetni minden erőnket, ha sikerrel akarjuk támadásait visszaverni. A társadalom alapja most sem más, mint a Krisztus tanai-ban hirdetett szeretet. A szocializmus mai képviselői a gyűlöletet hirdetik a vallás ellen, a Krisztus ellen; pedig a fundamentom nem lehet egyéb, mint a krisztusi szeretet. Felolvasó aának tanulságos és a mai viszonyokból kiinduló érdekes tanulmányáért elismerésünket kifejezve, tanulmányának kinyomatását s szélesebb körben való terjesztését elhatároztuk, köszönettel véve azon szives jóságát, mely szerint a nyomdai költségek viselését magára vállalta.

Ezután Tothfalusi József m.-vásárhelyi lelkész-társunk előadása mellett tárgyaltuk az istenitisztelei rendtartás a magyarországi ref. keresztyén egyházban cz. konventi javaslatot. Benedek D. aának a konfirmációra, az urvacsora kiosztására s a temetési szertartásra vonatkozó néhány módosításával elfogadva az eredeti javaslatot.

Az utolsó pont Viski Gyula m.-bándi lelkész-társunk szabadelőadása volt Pál apostol megtéréséről. A különben tudományos tárgy népszerű, okos és világos fejtegetése s a kedves előadási mód mindvégig lekötve tartotta az érdeklődést, s előadó aának meglegező elismeréssel és köszönettel adózva a gyűlés elhatározta, hogy ez a tanulmány is kinyomattatik a többiekkel egy füzetben.

Ez az értekezés is arról győzött meg mindnyájunkat, hogy a marosi egyházmegyei értekezéslet egyházi és világi vezetői teljesen át vannak hatva azon

magasztos gondolatoktól, melyeknek a gyakorlati életbe való átvitele s ez által a vallásos közöny eloszlatása s az egyházi életben a krisztusi szellem elterjesztése hovatovább mindinkább megerősítik magyar prot. Sionunkat. Adja a kegyelem atyja, hogy legyen ez az intézmény állandó bástyája a kiolthatatlan hitbuzgóságnak s a rendületlen hazaszeretetnek.

Ady Sámuel,
ref. lelkész.

(Vége köv.)

TÁRCZA.

Gencsi Sándorházi János kegyhagyománya a Szász- (ma Kis)-fülpösi egyháznak.

(A görgényi egyházmegye levéltárából közli: Csekme Ferencz.)

„— Én Szász Fülpesen lakó Gencsi Sándorházi János adom tudtára mindeneknek, mind mostaniaknak, mind jövődöbelieknek, hogy midőn volnék az én magam lakó házamnál tők ilyen testamentumot, hogy nékem vagyon egy darab zálogos Földem a roszt hidnál a Tancsi fordulóban, melynek is vicinussa alófelől B. Bánffy László ur eő Nagysága s ellene Moldován Vazul földé, felső vicinus Musnai rész Salomon Györgyi földé, melyet is zálogosított volt néhány első Somodi György Kulesár áliás Orosz János-tól tizenkilenczbe, két véka buzával, a buzának ára vala akkoron négy máriás, mely földet én is második Somogyi György halálózása után váltottam ki, azon föld pedig falu közönséges földé volt, mely földhelyet ugyanakkor a falu közönséges földéből foglalt az után az Földvári házhely után Orosz János a Lóheverő nevezetű helyben, melyet ma is bir Moldován Vaszil az erdőpásztor, — de mivel hogy a Szászok elpusztulván, a magyar ulte volt meg, a magyar is annak utánna elpusztulván Musnai Bán Pál templomhelyet adván az oláhságnak, az oláság megszorodván, olá papot hoztanak, magyar pap nem lévén, ők azóta papjuknak mind rétet, mind szántóföldet adtanak a falu közönséges földéből, a miénknek pedig nem adtanak mind e mai napig, és azért ezen közönséges falu földéből való földet hagyom s adom a Szász Fülpesi Reformata Eklésia parochialis házhelye után a mostani pap és jövődöbéli papok számára, hogy inkább élhessenek az Isten szolgálai belölle.

Nem különben a Szent Andrási fordulóban, a Borsó hely nevezetű helyben is vagyon egy darab, a kit is ugyan akkor vettem ki a zálogból, az is falu közönséges földé, melyet is adott volt zálogban ugyan első Somodi Györgynek, Andrási László, Musnai Bán Pál jobbágya, ebben a fordulóban is az oláhok adtanak a magok papjuknak, a magyarok itt is föld nélkül maradtanak, sőt még a magyar Eklésiának is elvették felét a Rósás nevezetű helyben, a melyet ma is bir az unitus olá pap, ezen földből pedig semmi just vagy pervensiot nem hagyván fen se maga, se két ágon levő possevitásom, a vicinusa pedig alól a patak felől Musnai rész Silimon Györgyi birja, felül pedig ugyan azon zálog alól vétetődött ki Luka Vonka házheiyé után való közönséges Falu földé a Tavaszi Ádám házhelye után való föld, a melyet is mostan bir zálogba Nemes Tamás.

Ezen magam Testamentumomnak, iratomnak meg erősítésére, szokott pecsétemmel megerősítvén Anno 1772 Die 8-va Septembris Szász Fülpesen lakó Gencsi Sándorházi János Nemes Személy.

* * *

Ezen okmány, a benne foglalt kegyes ajándékozásán kívül figyelemre méltó kulturális szempontból

is, mert nyilvánvaló, hogy itt (Fülpösön) korábban százsok voltak a lakók. (Ekkor úgy is hívták Szász-fülpes.) Ezek kipusztultak s helyüket — mint még sok más helyen is történt — az oláhok foglalták el. Ma már — hála Istennek — a kálvinista magyarság is kellőleg megerősödött s ez az alapítvány (ajándékozás) úgy látszik a fundamentumot vetette meg. A község neve is ma nem Szász-, hanem Kispülfös.

KÜLÖNFÉLÉK.

Szász Károly. Mikorra e sorok napvilágot látnak,

ő már ott pihen a kerepesi-úti temetőben, hova egyháza és az egész magyar társadalom őszinte részvéte kísérte örök nyugalomra. Szász Károlylyal ismét ritkult egygyel azok sora, akiknek egész élete nem volt más, mint áldásos és termékenyítő munkának szakadatlan láncolata. Október hó 16-ikán hozta hírül a táviró, hogy a dunamelléki egyházker. nyugalmazott püspöke idehagyta földi porhüvelyét s magyar ref. egyházunk és magyar társadalmunk szegényebb lett ismét egygyel, a legnagyobbak közül. Nem reánk tartozik irodalmi munkásságának méltatása, nem akarunk kiterjeszkedni félszázadra terjedő írói pályájának bámulatosan tág és változatos mezejére, nem akarjuk azt a veszteséget mérlegelni, mely a magyar irodalmat és tudományt a Szász Károly elhunytával érte. Mi benne mást: a kálvinista költő-papok typusának egyik legnagyobb képviselőjét siratjuk. A kálvinista költő-papot: társadalmunknak ezt az igazán sajátos magyar alakját, a kiknek szerepe végig húzódik történelmünk egész folyamán reformáció óta a mai napig s aki mindenütt ott van, a hol csak tenni, dolgozni kell hazáért, egyházért, tudományért. És Szász Károlyban bámulatosan olvadt össze ez a hármas munkakör. A szabadságharcban, mint katona vesz részt, hogy férfikorában talentumának egész erejével építse azt, a minek alapját, mint ifju, karddal segített lerakni. De bármilyen széleskörű volt is az a munka, melyet ott végzett, lelkének egész melegével csüggött egyházán is. És sajátos. A sokoldalúság itt az egyházi munkakörben is a legjellemzőbb vonása egyéniségének. Félszázadon keresztül szolgálta egyházát, mint lelkipásztor, mint tanár, majd mint államhivatalnok s végül mint főpásztor teljes odaadással, soha egy pillanatra meg nem szűnő lelkesedéssel s az egyházi irodalom még hosszú időn fogja méltatni vallásos költeményeinek mélységét, predikációinak apostoli hangját, fordításainak formatókélyét és melegségét. Mondják, hogy az utóbbi időkben visszakiváncokozott szülőföldére. Mintha leakarta volna róni halálját Bethlen Gábor kollégiumának székhelyén mindazért, amit a nagy fejedelem szelleméből magával vitt el, mint gyermekifju. És ha igaz az, a mit némelyek mondanak, hogy az ifjúkori benyomások az egész életre kihatnak, úgy Szász Károlytólünk vitte magával lelkének s egyéniségének azt a vonását, melyet Bethlen Gábor óta minden erdélyi nagy ember megőrzött s a mely nem más, mint a haza, a hit s a tudomány hármas munkakörének egy magasabb harmóniában való összeolvastása. Szász Károly egész egyéniségének épen ez volt legszembevetőbb jellemvonása.

Bachát Dániel püspökké avatása. A bányai ág. hitv. evang. egyházkerület folyó hó 4-iki közgyűlésén avatta püspökké Bachát Dánielt. Az örömnappal a kerület összes képviselőin kívül résztvettek az evang. egyház többi püspökei s az ev. ref. egyházkerületek képviselői és több világi notabilitás. A felavató-ünnepély a Deák-téri evang. templomban folyt le. Az egyházi szertartást Scholcz Gusztáv egyh.-ker. főjegyző és Sárkány Sámuel nyugalomba vonult püspök végezték, kik közül a felavató-beszédet Sárkány Sámuel püspök mondta. A templomból az iskola dísztermébe vonultak, hol a felavatott s hivatalosan beigtatott új püspököt Zsilinszky Mihály üdvözölte. — Amikor Bachát Dánielt, mint a testvéregyház új püspökét tisztelettel üdvözöljük: kívánjuk, hogy magas hivatalában sokáig forgolódjon s új pályája áldásos sikerű legyen úgy önmagára mint egyháza javára!

Fejes István ünneplése. Szép ünnepet ült Sátoraljaujhely ev. ref. egyházközsege e hó 8-ikán, a mikor nagynevű lelkésze, Fejes István lelkészi működésének

negyvenedik évfordulóját töltötte be. Zsufolásig megtelt a sátoraljaujhelyi ev. ref. templom a társadalom előkelőségeivel s a költő pap a szószékről meghatottan köszöntö meg hiveinek szeretetét. A jubiláló lelkésznek az ország minden részéből gratuláltak. Fejes István azonban nemcsak a sátoraljai ev. ref. egyháznak, hanem az egész magyar protestáns egyháznak büszkesége. Protestáns hithűségét, éles kritikai tehetségét, szervező talentumát s alkotó erejét alkalmunk van értékelni az ev. ref. egyház közigazgatásának egész vonalán, az egyházmegyétől, egyházkerülettől kezdve föl a konventig. Tagja volt a két utolsó zsinatnak, tagja a most összehívott törvényhozó testületnek s nagy tudással, fáradhatatlan buzgalommal folyt be állandóan az ügyek irányítására. A szép ünnepély alkalmából örömmel adunk kifejezést a mi jókívánságainknak is.

A M. P. I. T. közgyűlése. A M. P. I. T. kilencedik vándorgyűlését Sopron városában tartotta az ottani ev. egyházközsege szives meghívása folytán. A gyűlésen mintegy 200 egyleti tag vett részt. A püspökök közül ott voltak Gyurátz Gerencz, Zelenka Pál ev., Antal Gábor, Baksay Sándor ref. püspökök; a főgondnokok, illetve felügyelők közül Hegedüs Sándor, a társaság elnöke, Zsilinszky Mihály alelnök és Ihász Lajos. A közgyűlés az elnöki tisztségről lemondó Zelenka püspök helyett Bachát Dániel, az újonnan választott és most már beiktatott bányakerületi püspököt választotta meg a társaság egyházi elnökévé. Mint a múlt évben Ujvidéken, úgy most is a Koszorú-kiadványok hathatósabb, eredményesebb terjesztése felett volt vita. Felmerült az az óhaj, hogy a Koszorú-füzetek kolportázs útján terjesztessenek, lehetőleg az angol traktátus-társaság segítségével. A választmány egyébként a bizományos Hornyánszky-czeggel, a múlt évi közgyűlés határozata értelmében, az albizományosok érdekében már most is előnyösebb szerződést kötött. A közgyűlést szépen sikerült, épületes vallásos estély követte az evangélikus templomban. Másnap, 27-én délelőtt az istentisztelet után a diszülés következett, a melyen meleg, szívőből jövő üdvözetek hangzottak a társaság felé a város rokonszenves polgármestere, dr. Toepler és az egyházközsege buzgó felügyelője, dr. Démy ajkáról. Az előző napi közgyűlésen Gyurátz püspök mondott szívélyes „Isten hozott“-at a dunántúli kerület részéről. Az üdvözlő beszédekre itt is Hegedüs Sándor válaszolt, hangsúlyozva ezen alkalommal különösen azt, hogy a M. P. I. T. azért „száll ki“ az ország különböző részén, hogy az evangélikumi eszméket, a melyek létalapjául és jogosultságául szolgálnak, ne csak írásban, hanem a közvetlen érintkezés útján, az élő szó varázsával is terjessze. Zsilinszky Mihály felolvasása azon problémát fejtegette, a melyet már Macaulay is vizsgálódás tárgyává tett, hogy t. i. honnan van a róm. kath. egyháznak az ellenreformáció óta való folytonos erősbulése és az evangélikumi egyházaknak, különösen hazánkban való gyengülése? Ez utóbbit, fájdalom, statisztikai adatokban is feltüntette. Felolvasása némileg leverő, de másrészt eszméltető és komoly munkára felhívó szöveg volt a prot. egyház és különösen a mi magyar kálvinista, pusztuló gyülekezeteink órállóihoz, a kik összetett kezekkel nézzük a gyülekezet- és nemzetpusztító „bünt“ és azt hisszük, hogy egy pár hirlapi cikkkel és feljajdulással leróttuk ennek megállítására vonatkozó kötelességünket. Szóts Farkas társulati titkár tette meg ezután évi jelentését és kellemes meglepetést keltett az, midőn az agilis titkár felmutatta az Egyháztörténelmi Adattár legújabb kötetét, a Prónay-levéltár egyháztörténelmi kincseit, a melyeket báró Prónay Dezső egyetemes felügyelő saját költségén bocsátott egy vaskos kötetben közkézre. Este még egy felolvasó gyűlés a főgimnázium díszes tornatermében! Méltó volt a befejezés. A távollevő Bernát István szép munkájának felolvasása után Thury Etele a csepregi kollégium történetét vázolta, Payr Sándor pedig a soproni lutheránus főemberről, Wittnyédi Istvánról tartott egy oly élénken jellemző és a mai viszonyokra is alkalmazott remek felolvasást, a mely méltó és élvezetes befejezője volt a gyűlés szellemi élvezeteinek. A jövő évi közgyűlés H.-Böszörményben lesz megtartva a Bocskay-ünnepélylyel kapcsolatosan.

Papválasztás. A patakfalvi ev. ref. egyházközsege m. hó 25-én töltötte be az üresedésben volt lelkészi állást. A választás megejtésére Péter Károly esperes, Bedő András bikafalvi és Biró Áron felsőboldogfalvi lelkészeket, valamint Péter Gergely énekvezér-tanítót küldötte ki.

A választás szép rendben történt meg. Egyhangulag Szabó Gyula lelkész, helyezték a patakfalvi ev. ref. papi székbe.

Tanári székfoglaló. Márton Lajos bpesti theol. akad. tanár szept. 23-án tartotta meg székfoglaló értekezését, az egyházker. közgyűlés, a tanári kar és az ifjuság jelenlétében. Értekezésének tárgyát az Albertus Magnus Cassiodorus Senator munkájában felemlített régi írásmagyarázók közül Tyconius hermeneutikai elvei képezték. A székfoglaló tanárt a közgyűlés nevében Koncz Imre esperes üdvözölte.

A budapesti ref. theologiai akadémia, ötvenéves fennállása évfordulója alkalmából, 1905. október hó 10-én d. u. 5 órakor, a ref. főgimnázium disztermében jubileumi ünnepélyt rendezett a következő műsorral: 1. Karének, CV. zsolt. 1. 2. vers. Előadta az ifjuság énekkara, 2. Imádság. Tartá B. Pap István theol. tanár. 3. Megnyitó beszéd. Tartotta Hamar István igazgató. 4. Emlékbeszéd. Tartotta Szócs Farkas theol. tanár. 5. Karének. CXXXV. zsolt. 1. 12. vers. Előadta az ifj. énekkara.

Hálás köszönet. Az „Erdélyi Erdőipar Részvénytársaság“ nagys. Horn Móricz vezérigazgató ur utján körösi egyházközségünk temploma javítására 1400 (azaz egyezer-negyszáz) koronát kegyeskedett adományozni. Midőn a nagylelkű adományért, a mely szinte lehetővé teszi, hogy megújított hajlékban dicsérjük az Istent, ugy a magam, mint az egyházközség leghálásabb köszönetét fejezem ki, kérem a jó Istent, hogy a nagyarányokban dolgozó, annyi szegény embernek kenyeret adó, édes magyar hazánk jólétét, boldogságát nagymértékben előmozdító társaság még sokáig virágozzék, hogy jótékonyágának áldását a mi szegény református anyaszentegyházunk is még hosszú időn át élvezhesse. Körös, 1905. október hó 12-én. Bartha János, ev. ref. lelkész.

Köszönetnyilvánítás. A marosi ev. ref. egyházmegye okt. hó 3-án tartott közgyűlése alkalmával egyházmegyénk egyik szeretve tisztelt főgondnoka, gr. Bethlen István, orsz. gyűl. képviselő, miután értesült — esperes atyánkfia jelentéséből — arról a sikerekben gazdag munkásságról, melyet *Mezőfele* egyházközség hivei — mostoha anyagi viszonyaik daczára — a közelmúltban végeztek, elismerésül s egyben buzdításul az 1904-ik évben épült ev. ref. népiskolájuk építési díjának törlesztésére *ezer koronát* ajándékozott. A kegyes főurnak, a megjutalmazott egyház hivei e helyen is hálával teljes köszönetet mondanak s egyben kéri az Istent, ihlesse meg a sziveket és lelkeket, hogy minél több egyházközség részesüljön hasonló segítségben. *Mezőfele*, 1905. okt. 6-án. *Farkas Jenő*, ev. ref. lelképásztor.

Nyugtázás és elszámolás. A jelen év nyarán Borszékre történt hivatalos kiszállásom alkalmával Nagy Istvánffy Gyula akadémiai festőművész ur 2 darab képet ajándékozott az ottan építendő imaház javára kisorsolandólag. A kisorsolással Baka Béla marosvásárhelyi állami tanító ur bizatott meg, ki is a mai napon, ennek eredményeként, a marosvásárhelyi Agrár takarékpénztár 361. sz. betétkönyvében 111 korona 80 fillért küldött hozzám egy eredeti jegyzőkönyvvel együtt, mely ezen 111 kor. 80 fillért igazolja. Ezen jegyzőkönyv szerint: Az 1. sz. iven Istvánffy Gyula adományozó művész ur gyűjtött 6 korona 40 fillért; 2. sz. iven Baka Béláné 31.40; 3. sz. iven Szász Margit 22 kor., 4. sz. iven Mátyás Mariska 5 kor., az 5. sz. iven Baka Béla 18 kor., 6. sz. iven Baka Béláné 20 kor., 7. sz. iven Rucska Antal 6 kor., 8. sz. iven Stetnhöbel Ilona 1 kor., a 9. sz. iven Bakos József 2 korona. Midőn ezeket nyilvánosan nyugtázom és elszámolom, hálás köszönetet mondok ugy az adományozó mester urnak, mint Baka Béla tanító-hirlapíró urnak, ki mint a fenti névsorból is látható 8 drb ivvel is, meg igen jól tudom szívvvel is buzgólkodott a kisorsolásban, s kire általán az egész építkezésnél: számitanunk kell és számitanunk lehet. Gernyeszeg, 1905. október 7. Csekme Ferencz, görgényi esperes.

GYÁSZROVAT.

Kányádi Jakab Mózsza, algyógyi ev. ref. lelkész, f. évi október hó 6-án éjjeli 1 órakor, életének 67., boldog házasságának 38., papságának 39-ik évében, hosszas, kinos szenvedés után megszűnt élni. A boldogultnak földi maradványai f. évi október hó 8-án

d. u. 2 órakor tétettek az ottani ev. ref. temetőben örök nyugalomra. „A reá bizottakban hiv volt mind halálíg“ s hitünk szerint elvette fáradságának méltó jutalmát. Áldás és béke lengjen porai felett!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4197—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi tőkekamat-segélyben részesülő eházközségünk lelkészéhez és az összes esperesekhez.

Kebli könyvelési osztályunk jelentéséből értesültünk arról, hogy a tőkekamat-segélyben részesülő egyházközségek nem küldik be *rendesen* nyugtáikat eme segélyösszegekről és emiatt az egyetemes konventtel szemben való elszámolás nehézségekkel jár.

Felhívjuk ennélfogva a segélyezett egyházközségek lelkészeit, hogy a folyó évről hátrálékos nyugtáikat, esperesi uton, haladéktalanul küldjék fel; jövőre pedig minden évi *augusztus hó 1-ig*, szabályszerűen kiállított bélyegtelen nyugtát terjesszenek fel az évi segélyösszegekről.

Esperes aait pedig felkérjük, hogy jelen rendelkezésünket nyilvántartásba jegyezve, a nyugtáknak pontos beküldését állandóan szorgalmazzák.

Könnyebb tájékozódás végett az alábbiakban közöljük az építkezési tőkekamat-segélyt élvező egyházak teljes névsorát, a megszavazott segélyösszegek kikutatése mellett:

Kisbarcsa 120 kor., Piskitelep 600, Marosillye 140; Petrozsény 48, Abrudbánya 200, Marosludas 340, Szamosfalva 180, Tordaszentlászló 100, Körösfő 100, Sztána 60, Egeres 120, Ördögkut 200, Búrgezd 40, Göröcsön 80, Szinye 100, Hagymáslápós 60, Kisesküllő 100, Mócs 60, Kudu 100, Kisiklód 80, Kékes 100, Szászbréte 60, Szászrégen 300, Holtmaros 100, M.-Madaras (fekete) 140, Szentistván 60, Nyárádtó 100, Nagyernye 60, Mezőkövesd 60, K.-Szt.-Miklós-Csiba 80, Dicsősztentmárton 200, Erzsébetváros 270, Medgyes 300, Oláhujfalva 200, Mihályfalva 120, Segesvár 460, Fehéregyház 120, Brassó 1000, Hétfalu 200, Csikszereda 350, Toroczkószentgyörgy 160, Szeretetház 1020, Nászód 600, Tordatur 100, Marosugra 400, Lozsád 200, Nagyteremi 200, Ilosva 150, Szászbréte 200, Jákótelke 80, Mikefalva 200, Sövényfalva 200, Esztény 100, Görgényszentimre 200 Feketelak 80, Balázsfalva 400, Marosujvár 200, Ikland-Kaál 40, Szászsebes 600, Szentegyed 200, Magyar-Péterfalva 200, Komolló 100, Pulyon 400, Sófalva 200, Homoródszentmárton 100, Magyaroroszló 200, Száltelek 50, Maksa 200, Érmindszent 100, Magyarpéterlaka 100, Magyaraköblös 100, Mezőbodon 80, Dobó 100, Héviz 100, Györgyfalva 200, Völcsök 1000 korona.

Kolozsvárt, 1905. október hó 14.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 4585—1905.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes aaihoz.

Múlt évi 1860. szám alatt utasítást adott ki Igazgatótanácsunk az ismétlő tankötelesek vallásoktatására s a vallástanításra kötelezett lelkész aai munkájának a haladási napló vezetése utján való nyilvántartására. Az erre vonatkozó jelentéseket folyó évi augusztus hó közepéig kellett volna betérjeszteni, de több egyházmegyéből maig sem jöttek be a jelentések. Felhívjuk azon nt. Esperes aiait, akik még nem tették meg jelentésüket az egyházmegyei tanács vonatkozó határozatairól, hogy az 1860—904. számú körrendelet értelmében haladéktalanul jelentést tegyenek.

Kolozsvárt, 1905. október 9.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 4456—1905.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

Ferenczi István, volt református lelkész, állami szakiskolai tanár, Szabolcska Mihály és ifj. Gödri Ferencz közre-

működésével „Önképzőkör“ czimen ifjúsági folyóiratot indított meg, melynek célja, hogy az ifjúság valláserkölcsei és hazafias nevelését segítse elő s hogy alkalmas, jól megválogatott közlemények által nemcsak az ismeretek terjesztését munkálja, de a serdülő ifjúság önálló gondolkodását, világos ítélőképességét fejlessze, akaraterejét és tevékenységét gyakorlatias irányba terelje, erősítse.

E szép czélú folyóiratot az ifjúsági önképzőkörök részére leendő megrendelésre ajánljuk. Megrendelhető e czim alatt: Az „Önképzőkör“ kiadóhivatala, Zalatna (Alsófehérmegye).

Kolozsvárt, 1905. október hó 8.

Kenessey Béla,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tan. előadó.

Sz. 4536—1905.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur f. évi 53779. sz. a. ugy rendelkezett, az illetékes tankerületi főigazgatóságok útján, hogy az Atheneum könyvkiadó részvénytársulat kiadásában, 12 kötetben megjelenő „Műveltség Könyvtára“ czimű vállalatának évenként megjelenő köteteit szerezzék meg a tanári könyvtárak számára az állami s az állam rendelkezése alatti iskolák. Egyszersmind felszólította a Miniszter ur az egyházi főhatóságokat, hogy a nevezett művet a hatóságok alatt álló középiskolák tanári testületeinek is beszerzésre ajánlják. Ezen az alapon tehát a „Műveltség Könyvtára“ czimű vállalat egyes köteteknek a gimnáziumi tanári könyvtárak részére leendő beszerzését ajánljuk.

Kolozsvárt, 1905. okt. hó 8-án.

Kenessey Béla,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

1275—1905. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a küllői egyházmegyébe kebelezett *héderfaji* énekvezéri állásra pályázat hirdettetik.

Díjlevélben megállapított javadalom: tisztességes lakás, 1400 □ öl kaszáló haszonélvezete 24 kor., 400 □ öl bekerített szántóföld évi haszna 8 kor., kepe: 50 kal. 10 kéve buza, 70 v. 6 lit. szemes buza, 115 veder 6 lit. must ért. 495 kor. 30 f., szombati malomvám ért. 192 kor., 20 kézi napszám 8 kor., czinterem gyümölcstermésének fele 36 kor., 2 ekenapszám 6 kor., stóla 7 kor. 70 f., csergedi temető haszna 23 kor., összes jövedelem 800 kor.

Kötelességek: a rendes templomi éneklés vezetése, orgona kíséret mellett. Lelkész akadályoztatása esetén a rendes istentisztelet tartások elvégzése. Egyházi dalárda szervezése és vezetése. A nem konfirmált ifjak eltemetése lelkész nélkül. Az állami elemi iskolában, hetenként 2 órán, a tankötelesek egyházi énektanítása.

Pályázati határidő nov. 9. Szabályszerűen felszerelt folyamodványok a kitett határidőig nt. Nagy Domokos esperes aához Kutyfalvára küldendők.

Kolozsvárt, 1905. okt. 18.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1259—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *nyárádszentimrei* egyházközség lelkészi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: díjlevél szerint, lakáson kívül, 10 hold szántó haszonélvezete 58 kor., terményjövedelem (kepe) értéke 624 kor. 84 f., munkatétel értéke 133 kor. 34 fill., összesen 816 kor. 18 fill. Kiadás 30 kor. 70 fillér; marad 785 kor. 48 fillér. Állami kiegészítés 1600 kor.-ig: 814 kor. 52 fillér, összesen 1600 korona.

Kötelességek: a nyárádszentimrei anya- és seprődi leány-egyházakban a rendes lelkészi teendők ellátása. Seprődön minden ötödik vasárnap az istentiszteletek elvégzése.

Pályázati határidő 1905. nov. 5.

Kellően felszerelt folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1905. okt. 11.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1261—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyében fekvő nagyolyvesi körlelkészi állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: Ez évben kijavított s átalakított jó lakás és 1 hold 315 □-öl kerten kívül: 35 hold 1275 □-öl kanonika, 242 kor. 99 fill. értékben. Az egyházközség pénztárából 56 kor. Konventi segély 200 kor. Kepeérték (éppen megváltás alatt) 262 kor. 50 f. Közmunka 110 kor. 98 f. Stóla 16 kor. Összesen 888 kor. 43 fillér. Engedélyezett kiadás ebből 233 kor. 20 fill. Kongrua 944 kor. 77 fill. Vallásitanításért az állami iskolától 40 kor.

Kellőleg felszerelt folyamodványok nov. 10-ig a püspöki hivatalhoz adandók be.

Kolozsvárt, 1905. október hó 11.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1263—1905.

PÁLYÁZAT.

A nagyenyedi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett, m.-bogáti egyház kötelékébe tartozó *marosgezsei leány-egyház levíta-tanítói* állomására pályázatot hirdetek.

Javadalom: a méltóságos ig.-tanács 3697—1899. sz. alatt megerősített díjlevél értelmében: 1. Tisztességes lakás melléképületekkel és kert. 2. A levítai egyházi teendőkért az egyházkerületi pénztárban kezelt 6000 korona egyházi tőke kamatjából évnegyedes utólagos részletekben évi 200 kor.; temetési stóla 1 kor. 3. A tanítói teendőkért ugyanazon alaptól és módon évi 100 kor. 4. Emke segély ezidőszent utólagos félévi részletekben évi 100 korona. Összes javadalom az egyháztól évi 400 kor. Állami fizetéskiegészítés az 1893. évi XXVI. t.-cz. végrehajtására vonatkozó utasítás 17. és 23. §§. értelmében 400 korona.

Kötelekségek: 1. Az ev. ref. felekezeti iskolába járó tankötelesek rendszeres oktatása és a konfirmándusok előkészítése. 2. Az énekvezetői és egyházi jegyzői teendők teljesítése. 3. Az ünnepi és köznapi istentiszteletek önálló végzése minden alkalommal, kivéve minden 4-ik vasárnapot és az urvacsoraszta alkalmait, a mikor a m.-bogáti lelkész szolgál. 4. Az egyházközség beligazgatásában való segédkezés a lelkész és kebli tanács utasításai értelmében. 5. Szükséghez képest a lelkész helyettesítése.

Pályázati határidő nov. 10.

Szabályszerűen, oklevél- és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok nt. Jancsó Lajos esperes aához küldendők Marosujvárra.

Kolozsvárt, 1905. október hó 11.

Dr. Bartók, püspök.

MEGHÍVÓ.

A nagyenyedi ev. ref. egyházmegye egyházi értekezlete folyó 1905. évi rendes közgyűlését reformáció emlékülennepélylyel kapcsolatosan Maros-Ludason nov. 5-én tartja, melyre czimet van szerencsénk tisztelettel meghívni.

Tárgysorozat: I. Istentisztelet d. e. 10 órakor: 1. Gyülekezet éneke. 2. Egyházi karének: előadja a m.-ludasi dalkar. 3. Imát mond Egerházy Lajos újtorjai lelkész. 4. Közének: előadja a m.-ludasi dalkar. 5. Egyházi beszédet mond Fejér Pál fel. enyedi lelkész. 6. Gyülekezet éneke. II. Közgyűlés: 1. Elnöki megnyitót tart Veress Károly ért. egyleti elnök. 2. Titkári jelentés Fejér Pál ért. egyleti titkár által. 3. „Szózat“ éneklé a m.-ludasi dalkar. 4. Szaval Dán Milike k. a. 5. Szabadelőadást tart, s ennek során vitatételeket állít fel Jancsó Lajos ehm. esperes. 6. Szaval Keresztes Annus k. a. 7. Pénztáros jelentése kapcsolatosan költségelőirányzat megállapítása. 8. Indítványok. 9. „Himnusz“ éneklé a m.-ludasi dalkar. Az értekezleti tagokat tisztelettel kérjük, sziveskedjenek megjelenésüket a gyűlés előtt három nappal jelezni tiszt. Kozma Imre m.-ludasi lelkész aánál, hogy a banketten résztvevők száma iránt tájékozva legyen idejében. Valamint arra is kérjük, hogy tagsági díjaikat Péter Antal m.-n.-csányi lelkész, ért. pénztáros aához beszolgáltatni sziveskedjenek. A tiszteletes lelkész urakat papi ornátusban leendő megjelenésre kérjük. Az előző napon odaérkezők — bejelentés után — elszállásoltatnak.

Gr. Bethlen Sándor,
ért. vil. elnök.

Veress Károly,
ért. e. elnök.

Fejér Pál,
ért. titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZÁSZ KÁROLY

dunamelléki ev. ref. püspök.
1829—1905.

Nem most halt meg e világra nézve. Most csak fáradt teste tért pihenni az édes anyaföldre. Mikor a toll kihullott munkás kezéből, mikor a szó, az ige elnémult beszédes ajakán, lelkileg már akkor bucsut mondott ennek a világnak. Mert mit ért neki az utóbbi négy év, mikor már nem munkálkodhatott, kinek a munka volt életeleme?! Csak arra való volt, hogy övéi kimutathassák iránta gondviselésben, ápolásban végtelen szeretetüket.

A szemerjai Szász-család tagjainak egész sorozata tett élénk bizonyosságot a székely eredettel örökölt székely erényekről, a szorgalmas, lankadatlan munkásságról, sokoldalúságról, eszményi törekvések minden akadályokat áttörő megvalósításáról, a legmagasabb polczokra feltörő kitartásról, sikerről. De tán egyik sem annyira, mint az „öreg“ Szász Károly.

A politikus „nagy“ Szász Károlynak országos neve nem volt rajta teher, sőt a fiun atyjának nagy lelke elkötelezés volt nagy kötelességek teljesítésére, melyeket mint pap, tanár, író, költő, műfordító, hivatalnok egyformán betöltött emberül.

Csodával határos, hogy mennyit tudott dolgozni. A hivatalnok fárasztó napimunkája után üdülését az új munkában találta — a költészet muzsájával való társalkodásban. Ebben találta lelkének folytonos megújulását. Munkái egy jókora kis könyvtárra rugnak. Mint lírikus, elbeszélő és drámai költő egyformán nem közönséges alkotásokkal ajándékozta meg irodalmunkat. De legnagyobb irodalmi téren mégis, mint műfordító volt. Byron, Dante, Goethe stb. fordításai a formatökély könnyedsége mellett a tartalmi és eszmei hűség által tűnnek ki. A műfordító legfőbb kívánalma: a congeniálitás képesítette erre. Irodalomtörté-

netünkben ez biztosít számára első rangu helyet.

Mint reform. pap kezdte s végezte pályafutását. A kézdivásárhelyi parochia s a dunamelléki püspöki lak közt igen változatos hosszú pálya folyt le, mely azonban mindig kapcsolatban volt valami módon egyházunk szolgálatával, míg végre mint püspök újra egészen a miénk lett.

Mint egyházi író is termékeny volt. Már vásárhelyi papsága idején szerkesztette *Demetter* Sámuellel az „Erdélyi Predikátori Tár“-t. Maga is több kötet egyházi beszédet, halotti imákat stb. irt; Tompa „Olajág“-a mellett az ő „Buzgóság könyve“ ref. asszonyaink kedvelt imakönyve.

A költő-papok közül való volt, azok előnyeivel megáldva s hátrányai nélkül. A vallás is igazában a költői intuitio formájában jelent meg nála. Mert theologusnak nem volt kiforrott. Vastag orthodoxia sekélyes racionálizmussal vegyest jelentkezik munkáiban. Ez volt leggyengébb oldala. Ez a magyar protestantizmus s főleg reformátusság eredendő bűne. Legnagyobb papjaink más téren szerzik a babért. Az egyház, a theologia, a vallásos építés gyakorlati munkája nagy tehetségüknek csak morzsáit kapja. Csoda-e, ha sem a tudomány, sem a gyakorlati élet nem méltányol kellőleg; ha népünknel a vallásos kegyesség élénkségét, — műveltjeinknel vallásunk bölcsészeti mélységét hiába keressük?!

Mint ember, kivette részét Isten áldásaiból, de jutott neki bőven a látogatásokból is. Szűkebb családjában több boldogság a szélesebben több megpróbáltatás. Testvérei közt a legidősebb volt s mégis majdnem mindenik koporsóját neki kellett kikisérnie. S a világ is, adott ugyan elismerést is, de nem kimélte meg gáncstól, gunytól, szeretetlenségtől, gyanúsításoktól sem. Pedig, mint nagy embereknek rendszerint, neki is szerető, nagy szive volt. Nem csak övéit; a kit csak tehetett, mindenkit támogatót; a tehetséget pártfogolta, az embert megbecsülte.

A magyar reformátusságnak mindig büszkesége lesz, mint ő is mindig büszke volt református voltára.

Fáradt, törődött teste most már megpihent. Lelke, az ő fényes lelke még sokáig fog világitani közöttünk és egyházi és irodalmi téren, még sok lelket fog emelni, vigasztalni nemsíteni és megszentelődésre vezérelni.

Itt alant még munkálkodni, — odafenn örök boldogságban — élni!

Nagy Károly.

Mentsünk, a mit lehet!

(Folytatás és vége.)

A felekezeti iskola igazi, erős, tántorithatlan jellemű hazafiakat is nevelt, pedig nem tartott annyi nemzeti ünnepet, mint az állami.

Mily változás áll be azonnal, a mint egy felekezeti kálvinista iskolát államosítanak!

Megpróbálom, hogy egy hü photographiát mutatok be egy átvedlett iskoláról.

Nagyon természetes, hogy csak azt mondhatom el, a mit én láttam és tapasztaltam. Példáért nem megyek messze. Itthon maradok Magyarlápson

A magyarláposi állami elemi népiskola 31 éves multtal dicsekszik. 1622-től 1873-ig, tehát 251 esztendőn keresztül a protestántizmus szolgálatában állott. Egyszerű, szegényes eszközökkel rendelkezett. Hajléka egy kis házikó volt 240 éven keresztül. Dicsesebb hajléka csak élete vége felé lett, a midőn néhai boldogemlékezetű Biró Sándor afiát az Isteni bölcs gondviselés Magyarláp vidékére vezérelte. Erős magyar, erős kálvinista elvekkel, alkotó, teremtő erejével egyházunk és iskolánk ujjíteremtéséhez fogott.

Az akkori viszonyok szerint fényes hajlékot épített az iskola számára.

Felekezeti iskolánk szegényesen fizetett tanítóival 251 éven keresztül nevelt és megtartott ezen nagy nemzetiségi vidéken egyházukhoz és hazájukhoz szívesen ragaszkodó nemzedékeket. Ébren tartotta folyton protestáns és nemzeti öntudatukat. Ez az iskola magyar és Kálvinista volt minden izében, hol még az oláh, örmény és zsidó gyerekek is a Kálvinista egyházi énekeket tanulták és énekelték. Erős várunk volt ez nekünk. Kellott is, mert ezzel az intenczióval alapították azt a mi őseink 1622-ben, hogy időtlenidőig a protestántizmus szolgálatában álljon.

Többször s utoljára az absolut korszakban intéztek ellene támadást a hatalom korifeusai. A mi azonban ezeknek nem sikerült, sikerült később az egyház előljáróinak. Feladták a várat anélkül, hogy a kapituláció feltételeit az egyházi érdekek szemelött tartásával állapították volna meg.

Nem kötötték ki, hogy az iskolai gondnokság elnöke a mindenkor református lelkész s a tanítók mindig csak református hitvallást követők lehetnek.

Én részemről az államnak egy iskolát sem adnék addig át, a míg ezeket a feltételeket el nem fogadná.

A melyik egyház az ő érdekeit nem tudja minden vonalon megvédelmezni: elvesztette létjogosultságát.

Közönséges tapasztalat, hogy mindenkinek annyi joga van, a mennyit meg tud védeni.

Bezzeg megtudják védeni érdekeiket a többi egyházak. Hány katolikus jellegű állami főgimnázium van! Ez nem bánt engem, csak azt sajnálom, hogy bennünk olyan kevés az életrevalóság!

De maradjunk csak az államivá átvedlett magyarláposi iskolánál.

A kapituláció után iskolagondnoksági elnökké

kinevezték a szolgabíró, iskola igazgatójává a dési róm. katolikus kántort, a kit aztán magyarláposi hitsorsosai is megválasztottak kántoruknak.

A hatalom akkori korifeusai nagyon is igyekeztek azon, hogy semmi ref. felekezeti jellege ne legyen többé az iskolának, hanem lett katolikus jellege, még pedig azzal, hogy a naptárban minden pirosbetűs napon szünetelt a tanítás 3 évtizeden át. (Csak a legújabb időben szűnt meg ez az anomália.)

Igazán jól nézett ki ez a 250 esztendő iskola, mely őseinktől a protestáns érdekek melegágyául alapított, a midőn ev. ref. vallású növendékeivel ünnepeltetett még azon a napon is, a mikor a testvéregyház templomaiban az eretnekek kipusztításáért imádkoznak.

Hol azelőtt mindennap hallotta az a gyereksereg, hogy ő kálvinista, e napon tul hetenként csak kétszer volt szabad arról tudomást vennie. A miniszteri tantervet végrehajtani, a megszabott tananyagot feldolgozni másképp nem lehet, csak ha hetenként a 6 osztályból álló iskolában 2 hittani órát adnak. Ezt az ellenvetést hallottam mindannyiszor, valahányszor 13 év leforgása alatt a hittani órák számának fel-emelését kértem. (Most már van 4 hittani és 2 egyházi énekóránk hetenként, de ez is kevés.)

Református hitű tanítók is alkalmaztattak, de ezek nagyon óvatosak voltak abban a tekintetben, nehogy felekezetiességgel vádoltathassanak — állítván, hogy az állam felekezeten felül áll — s így nekik is eképpen kell cselekedniök.

Ez az iskola megszűnt 250 évi fennállás után a protestántizmus életszerve lenni, de egyszersmind megszűnt olyan iskola is lenni, a mely erős magyar nemzeti hazafiakat nevelt.

Különösen a legújabb időben divattá vált s „nemzeti”-nek nevezett sok ünneppel nem hazájukhoz szívesen ragaszkodó polgárokat, hanem hyperlojális alattvalókat nevelnek az állami iskolákban.

Ez uraim nem mese. Be fogom bizonyítani.

A nyolczvanas évektől kezdődőleg márczius 15-én minden valamire való helyen ünnepet szenteltek. — Lassanként az állami iskolák kapui is megnyitáltak s a gyermekesereg ajkain ott is felhangzott az eskü „*Rabok tovább nem leszünk!*”

Nemsokára azonban már április 11-én lobogózták fel az állami iskolát, a mikor is többé nem Kossuth apánk és Petőfi, hanem V-ik Ferdinánd lett az ünnepelet hős. Már nem arról volt szó, hogy „*Mit kíván a magyar nemzet?*”, hanem hogy ő felsége V-ik Ferdinánd atyai jóindulatának engedve, népei boldogítására a legkegyesebben mit méltóztatott adni 1848. április 11-én.

Hallottam olyan emlékbeszédeket ezen iskolai ünnepélyeken az állami-tanító urak szájából, a melyekből egy „*előkelő idegen*” azt a konzekvenciát vonhatta volna le magának, hogy a magyar nemzetnek a Habsburgok igazi Megváltói, a kik nélkül rég eltűntünk volna egészen nyomtalanul a földnek színeről.

Ezen iskolai ünnepélyeken a gondnokságot rendszeren én képviseltem. Nekem kellett az ünnepélyt bezárni. Nem állhattam meg azonban, hogy röviden bár, ne jelezzem azt is, a mi április 11-én túl történt: a királyi esküszegést, a horvát lázadást, a 200,000 muszkaszuronyt, a nemzet vezéreinek meggyilkoltását, az aradi akasztófalakat stb.

Persze, hogy nagy lett a konsternáció.

1896-ban Vilmos német császár Budapesten igen megtalálta dicsérni a fényes történeti multu magyar nemzetet, a midőn költői szárnyalásu pohárköszöntőjében a „*végi dicsőségünk*” hőseinek neveit felemlíté, illetőleg az „*éji homályból*” bevezette őket a budavári fényes királyi palotába.

Nem volt népszerűbb alak a magyar nemzet előtt, mint Vilmos.

A Hohenzollernek azonban mumusok kezdtek lenni. Ezért kaptuk a 10 szobrot és ennek emlékére egy újabb „nemzeti“ (?) ünnepet; a mikor is újabb zsolozsma száll az eget urához.

Mennyi himnusz, óda dicsőíti e királyi kegyet!

A 10 szobor-ünnepélyen sem állhattam meg, hogy ne térjek ki a Vilmos német császár pohárköszöntőjére. Ekkor is „megrovási kaland“-ba estem.

A június 8-iki ünnepélyeken is elhallgatják a kö-nigrácsi futást, meg Klapkát, hanem mint királyi kegyet tüntetik fel a koronázást.

Bennem ezen az ünnepélyen sem maradt meg a szó, a minék az lett a vége, hogy most már a lojális gondnokság az iskolai állítólagos nemzeti ünnepeken nem velem képviselteti magát.

Nem az állam: tanító urakat akarom én megróni az elmondottakkal, hanem a mi nemzeti gyengeségünket.

Igy néz ki uraim egy átvedlett iskola. A mi iskolánk képe ez. Kevesen mult azonban, hogy nem lett még szomorubb képe s hogy nem vedlett át még jobban az egykor erős kálvinista iskola.

A mult évben történt, hogy az igazgató-tanítónk nyugdíjaztatta magát. Kértem a jó Istent, hogy világosítsa meg a Miniszter önmagyméltóságának lelkét, hogy a megüresedett állást — tekintettel a történeti multra — egy ügyes ref. vallásu magyar tanítóval töltsse be; már csak annyival is inkább, mert községekben ugy a római, mint a görög katolikuskoknak magas színvonalon álló felekezeti iskolájuk van, hol legmesszebb menő propagandát fejthetnek ki egyházaik érdekében.

Jött azonban a kinevezés, a melyből arról értesülünk, hogy a mi régi iskolánk igazgatójával egy román ajku gör. kath. tanítót neveztek ki, még pedig — a mint hallatszott s később be is igazolódott — egy magyar nagybirtokos s egyházunkban is előkelő tisztséget viselő ur közbenjárására.

Igaz, hogy a kinevezés oly vihart idézett fel a község magyar és református lakossága közt, hogy annak hatása alatt — melyet siettem a miniszter tudomására hozni, — hogy egy hét alatt az új kinevezett át is helyeztetett s helyére egy ref. vallásu magyar tanító tétetett. De az elmondott szomorú kísérlet való s éles világot vet egy a miniszteriumban uralkodó felfogásra, mint magyar társadalmunk, sokszor előkelő tagjainak azon szomorú eljárására, hogy privát szivességeknek nem egyszer alárendelik a közérdeket s nemzeti célok szolgálatát, melynek védelmére nem egyszer magamfajta „kis ember“-nek kell szembeszállni a hatalmasokkal, mely egyházunkra nézve is annál nagyobb baj, ha — mint a jelen esetben is — a pap kénytelen egyházunk világi méltóságával szembeszállani, ki szem elől téveszti egyháza igen vitális érdekét.

Elmondtam ezt a dolgot, nem azért, hogy az én összeférhetlenségemről keltett hirnek egyik okára rámutassak, de főleg azért, hogy felhívjam az ilyen esetekre és jelenségekre egyházi vezetőink figyelmét. Mert az ilyen esetek mind gyakrabban kezdenek előfordulni (legújabbán Czegőből hallottam hasonlót), úgy hogy már majdnem irányszatot kell sejtenuk mögötte.

Ezért atyafiságos szeretettel kérek minden illetékest, hogy míg egyfelől teljes erejéből küzd (s mint az én esetem mutatja, nem kilátás nélkül) az ilyen iránzat ellen, másfelől siessen nyilvánosságra hozni az ilyen eseteket, hogy a magasabb helyen álló őrállók figyelme is ébren tartassék az ily eminenter magyar nemzeti és egyházi érdekeink védelme iránt.

Közös erővel —: mentsünk, a mit lehet!

Barabás Samu,
magyarlápósi ev. ref. lelkész.

Püspöki vizsgálat a dési egyházmegyében.

(Folyt. és vége.)

Az *esztényi* körlelkészség ügyeiről legjobb lesz nem beszélni. Tövissi Pál lelkész oly súlyos beteg, hogy ez állomáson nem maradhat. Gyorsan kell helyettesíteni. Népünk régóta hordozza türelemmel és panasz nélkül ez állapotot, de tovább így nem tartható. Egyházunk igazi támasza ott *Bogdánffy* nagybirtokos, ki bár nem hitünk követője, egyházunk által a magyarságot, a derék áll. tanítóval — kántorunkkal — együtt igazi odaadással szolgálja. Gazdag vendégszeretetével fogadott s támogatását továbbra is ígérte, csak gyorsan és gyökeresen történjék a baj orvoslása. Ebéd után *Szarvaskenden* keresztül, hol egy kis imaház őrizi egykori itteni buzgó körlelkészünk, *Patak* Gábor emlékezetét, *Alsótőők*re érkezünk, hol népünk, a magyarság nagy ünnepélyességgel várt az állami tanító ur — kántorunk — vezetése mellett a diszkapunál. Az üdvözlést megelőzőleg és követőleg a dalkar nagy lelkesedéssel és precizitással énekelte a Hymnuszt és Szózatot; a tanító ur pedig, egy csupa lélek, csupa tűz kis ember, biztosította a Főpásztort, hogy az őrállásban nem csüggednek, a védelemben nem lankadnak soha. Alsó- és Felső-tőők majdnem egy községet képeznek; így tehát, hogy megnyerjük az időt, a kicsiny, de tiszta, csinos templom megtekintése után, felhivtuk hiveinket, hogy jöjjenek fel Felső-tőőkre, hol a lelkész is lakik s ott vegyenek részt az istenitisztelemben. *Felső-tőőkön* hasonló ünnepélyes fogadtatásban volt része Főpásztorunknak, az öreg *Jakabházi* kurátor és bájos unokája részéről tolmácsolatván a hívők és ifjuság üdvözlése. A papilakon az öreg lelkész *Almás*i Sámuel, egykori hős garibáldista fogadott. Tekintettel neje súlyos betegségére, a vizsgálat gyorsan ment végbe. Hamar lehetett konstatálni, hogy öreg lelkész aa. hiveivel való igen benső jóviszonyban s buzgón támogattatva kurátora *Jakabházi* Zsigmond által, kellő rendben tartja az egyházközség anyagi és lelki ügyeit. Igaz, anyagiakban nagyon-nagyon szegény az egyház. Papilakása is gyarló, temploma pedig bizony közel van az összeomláshoz s a hatósági bezáratás veszedelme fenyegeti. Egy kis alapjuk van ugyan az újjáépítéshez, kövük bőven a közvetlen közelben, a népben készség a közmunkára: egy kis közalapi segélylyel minden rendbehozható lesz. A kérelmezésre utasítottak is, valamint egy segédlelkész küldésére is ígéretet tett a Püspök ur az öreg lelkésznek ki néhány igen derék gyermeket nevelt a hazának, háztük a csáki gorbói szolgabíró is. A templomban maga a Püspök ur tartott gyönyörű beszédet a zsufolásig megtöltő hivekhez buzdítva, lelkesítve a szent munkára s Istent áldását kérve a nemes igyekezetre. Már a nap hanyatlóban volt, midőn rövid látogatás után *Jakabházi* kurátornál, ki messze földön arról nevezetes, hogy gazdaságában mesterembernek soha egy krajczárt sem adott ki, hanem a maga ezermesteri ügyességével mindent maga végzett el s így kis vagyonát több száz hold kitünően kezelt birtokra növelte, — bucsut vettünk hiveinktől, e napi pihenő helyünkre *Tőtörbe* indultunk, vendégül hűségesen kísérő, kalauzó gondnokunknak: *Rettegi* Sándornak. Bizony már éjszaka volt, mire a tőtöri udvarházba értünk, de azért a ház nagyműveltségű urnője s a jövő reménye a kis Sárka és a két vasgyuró *Rettegi* fiu szíves készséggel fogadták a fáradt vendégeket. A figyelmes háziasszony pompás „becsinálttal“ gyógyította az egész uton kísért gyomor bajokat; az ifjuságnak megeredt a nyelve, úgy, hogy a „titkár bácsi“ alig győzte a kérdéseket felelettel. Vacsora után bejártuk a több száz éves, de kényelmes udvarházat s ha már a nagy diófa alatt nem ozonázhattunk, hát gyertyavilágnál ültünk ki élvezni „a kellemetes estét“

kedves házigazdánkkal. Hogy megadtuk az árát kiujult gyomorhajokkal, az csak természetes büntetés volt azért, hogy estve soha sem éreztük a fáradságot annyira, mint reggel. De talán egy reggel sem annyira az egész uton, mint itt másnap, vizsgálati körutunk utolsó napján. Ám a programot be kellett tartani s nekünk tovább kellett vonszolni magunkat. A ház urnője hol feddőzött, hol sajnálkozó részvétellel vett körül, míg végre a gazdag házipatika mégis csak helyreállított annyira, hogy utra tehettek.

Gyengék lévén ahhoz, hogy együtt végezzük az *ormányi* és *kérői* vizsgálatot: megosztottuk a munkát s miután *Nagyiklódon* az ottani előkelőségek a gör. kath. lelkész által vezetve, Püspökünknek megadták átutaztában a tiszteletet, nemsokára elvált a bizottság két részre s míg a Püspök ur *Rettegi* gondnokkal és titkárával *Ormányba* mentek, Nagy Károly az esperessel egyenesen *Kérőbe* hajtattott a vizsgálat megejtésére.

Ormány, hosszú évek után csak most kapott ismét lelkészt, *Demeter* Zsigmond személyében. A hosszú adminisztrációs idő alatt felgyűltek a bajok, megsokasodtak a gyógyításra váró sebek. Az egykor hatalmas egyház, mely hajdan „Máthé püspököt” adta kerületünknek, ma a desolatiohoz áll közel, ha valahogy meg nem erősíthetjük. Valóban szükséges volt, hogy itt a helyzetet maga Püspök urunk személyesen lássa. Adja Isten, hogy segíteni tudjon a bajon, a sok bajon, melyek közt egy papi lakás építése a legégetőbb.

Kérőbe 11 óraker érkezett a püspök úr kíséretével. A lelkes fogadtatás után a szép diszkapunál mindjárt a templomba vonultunk, hol *Nagy Károly* predikált Máté 16. r. 13—19. versei alapján a kulcsok hatalmának alapjáról, kezeléséről s azon kötelezettségről, mely minden hívőre kiterjed e téren, összefoglalva a vizsgálat tapasztalatait. Áldást a püspök ur mondott. A presbiteri ülésen Nagy Károly számolt be a vizsgálat eredményéről, melyben örömmel állapított meg, hogy *Kérőben* Nagy József lelkész kiválóan lelkiismeretes és buzgó vezetése alatt mindenk a legékebb és legjobb rendben vannak. Példás rend egy az egyh. község adminisztrációjában, mint az egyházmegyei számvevősnél, melyet hosszú idő óta nagy odaadással s igen nagy és elismerést érdemlő munkával a *kérői* pap tölt be. A Püspök ur további lelkes munkára buzdító szavaival ért véget a presbiteri gyűlés a lelkész és munkatársai iránti teljes elismeréssel. Ebédre az egész bizottság s a Szamosujvárról is kirándult vendégek a papné vendége volt, melyen barátságos tósztok közt ünnepelték a Főpásztort nagy és nehéz, de áldásos munkája bevégezése alkalmából. Az esperes is kijelentette: „most már tudom, hogy mit kell vizsgálni s csak azt szeretném, hogy két év múlva újra megismétlődjék e vizsgálat nálunk. Micsoda rendet találna a Püspök ur!” szolt s gyomorgörcsökben újra visszahanyatlott a divánra. Mi pedig a papné gondjaira bízva, azzal a bizonyos reménységgel indultunk vissza *Kolozsvárra*, hogy a dési egyházmegye fel-emelő és elszomorító jelenségekben váltakozó helyzete, az egyh. megyei és kerületi vezetők vállvetett munkássága alapján nemsokára úgy fog alakulni, hogy a sok szép erős bástya még erősebbé lesz, a romok eltakarítatnak, a szakadékok kijavítatnak s papságunkban és hiveinkben egy lelkes tábor küzd tovább egyházunk megerősítésére, fajunk védelmére, sőt hódítására, az istenországá s hazánk nemzeti kiépítésének szent munkájában.

Püspökünk fáradságot s erőt nem kimélő nagy munkával a maga részéről ezt munkálta most is bámulatos kitartással, apostoli buzgalommal. Atyai szavai, intelmei, elismerése, buzdításai mind e nagy célzt szolgálták. Vizsgálat volt e munka, komoly,

beható és szigorú vizsgálat, de főleg pastoráció, egy hadvezéri szemle, hol a közkatonák megerősítése, lelkesítése volt a cél s a hol a sebek is, a romlások is csak azért kutattattak, hogy meggyógyíttassanak, megépíttessenek. A püspöki munkának ez a legértékesebb része.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1905. okt. 19.

Elnökölt *Bánffy* Dezső br., egyházkerületi főgondnok aa. Jelen voltak: *Bartók* György dr. püsp., *Simó* Lajos főgondnok, *Kenessey* Béla főjegyző, *Bartha* Lajos közügyigazgató, *Herczeg* Lajos, *Váró* Ferencz, *Deésy* Gyula, *Sárkány* Lajos dr., *Sándor* János, *Incze* Gerő, *Lécsay* Ferencz igazg.-tanácsosok és a hivatalnokok.

Az ülés megnyitása után előbb az egyházkerületi számvevő aa. által felülvizsgált számadások nyertek elintézést. Jóváhagyást nyert nevezetesen a nagyenyedi kollégium 1904. évi számadása, melynek kedvező eredménye megnyugvással vétetett tudomásul. A *Filep* Péter-alapítvány, *Mátyus*-alap, valamint a vajdahunyadi, szilágyszónoki, orbai, gyulafehérvári és szebeni egyházmegyék múlt évi számadásai szintén jóváhagyhatóknak találtattak, megtétetvén a szükség szerint intézkedésünk arra nézve, hogy a mutatózó tetemesebb hátralék követelések fölhajtassanak.

Az ótordai egyházközség felülvizsgált számadásaiból meggyőződött főhatóságunk affelől, hogy a két papi állás javadalmának egyenlősítésével fölmerült teherfölletet az ehk. megbirja és ennek alapján a fizetésrendezési határozat jóváhagyást nyert.

A *Gecse*-alapítvány 1903. évi számadásaiban kifogásolt tételre vonatkozó korábbi határozatot, a kezelő bizottság közvetett felvilágosításai után is fentartotta ig.-tanácsunk.

Tudomásul szolgált, hogy az egyházkerületi pénztár f. évi szept. hó végéig terjedő naplóit számvevő aa. felülvizsgálta és rendben találta.

A titkári előadásban tárgyalásra került ügyek következő elintézést nyertek:

A „Gazdák és Iparosok helyi szövetkezete” című cég ellen folyamatban levő végrehajtási eljárásunk további folytatása előtt keblí jogügyi bizottságunk véleménye kéretett ki.

Jóváhagyó tudomásul vette a tanács, hogy a sürgősség okából elnökileg hagyatott helyben az enyedi kollégium által megvett 56 hold erdő és a vizaknai egyházközség által vett 28 hold földbirtok vásárszerződése.

Bartha Dezső, zsinati képviselő aa. indítványa folytán fölhatalmaztatott főt. Püspök aa., hogy fölveendő összegből ott Budapesten fizethesse ki a szükséges előlegeket a zsinati képviselőknek.

Kézdí egyházmegyénk közgyűlése azt kérte, hogy a központi kezelés alatt álló tőkék ne csak birtokvásárlás, hanem jelzálog fedezet mellett leendő kikölcsönzés végett is adassanak ki a tulajdonos egyházaknak, a kamatcsökkenéssel járó veszteség elkerülése céljából. Ig.-tanácsunk azonban e kérést nem teljesíthette, hanem a kerületi közgyűléshez utasította az egyházmegyét eme folyamodásával.

Tudomásul szolgált egyházkerületi ügyvédünk ama jelentése, hogy a kir. kincstár ellen indított perünk megnyugtató eredménnyel biztat.

Nagyenyedi kollégiumunk jelentése alapján, jóváhagyattak a Szotyori-alapítvány kezelése tárgyában tett előjárósági intézkedések.

A marosvásárhelyi egyházközség 20 éves malombérleti szerződését előnyösnek találta s így jóváhagyta főhatóságunk.

Az országos közalapi előadó felvilágosításai is

igazolták, hogy a folyó évi konvent elé terjesztett jelentésben tévedésből van erdélyi egyházkerületünk közalapi adója csökkenő összeggel kitüntetve, miért is fölkérte az előadó aa., hogy a főtabellák késedelmes fölterjesztéséből eredő eme téves adatot jövőre rektifikálni sziveskedjék.

A kitérések és áttérések szabályszerű nyilván tartására szilágyszolnoki egyházmegyénk ürlapmintákat hozott ajánlatba, melyekre vonatkozólag kikérik az összes egyházmegyék véleménye.

Özv. Técsy Józsefné házbérhátrálékosnak részletfizetési kedvezmény engedélyeztetett.

Krasznai egyházközségünk engedélyt nyert rendes papi állásának még egy évig üresen tartására.

Nemes Árpád aának a maroscapói földhasználati szerződés tárgyában beadott felebbezése elutasított.

A papilakások egyes szobáinak nem egyházi czélokra való használata tárgyában beérkezett jelentésekből konstatáltatott, hogy 13 helyen postahivatal van a papilakásban. Minthogy azonban postamester-ségi mellékfoglalkozás jövőre nem engedélyeztetik és így a postahivatalok rendre-rendre kiszorulnak, általános intézkedést nem látott szükségesnek igazgatótanácsunk.

A válóperi iratok rendezésére és leltározására körlevélileg fölhivattak az összes esperesek, miután már több oly eset fordult elő, hogy egyes válóperi ítéletek és iratok nem voltak megtalálhatók.

Az egyházkerületi közgyűlés meghagyása alapján elkészítette ig.-tanácsunk az egyházkerületi tulajdont képező ingatlanok eladása körüli eljárás szabálytervét, a következő közgyűlésen leendő tárgyalás és megállapítás végett.

A magyarsárdi papválasztás előkészítése alkalmából fölmerült néhány vitás kérdésre nézve felvilágosítást kért az illetékes esperes, mire ig.-tanácsunk kifejtette a maga véleményét, de közölte az illetékes esperessel, hogy a zsinati törvény rendelkezése értelmében ez ügy végellátása esperesi hatáskörbe tartozik és így azt, saját belátása szerint tartozik elintézni.

Kolozsvári egyházmegyénk két desolált egyház vagyonának jövedelmét kérte ki, az egyházmegyei költségvetésben mutatkozó hiány fedezésére, ámde kérése nem volt teljesíthető, mert e jövedelem csak szegény egyházak segélyezésére fordítható.

(Vége köv.)

Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet közgyűlése.

(Tudósítás.)

Alig hiszem, hogy egyesület több nehézséggel küzdve és kedvezőtlenebb előjelek mellett tartotta volna valaha közgyűlését, mint egyházkerületünk Egyházi Értekezlete az idén. Mintha minden kedvezőtlen körülmény kezet fogott volna, hogy ez amugy is sok nehézséggel küzdő, nagyra hivatott egyesület vándorgyűlésének sikerét megakadályozza. Első sorban is, hogy a legnagyobbat említsem, az ország mai nyomasztó, szomorú, hogy ne mondjam kétségbeejtő állapota, a mikor az aggodalmaknak és gondoknak nem is boruja, hanem sötét éjszakája feküdt a haza sorsán aggódó lelkekre. (A katolikus országos nagygyűlést a vezetőség erre hivatkozással is halasztotta el ez évről.) Azután a nem kevesebb aggodalomra okot szolgáltató egyenetlenség, elégedetlenség, elkedvetlenedés egyházkerületünkben az utóbbi közgyűlés óta. És említsem-é azt a súlyos csapást, a mely az Értekezletet ez évben érte, elveszítve azt a nagy férfiuat, a ki az egyesület élére állva, hatalmas egyéniségével, jelentőséget, sulyt adott annak.

Es ha még hozzáveszem ezekhez az elfoglaltságot, a közönyt, az áldozattól való irtózást, azt hiszem, legalább egy részét felemlítettem azoknak az akadályoknak, a melyek kétségessé tették sikerét a közgyűlésnek. S a ki az idéni közgyűlésen a régiek nagy embertömegét, fényes bevonulását, diszes ünnepeit kereste, hát bizony alapos csalódással távozott, mert ezekből vajmi kevés volt található most. És ha csupán ezeken fordulna meg a közgyűlés sikere, akkor a s.-szentgyörgyi közgyűlésből könnyörtelenül levonandó konsefuentia az lenne, hogy az Értekezlet hagyjon fel vándorgyűléseivel, mert azok merőben czéltalanok.

Csak hogy nem ezek a külsőségek határozzák meg a közgyűlés sikerét. Sőt bátrak vagyunk megkockáztatni a véleményt, hogy ha ezek tulajdonképpen nem is voltak épen felesleges dolgok, de bizonyos fokig elvonták a figyelmét a fontosabb, lényegesebb dolgokról vagy legalább is azt a téves hitet ébresztették némelyekben, hogy ezekkel ki van mérítve a közgyűlés teendője. E sorok írója az idén az ötödik közgyűlésen volt jelen az Értekezletnek és elmondhatja, hogy nagyobb, állandóbb érdeklődést a tárgysorozat egyes pontjai iránt, értékesebb, magasabb színvonalon álló tárgyalást nem látott egyikén sem.

Azok, a kik azzal a fájó, szomorú érzéssel mentünk a közgyűlésre, hogy temetésre, az Értekezlet temetésére megyünk, örömmel győződünk meg, hogy bármennyire földelni igyekszik a közöny és a kishitűség: él, mert munkálkodik, a mi legbizonyosabb, legcsalhatatlanabb jele az életnek.

Istené legyen érette a dicsőség, Istené, a ki nem hagyott el, megsegített, a mikor szinte mindenkitől elhagyottnak éreztük magunkat és a ki megnyitotta szemünket, hogy meglássuk az egy szükséges dolgot.

Ezeket előre bocsátva a következőben számolunk be a közgyűlés lefolyásáról.

Miután gr. Bethlen Pál és Sándor József világi alelnökök hivatali elfoglaltságuk, Deési Gyula eházi elnök gyengélkedése és Bod Károly egyh. alelnök súlyos betegsége miatt nem vehettek részt a közgyűlésen, Nagy Károly egyh. alelnökre hárult az elnöki tiszt betöltésének feladata s az elnökség képviselője. A központi vezetőség, illetve az igazgatóválasztmány részéről vele együtt indultak Kolozsvárról hétfőn 16-ikán reggel a gyorsvonattal Tárkányi György ért. titkár, Irsay József kiadvány kezelő, a ki Vajda Ferencz visszalépése után az ünnepi istentiszteleten a prédikáció tartását elvállalta és Biró András darócz—bogártelki lelkész, em. ért. alelnök. Utközben csatlakoztak hozzájuk dr. Benda Jenő, a „Magyar Szó“ munkatársa, Horváth István bürkösi lelkész, a tárgyaló ülés felolvasója, majd Balogh Sándor m.-bodonai lelkész, ifj. Péter Károly esperes, Csia Kálmán; Brassóban Péchy Árpád, dr. Gencsi Sándor főtorzszorvos, az Értekezlet ügyeinek egyik leglelkesebb munkása.

Az érkezőket a sepsiszentgyörgyi állomáson a sepsi egyházm. papságának képviselői, élükön Józsa Sándor esperessel, a sepsiszentgyörgyi egyháztanács, a Székely-Mikó-kollégium tanári karának képviselői fogadták. Nevükben ifj. Gödri Ferencz a szentgyörgyi egyházközség páratlan buzgalma, kiváló főgondnoka üdvözölte szíves szavakban az érkezőket, biztosítva nemes munkájukban érdeklődésükről, támogatásukról. Az üdvözlő beszédre Nagy Károly alelnök válaszolt, jelezve az értekezlet célját és az egyházra nagy fontosságú feladatát. Benn a város főterén szép közönség jelenlétében Koréh Endre helybeli lelkész üdvözölte az érkezőket, a mire ismét Nagy Károly válaszolt többszöri helyesléssel és éljenzéssel megszokott beszédében, kifejezést adván sajnálatának, hogy az egyházkerület kimagasló polczaira állított

férfiai közül egyik sem jöhetett el, hogy nagyobb jelentőséget adjon az Értekezlet közgyűlésének s kifejezést adva azon meggyőződésének, hogy a sepsiszentgyörgyi hívek így is kellő mértékben méltányolni fogják az Értekezlet nemes, nagyfontosságú törekvését.

A fogadtatás után a vendégek szállásaikra mentek s rövid pihenés után a választmány tagjai összegyűltek a Székely-Mikó kollégiumban ülésre. A választmányi gyűlés előkészítette a másnapi közgyűlés tárgyait, megbeszélte a közgyűlés elé terjesztendő javaslatokat, a titkári jelentést, a pénztárnok jelentését és a Vasárnap ügyét.

Este ismerkedés volt a városi nagy vendéglőben, a melyen elég szép számmal vettek részt a város és egyház tagjai közül

(Folyt. köv.)

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A marosi egyházmegye közgyűlése.

Október 3-án délelőtt 10 órakor marosi egyházmegyénk évi rendes közgyűlésére gyülekeztek össze a polgári leányiskola nagy termébe a nagyszámu egyházi és világi képviselők. Ravasz János, érdemekben gazdag ügybuzgó esperesünk s gr. Bethlen István köztiszteletben álló tevékeny főgondnokunkkal.

A „Jóvel szentlélek Ur Isten“ kezdetű szép egyházi ének elhangzása után közszeretettel álló esperesünk magasan szárnyaló, lélekemelő imádságban kérve a kegyelem és áldás Istenének segedelmét, megnyitotta a közgyűlést a tőle megszokott remek kivitelű, bölcseséget és higgadtságot magában foglaló, szeretettől áthatott beszédben. Azután megtartotta alakilag és tartalmilag egyaránt kimagasló „esperesi jelentését“, melyből nagy lelki gyönyörűséggel hallottuk, hogy egyházmegyénk az egész vonalon nagyszabásu munkát végzett; az egyes egyházközségek a szellemi és anyagi ügyek előbbrevitelén dicséretes szorgalommal munkálkodnak. Jóleső örömmel halottuk, hogy az egyházmegyei tanács mindenik tagja odaadó buzgalommal teljesíti kötelességeit, s az ők lelkes vezetősök alatt egyházmegyénk mindenik egyháza kivette részét az egyházépítés nemes munkájából s az eredmény úgy a szellemi, mint az anyagi élet terén, mindenütt kielégítő s teljesen megnyugtató.

Osztatlan elismeréssel adózott az egész közgyűlés szeretettel esperesünknek, a ki ebben az évben is, mint a többiekben egész lelkéből és szívéből oda törekedett, hogy a rábizottaknak hü sáfára lehessen, apostoli buzgósággal hintegetvén szóval és írásban a szép és jó magvait, kérve, intve, buzdítva, serkentve, figyelmeztetve, vagy hol a szükség úgy kívánta, fölémelve dorgáló keményebb szavát és előljárt mindekben, hogy működése nyomán felviruljon az Isten országa.

Az esperesi jelentés egyes adatainak részletes tárgyalásába nem bocsátkozom, mert dr. Sárkány Miklós világi képviselő aa. indítványára s anyagi támogatásával ez az igazán tanulságos esperesi jelentés nemsokára nyomtatásban is megfog jelenni.

Az esperesi jelentés tudomásulvétele után Benedek Dénes főjegyző aa. számol be az egyházmegyei tanács évi működéséről, melyből szintén örömmel győződöttünk meg az egyházmegyei tanács ügybuzgó fáradhatatlan munkálkodásáról.

Tárgysorozat rendjén következett az új lelkészek ünnepélyes bekebelezése s az ujonnan választott tanítók esküvétele.

Ezután következett Nagy József tanügyi előadó

jelentése, a ki szintén az egész egyházmegye felekezeti iskoláinak tanügyi helyzetét hiven feltüntető jelentésben adott számot a tanügyi állapotokról. Majd Molnár Lajos e. m. pénztárnok aa. referált az egyházmegye pénzügyi helyzetéről, a melyből fájdalommal értesültünk hogy egyházmegyénk még mindig küzd — a hagyományos kálvinista szegénység miatt — a deficizzel. Az egyházmegyei pénztár összes alapjai mintaszerű pontossággal vannak kezelve s ezért pénztáros aának elismerés és köszönet nyilvánított. Végül Kócsi Dániel és Tóth László számvevő afiai terjesztették elő számvevői jelentésüket, melyekből kitűnik, hogy az összes egyházközségek költségvetései, számadásai pontosan elkészítettek s az egyházközségek vagyoni ügyei törvényeinknek megfelelőleg szabályszerűen kezeltetnek. Közgyűlés számvevő aainak hálás köszönetet mond eredményes fáradozásaiért.

Ezen közgyűlésen az egyes előadók által bemutatott jelentések tiszta, világos képet nyújtanak egyházmegyénk egy évi működéséről. Ha volt egy-két pont, mely az árnyoldalakra esett, ez csak az általános emberi gyarlóság eredménye és az egész kép összhangját nem tudja megzavarni.

Majdnem mindenik egyházközségünkben fölemelő nyomaira akadunk az áldozatkészségnek, melyek közül e helyen csak azt említem meg, hogy gr. Bethlen István főgondnok ő méltósága a felei egyháznak adósság törlesztésre 1000 koronát, Csontos Olivér gondnok aa. az e. megyei ért. céljaira ismételtén 20 koronát ajándékozott. Dr. Sebess Dénes orszgy. képv. aa. felolvasásának nyomdai költségeit és dr. Sárkány Miklós képviselő aa. az esperesi jelentés kinyomatását vállalták el.

Azt hiszem, ezen tették eléggé dicsérik magukat. Áldott az Ur, ki adott nekünk ily lelkületű, hitbuzgó, erős jellemű kálvinista férfiakat, kik az ősök nagyogó példáján, tette buzdulva építik Istennek országát, terjesztik a szeretetet. ápolják a tiszta erkölcsöket s tetteikkel sietnek áldozatot hozni az Ur oltárára. áldozatot Isten dicsőségére s a magyar kálvinista anyaszentegyház felvirágzására.

Istennek szent lelke maradjon továbbra is az építőkkel s sarkalja minél nagyobb tettek kivételére! Mi pedig látva a követendő példákat, válasszuk jelienk gyanánt a költő szavait: „Ember küzdj és bizva bízzál!“

Nyárádszentbenedek, 1905. október 5.

Ady Sámuel,
ref. lelkész.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítettünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldték, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

A M. P. I. T. kiadványai.

1. *Zwingli Commentarius*a. A M. Prot. Irod. Társaság theologiai könyvsorozatában most jelent meg magyar nyelven Zwingli hires Commentarius, vagyis: Az igaz és hamis vallás magyarázata, melyet dr. Tüdős István és dr. Pruzsinszky Pál fordítottak a latin eredetiből. A hatalmas reformátori mű 19 fejezetben magyarázza a vallás, az Isten, az ember, a keresztyenség, az evangyéliom, a bűnbánat, a törvény, a bűn, a kulcsok, az egyház, a szentségek, a házasság, a keresztség, az urvacsora, a gyónás, a fogadalmak, a szentek segítségül hívása, az érdem, az imádság, a tisztító tűz, a felsőbbség, a botrány, a szobrok és képek hittani kérdéseit. Nem száraz tudós fejtegetés, hanem életelevení magyarázat a reformáció nagy kérdéseiről. Zwingli nem tudóskodik és nem szónokol,

hanem felvilágosít és eszméltet. Magyarázata éles, mint a kard; igaz, mint az Irás, a melyből érveit veszi és megnyugtató, mint az igaz hit, a melyre tanít. A M. P. I. Társaság e mű kiadásával Luther és Kálvin alapvető munkái után immár a harmadik nagy reformáló theologus művével gazdagította hazai egyházi irodalmunkat. A fordítás erőteljes, magyaros. A kiállítás csinos. A 308 lapra terjedő munka ára 4 kor.; megrendelhető Hornyánszky Viktor könyvkereskedésében Budapesten (Akadémia bérháza).

2. *A Protestáns Irodalmi Társaság* kiadásában a „Házi Kincstár” sorozat V-ik köteteként megjelent Kenessey Béla Női jellemképek cz. munkája, mely az evangéliomi keresztyénység legkiválóbb női jellemképeit mutatja be tanulságul, például és lelkesítőül a jelen nemzedéknek. A királyi és fejedelmi trónok nagyszonyaitól le a legegyszerűbb polgárnőig egész hosszú sorozat vonul el előttünk ama kiválasztottak közül, a kik erősek voltak a hitben, munkások a szeretetben, példások a kegyes szent életben, tündöklők a jó cselekedetekben. A hit és szeretet hősnőiről, azokról a női hitvallókról szól a könyv, a kik szóval, tettel és szeretettel munkálkodni, áldozni, sőt vértanúságot szenvedni is képesek voltak. Luther, Zwingli és Kálvin neje, Knox leánya mellett egy Valios Margit és d'Alber Johanna, Renata ferrarai hercegnő, Coligny Lujza, Geray Johanna, Lujza porosz királynő fenséges alakjait, Sturm Bertának, a württembergi Tabithának, Sieveking Amáliának, a betegápolás uttörőjének, Fliedner Karolina és Stolberg Anna grófnőnek, a diakonisszák mintaképeinek, Zeller Zsófiának, a szegénygondozás apostolának, Frey Erzsébetnek a börtönügy reformátorának, Gundert Juliának, a női misszionáriusok példaképeinek jellemképeit érdekesen és tanulságosan festi a kiváló szerző. Nagy és nemes példák, kiváló női jellemek választékos és vázlatos arcképcsarnoka ez a szépen írott könyv, a melynek életeleven alakjaiban a keresztyén kegyesség, hiteő és erkölcsi élet a maga közvetlenségében, fenségében élő egyéniségekben jelenik meg, hogy felemeljen, nemesítsen s a keresztyén erények szeretetére és követésére buzdítson. A P. I. Társaság valóban Házi Kincstárt adott e kötetrel a keresztyén családok kezébe. A gyönyörűen kiállított 21 ives könyv ára aranyozott kötésben csak 2 kor. és kapható Hornyánszky Viktor könyvkereskedésében, B. pesten (Akadémia bérháza).

(Vége. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Egyházkerületi Egyházi Értekezletünk V. közgyűlése a már ismertetett program szerint e hó 17., 18-án folyt le Sepsiszentgyörgyön. Részletes tudósításunkat lapunk mai száma kezdi meg. Itt csak azt jelezzük, hogy az elnöki teendőket egy a fogadtatásnál, mint a gyűléseken Nagy Károly egyh. alelnök látta el, egyedül lévén jelen az elnökségből. Külső fényben e közgyűlés nem vetekedhetett a megelőzőkkel, de a tárgyaló ülés látogatott s élénk volt. Biztat a remény, hogy a külsőségek helyét végre a komoly munka és tanácskozás foglalja el. Adja Isten!

Mikó-ünnepély volt e hó 18-án s.-szentgyörgyi kollégiumunkban a nagy alapító születése 100 éves fordulójának alkalmából. Az ünnepély, az ifjuság házi ünnepélye a város és vidék előkelőségei s az Egyh. Értekezlet testületi részvétele mellett élénk érdeklődés közt folyt le. Az emlékbeszédet, igen szépet és tartalmasat, lelkes élénk előadásban Molnár Lőrincz vallástanár tartotta. (Remélljük, lesz alkalmunk közölni.) A zene- és énekszámok, az első *Zagzon* Ferencz, a második *Szász* Béla tanár vezetése alatt meglepő szép sikerrel és preczizitással adták elő, dicsérve a szakértő és lelkes vezetést. Méltó ünnep volt a nagy alapítóhoz, intézetéhez és ifjuságához: ez volt a nagyszámú közönség egyhangú véleménye.

Bartha Miklós a kiváló publicista, ragyogó tollu író f. hó 21-én Budapesten elhunyt és nagy részvét mellett temettetett el. Korábban egyházi közéletünkben is tevékeny részt vett, mint egyh. ker. képviselő főleg a vagyoniügyi harcokban és az enyedi theologia kérdésében. Közülünk való volt; udvarhelyi kollegiumunk egykori növendéke, erős fajszeretettel és lángoló lelkesedéssel. Ezek vezetése alatt lett politikussá, mely pályáján előbb a szabadelvű gondolkozásu függetlenségi táborának volt erőssége, később a klerikalizmussal kaczerkodó arnyalathoz csatlakozott. E miatt szűnt meg egyházi életünkben szerepe. Nyugodjék békével!

Belmissziói gyűlések és kurzusok sorozata nyílt meg e hó 23-án Budapesten, mely e hó 31-én fog véget érni. Annak idején ismertetni fogjuk. Most csak azt jegyezzük meg, hogy kolozsvári theol. fakultásunkról Kenessey Béla igazgató és 6 theologus ifju ment fel erre Budapestre.

A kolozsvári Bethlen Gábor kör f. hó 23-án d. u. 5 órakor tartotta meg ez évi alakuló gyűlését, mely alkalommal Fosztó Dénes ref. s.-lelkész a szünidei választmány-elnök üdvözlő és buzdító beszéde után nagy lelkesedéssel és egyhangu hozzájárulással elnökké Polya Antal b. h. választatott meg, ki, miután rámutatott a kör előtt álló nemes feladatra, a többi tisztviselő megválasztására hívta fel a közgyűlést, mely a következő sorrendben történt meg. Tiszteletbeli elnökké a volt t. b. elnök: gróf Bethlen Pál; alelnökké: Mezei Sándor, Juhász Albert, Szádeczky Lajos, Tókés Ernő; főtítkárrá Benedek Márton; főjegyzővé Varga Gyula; főpénztárossá Kozma Béla; títkárrá K. Nagy Lajos; jegyzővé Czira Gergely; pénztárnokokká Ványi F., Mandics Gy.; ellenőrökké: Fogarasi L., Mandics Gy.; háznagygyá Kovács Imre; levéltárossá: Ferenczi Miklós; választmányi tagokká a jogi karról: Balogh Gábor, Nánási I., Zsilinszki E. Rombauer T.; a bölcsészeti karról: Benczedy Pál, Thury Zs., Keéky I., Silling G.; orvosi karról: Makkai Atila, Kovács László; matematikai karról: Czira Dénes, Hronyecz Gy., Nagyváthi F., Dóczi F.; gazdasági tanintézet hallgatói közül: Purpringer Dezső; a theologusok közül: Csia Pál, Berde Sándor, Nagy Géza, Tankó József. Végül az indítványok során egy nov. 15-én, a Bethlen Gábor halála évfordulója alkalmából tartandó nagyszabásu matiné rendezését, továbbá egy a budapesti Bethlen Gábor körrel együttesen, néhány budapesti nevesebb író és művész közreműködésével rendezendő estélyt vett tervbe. A gyűlésen általában mutatkozó nagy lelkesedés arra enged következtetni, hogy a kör minden egyes tagja, belátva a kör nemes hivatását, annak megvalósításáért lelkesedéssel küzd. Szép reményekkel nézhetünk a kör jövője elé.

Nyilvános köszönet. A „Mezőségi Székely-Társaság”: ez a rövid élete daczára is annyi szép sikerrel dicsekedhető társadalmi szervezet, iskolánk számára — egy általa rendezett multság tiszta jövedelméből — 72 koronát adományozott, mely szivességeért ez uton is hálás köszönetet mondok a Társaságnak. Mezőcsáváson, 1905. október 20. Nemes Károly, ref. lelkész.

Nyugtázás és köszönet. A „Mezőségi Székely-Társaság” a mezőfelei ref. egyháznak — templomi énekes könyvek beszerzése céljára — 36 koronát adományozott. Hálás köszönet a szives adományért. Az egyházközség nevében Mezőfelében, 1905. október hó 23. Farkas Jenő, ref. lelkipásztor.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4730—1905.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. évi 76830. számú értesítésére hivatkozással s akkori rendelete módosításával tudatta, hogy a sepsiszentgyörgyi és szászvárosi ev. ref. gimnáziumoknak az 1883. évi XXX. t.-cz. alapján való meglátogatásával és azokban az állami főfelügyelet gyakorlásával az 1905—6. tanévre Rombauer Emil czimz. tanker. kir. főigazgató urat bizta meg.

Kolozsvárt, 1905. okt. 17.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 4704—1905.

ÉRTESÍTÉS

a káplántartási kongrua kiutalása tárgyában.

Az egyetemes konvent kongrua-bizottsága az 1905. év III-ik negyedére esedékes káplántartási kongruát az alábbi igényjogosultak részére folyósította:

Gruzda Domokos tövisi lelkésznek 125 kor., Cseresnyés Ödön balázsfaivi lelkésznek 125, Pap István székelykocsárdi lelk. 125, Vas Ferencz m.-sülye—herepei lelk. 125, Gáspár Sámuel magyarszováthi lelk. 268.50, Mihálcz Ákos magyarvalkói lelk. 125, Sebestyén Ferencz magyarfenesi lelk. 125, Ágoston György m.-gyeróvásárhelyi lelk. 125, Gáspár János perecseni lelk. 83, Kövendi Kálmán m.-n.-fülpösi lelk. 122.50, Soltész Sámuel cserefalvi lelk. 125, Kádár Dénes n.-galambfalvi lelk. 125, Csizsér Zsigmond parajdi lelk. 108.23, Péchy Árpád brassói lelk. 125, Kónya János volt vistai lelkész özvegyének 83.32, Muzsnai Sándor, volt gógánváraljai lelk. özvegyének 125, Biró Károly volt mocsolyai lelkész özvegyének 125, Kemény István varsolczi lelkésznek 125, Orbán Károly volt magyarósi lelkész özvegyének 125 korona.

Miről tudomásul vétel végett az érdekelt esperes és lelkész aai ezennel értesítettnek.

Kolozsvárt, 1905. október hó 16.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

1308—1905. sz.

PÁLYÁZAT.

Ez erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett damos—jákótelki ev. ref. egyh. község papi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: Lakás 900 □ öl kerttel, kan. portió 3 h. 449 □ öl, melynek bérértéke 30 kor., készpénz az egyh. község pénztárából 67 kor. 60 f., a hivatottól papenz 30 k. Termény jövedelem pénztértéke 306 kor. 17 f. Szolgálmányok értéke 30 kor. Stóla 4 kor. Az egyháztól kapandó összes fizetés értéke 467 kor. 77 f., ehez járul 1600 kor. kiegészítés a kongrua. Az áll. iskolában teljesítendő valasztanításért jelenleg 80 kor. tiszteletdíj.

Kötelességek Damoson úgy ünnep-vasárnapokon, mint hétköznapokon az istentisztelet végzése, Jákótelken a szokott időben az urvacora kiosztása és minden vasárnap vagy délelőtt vagy délután istentisztelet tartása, hétköznapokon Jákótelken csak csőtörtökön reggel szolgál a lelkész, a mikor a vallásórákat is kitarthatja. Mindkét egyházban kötelessége minden más lelkészi teendők végzése is.

Pályázati határidő nov. 11. Folyamodványok nt. Deési Gyula esp. afiához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1905. október hó 24.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1303—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett *szolokmai* egyházközség *kántortanítói* állására pályázat hirdettetik.

Javadalom a díjlevél szerint: Tisztességes lakás gazdasági épületekkel és kerttel; a kánonika porció jövedelme 11 kor. 88 f., terménykepe és tűzifa értéke 327 kor. 20 f., közmunkatétel értéke 20 kor. 92 f., tandíj 40 kor.; államségely 400 kor. Összesen 800 korona.

Kellőleg felszerelt folyamodványok f. évi nov. 10-ig nt. ifj. Péter Károly esperes afiához Alsósófalvára (u. p. Parajd) küldendők.

Kolozsvárt, 1905. okt. 23.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1307—1905.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett ketesdi ev. ref. egyházközség papi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: Szép lakás 625 □-öl kerttel 5 h. 1211 □-öl kan. porció, bérértéke 55 kor. Az egyházközség pénztárából negyedévi előleges részletekben 843 kor. 40 f. Regálé kamat 23 kor. Terményjövedelem 80 □ méter tűzifa értéke

66 kor. 67 f. Munkabeli szolgáltatások értéke 16 kor. 89 f. Stóla 20 kor. Kongrua 1600 kor. kiegészítésig 616 korona 14 fillér.

Kötelességek: A ketesdi egyházközségben az összes papiteendők ellátása s esetleg a szórványokban felmerülhető teendők végzése.

Pályázati határidő nov. 11. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes afiához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1905. október hó 24.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 859—1905.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

Figyelmeztetem az érdekelt lelkészeket, illetve egyházközségeket, hogy a közalapsegélykérvények legkésőbb f. hó 30-ig beküldendők hozzám. Az ezen határidőn túl beérkező kérvények nem fognak figyelembe vétetni.

Alsósófalva, 1905. okt. 21.

Ifj. Péter Károly, esperes.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A kassai m. kir. javító intézetnél beföltendő ev. ref. lelkészi állásra, az alábbi feltételek mellett pályázatot hirdetek:

1. *Dijazás:* évi 2000 (kettőezer) kor. készpénz fizetés, természetbeni lakás, vagy e helyett 490 (négy száz kilencven) kor. lakáspénz és saját személyére nézve ugyanazon ingyenes ételmezés (reggeli, ebéd, vacsora), melyet az intézeti nevelők kapnak.

A lelkész az állami tisztviselőket megillető nyugdíj jogosultsággal bír.

2. *Hivatali kötelességek.* A prot. hitfelekezethez tartozó intézeti növendékeknek valláserkölcsi gondozása, mely célból hétköznapokon d. e, 8—12., d. u. 2—6-ig, vasár- és ünnepnapokon pedig a délelőtti és délutáni istentiszteletek pontos megtartása végett köteles az intézetben tartózkodni. Hivatali kötelességeinek részletezése

a) A hit-és erkölcsstannak rendszeres tanítása az igazgatóság által megállapított tanórarend szerint.

b) A megfigyelés céljából és a fegyelmileg elkülönített, valamint a beteg növendékeknek naponkénti látogatása s valláserkölcsi állapotukhoz mért oktatásuk és vizsgáló látogatásuk.

c) Az egyes növendékekkel való minél sűrűbb érintkezés, miközben egyéniségükhöz s előéletükhöz mért erkölcsi külön oktatásban részesítendők.

d) Vasár-és ünnepnapokon, úgy délelőtt, mint délután, a szokásos istentiszteletek és egyházi beszédek megtartása.

e) A szokott időben és körülmények között az Urvacorájának kiosztása.

f) Működéséről s a reá bizott növendékekre vonatkozó tapasztalatairól havonként írásbeli jelentést tesz az intézeti házi tanácsban.

g) Gondosan ápolja az intézeti békés együttélést s az intézet többi tisztviselőjével való egyetértő s egybevető működést.

h) A lelkész az intézeti alapszabályok értelmében a lelkészi szakképzettséget igénylő dolgokban s a szorosabb értelemben vett lelkészi hivatás teljesítésében az intézeti igazgatóságtól függetlenül járhat el ugyan, egyébként azonban az intézet házi és nevelési rendjéhez s ezen körben az igazgatóság hivatalos utasításaihoz alkalmazkodni tartozik.

3. A pályázati kérvényhez a két lelkészképesítő oklevél és a theol. tanfolyam elvégzésétől fogva az összes szolgálati bizonyítványok csatolandók. A kérvény és összes mellékletei szabályszerűleg felbélyegezendők.

4. Pályázati határidő: bezárólag az 1905. évi november hó 30-ik napjáig.

5. A pályázati kérvények a tisztáninni ev. ref. püspöki hivatalhoz (Miskolcz) küldendők.

Miskolcz, 1905. október hó 16.

Kun Bertalan,
ev. ref. püspök.